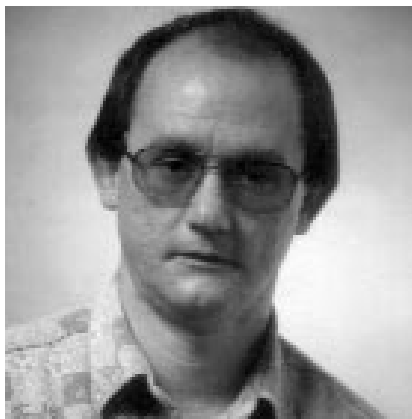

Zvseminovostmi je pač tako, da zato, da jih lahko popolnoma obvladaš, potrebuješ določen čas. Pri tem teoretiki glede uvajanja različnih novosti radi poudarjajo, da celotna zadeva poteka nekako v treh temeljnih fazah, pri čemer se kakršnim koli novostim najprej upiramo, jih pozneje začnemo postopoma sprejemati in obvladovati ter nazadnje tudi sprejmemo kot svoje. Seveda celoten omenjeni proces poteka ciklično in se dejansko

nikoli ne konča, najhujša v njem pa so ravno prehodna obdobja, ko je tudi največ dejanskih sprememb. Lahko bi dejali, da smo ta hip v elektrogospodarstvu ravno v tej najhujši fazi celotnega procesa, saj nas že od začetka leta z vseh strani »bombardirajo« z novimi zakonskimi določili, uredbami, ukrepi, standardi, nalogami, odločitvami, predlogi in podobnimi obveznostmi, povezanimi z odpiranjem trga z električno energijo in posledičnim prestrukturiranjem sektorja, ki od vseh zaposlenih poleg rednega dela terjajo ogromno napora, učenja in izpopolnjevanja ne le na enem, ampak več stičnih področjih. To prepletanje različnih znanj je že tolikšno, da je danes praktično nemogoče govoriti o tipičnih poklicih oziroma je veliko lažje poiskati kaj posebnega na panoižnih temeljih. Naša posebnost je denimo to, da se ukvarjamo s proizvodnjo in trženjem najbolj nenavadnega blaga, ki ga ni mogoče otipati, skladiščiti ali kopičiti, a je kljub vsemu z nami na vsakem koraku, nas spremlja skozi ves dan in skozi vse življenje. Električna energija namreč že dolgo pomeni tisti del našega vsakdana, s katerim se državljani zavestno ne ukvarjamo več, ker preprosto mora biti. A vendarle se za to brezbriznostjo drugih skriva ogromno vloženega truda vseh, ki nastopajo na poti od elektrarn do končnega porabnika, in se kljub vsem delovnim, reorganizacijskim in političnim viharjem iz dneva v dan in ure v uro trudijo, da ob vsakem našem pritisku na stikalo zagori luč. Pri tem se gre spomniti, da je slovensko elektrogospodarstvo bilo že v prejšnjih časih velikokrat postavljeno na glavo, a se je po zaslugi bogatih izkušenj in tudi v mednarodnih krogih priznanega znanja vedno znalo znova postaviti tudi na noge. In podatek, da smo v prvih desetih letošnjih mesecih proizvodne rezultate izboljšali za več kot devet odstotkov, vendarle potrjuje, da gremo v pravi smeri.

Brane Janjic

IZDAJATELJ

Elektro-Slovenija, d.o.o.

UREDNIŠTVO

Glavni in odgovorni urednik: Brane Janjic
Novinarja: Minka Skubic, Miro Jakomin
Adrema: Tomaž Sajevec
Lektorica: Darinka Lempl
Naslov: NAŠ STIK, Hajdrihova 2,
1000 Ljubljana, tel. (01) 474 30 00
faks: (01) 474 25 02
e-mail: brane.janjic@eles.si

ČASOPISNI SVET

predsednik Ervin Kos (DEM), podpredsednica
Ida Novak Jerele (NEK), Majda Kovačič
(El. Gorenjska), Nataša Toni (TE-TOL),
Jana Babič (SEL), Jadranka Lužnik (SENG),
Gorazd Pozvek (TEB), Franc Žgalin (TET),
mag. Violeta Irgl (El. Ljubljana), Danica
Mirnik (El. Celje), Jelka Orožim Kopše (El.
Maribor), Neva Tabaj (El. Primorska), Nino
Maletič (EGS-RI Maribor), Drago Skornšek
(TEŠ), Janez Zadavec (ELES), Marko Smole
(IBE), Danila Bartol (EIMV), Joško Zabavnik
(Informatika), Drago Papler (predstavniki
stalnih dopisnikov).

Poština plačana pri pošti 1102 Ljubljana

OBLIKOVANJE

Peter Žebre

GRAFIČNA PRIPRAVA

MAXILINE d.o.o. Ljubljana

TISK

DELO TISKARNA d.d., Ljubljana

NAŠ STIK

je vpisan v register časopisov pri RSI
podšt. 746. Po mnenju urada
za informiranje št. 23/92 šteje NAŠ STIK
med izdelke informativnega značaja.
NAŠ STIK je brezplačen.
Naklada 7.500 izvodov

Prihodnja ševilka Našega stika
izide 24. decembra 2001.
Prispevke zanjo lahko pošljete
najpozneje do 11. decembra 2001.

NASLOVNICA

Foto Peter Žebre

ISSN 1408-9548

www.eles.si

SPREJET DOGOVOR ZA DRUGI POKOJNINSKI *steber*

Podjetja elektrogospodarstva in premogovništva naj bi šla naproti svojim zaposlenim in skupaj z njimi sofinancirala tako imenovani drugi pokojninski steber, ki naj bi predvsem mlajši generaciji omogočal boljše življenjske razmere po upokojitvi. V sindikatu dejavnosti energetike Slovenije ne skrivajo, da so z doseženim dogovorom zadovoljni.

Kot je znano, zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki ga je državni zbor sprejel 10. decembra 1999, predvideva po vzoru evropskih držav tudi v Sloveniji tri oblike zavarovanja, in sicer obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje na podlagi medgeneracijske solidarnosti (prvi steber), obvezna in prostovoljna dodatna pokojninska in invalidska zavarovanja (drugi steber) ter pokojninsko in invalidsko zavarovanje na podlagi osebnih pokojninskih varčevalnih računov (tretji steber). Doslej je večina zaposlenih poznala zgolj prvi steber, ki je bil dolga leta tudi edini vir zbiranja sredstev za starejše dni, pred leti so se s pojavom in agresivnejšim nastopom zavarovalnic in drugih zasebnih družb začela uveljavljati tudi dolgoročna namenska varčevanja, ki po navedeni razdelitvi sodijo v tretji steber, medtem ko se o vplačilih v drugi pokojninski steber doslej ni veliko govorilo, še manj pa so podjetja vanj začela vplačevati. S spoznanjem, da bomo morali v prihodnosti za zagotovitev boljših pokojnin vse bolj varčevati in kaj storiti tudi sami, ter ob dejstvu, da je z dopolnitvijo zakona leta 2000 zakonodajalec za prostovoljna pokojninska zavarovanja predvidel posebne davčne olajšave, pa je začelo pri posameznikih in v podjetjih naraščati tudi zanimanje za možnosti drugega pokojninskega stebra. S tem pa so se tega zahtevnega

zalogaja aktivneje lotili tudi sindikati kot najprezentativnejši organ zaposlenih, in podobno je bilo tudi v energetiki, kjer pa je reševanje teh vprašanj nase prevzel spomladni ustanovljeni Ekonomsko socialni odbor energetike.

DO DOGOVORA V SORAZMERNO KRATKEM ČASU

Socialni partnerji oziroma predstavniki vlade, delodajalcev in delojemalcev, ki delujejo v okviru Ekonomsko socialnega odbora energetike so tako po nekajmesečnih pogajanjih 26. oktobra tudi podpisali Dogovor o financiranju dodatnega pokojninskega zavarovanja za zaposlene v energetiki, ki je po mnenju predstavnikov sindikata eden večjih uspehov in tudi nov dokaz konstruktivnega sodelovanja vseh treh socialnih partnerjev. Dogovor so podpisali dr. Robert Golob (ministrstvo, pristojno za področje energetike), dr. Franc Žerdin (Združenje za energetiko pri GZS), David Valentinčič (Združenje delodajalcev Slovenije, sekcija za energetiko), Franc Dolar (Sindikat delavcev dejavnosti energetike Slovenije), Valter Vodopivec (Konferenca sindikata dejavnosti elektrogospodarstva Slovenije), Iztok Cilenšek (Konferenca sindikata dejavnosti premogovništva Slovenije), Jože Kopinja (Konferenca sindikata drugih dejavnosti energetike

Slovenije) in Jože Janežič (Sindikat pridobivanja energetskih surovin Slovenije). In zakaj so se v Sindikatu dejavnosti energetike odločili za uvajanje drugega stebra dodatnega pokojninskega zavarovanja? Kot je po podpisu sporazuma povedal podpredsednik SDE **Valter Vodopivec**, je glavni razlog v tem, ker se razmere na področju socialne varnosti delavcev slabšajo iz leta v leto. Po eni strani se podaljšuje delovna doba, po drugi pa se niža osnova za pokojnino. To pomeni, da bodo pokojnine v prihodnje realno gledano precej nižje oziroma, da bo socialni položaj bistveno slabši, kot je bil v minulem obdobju. Zato je bilo treba nekaj storiti, da se to poslabšanje ublaži. Pri drugem pokojninskem stebru skupaj sodelujejo zaposleni in delodajalci, država pa pri tem sodeluje oziroma pomaga z olajšavami pri davščinah. Za zaposlene, ki so premožnejši in si želijo še lepšo prihodnost, pa obstaja še tretji steber dodatnega pokojninskega zavarovanja, kjer so zainteresirani udeleženi z svojimi prispevki (zavarovalnice, banke, rentno varčevanje itd.). Omenjene možnosti so bile predstavljene že ob samem sprejemanju nove pokojninske zakonodaje, konkretne dejavnosti pa so potekale v okviru sindikatov. V Sindikatu dejavnosti energetike so zadevo že od začetka uresničevali na sistemski ravni. To se je pokazalo kot pravilna odločitev, saj so za energetske družbe in zaposlene pri dodatnem upokojevanju zagotovili največ, kar je bilo mogoče pridobiti v skladu z zakonom. Med šestimi ponudniki izvajanja in upravljanja pokojninskih načrtov se je tričlanska komisija, imenovana v okviru ESOE-ja, odločila za Kapitalsko družbo, d.d., ki jo vodi predsednik uprave Jože Lenič. Po besedah Valterja Vodopivca so bili pri tej odločitvi ključnega pomena ugodni vstopni in nobenih izstopnih stroškov.

KAJ PRINAŠA VARČEVANJE ZA DODATNO STAROSTNO POKOJNINO

Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje pomeni zbiranje denarnih sredstev na osebnih računih zavarovancev z namenom, da se jim ob dopolnitvi določene starosti zagotovi dodatne pokojnine ali druge v pokojninskem načrtu določene pravice. V prostovoljno dodatno pokojninsko

zavarovanje se lahko vključimo kot posameznik ali preko podjetja, in sicer z izjavo o pristopu in včlanitvijo v sklad. Kapitalska družba nato s podjetjem sklene pogodbo o financiranju pokojninskega sklada in z njo uredi plačevanje premij in tudi vse zadeve, ki so posebnost posameznega delodajalca. Član sklada se tudi zaveže, da bo v rednih in dogovorjenih obrokih plačeval premijo, ki se usklajuje enkrat na leto z letnim koeficientom rasti cen življenjskih potrebščin v minulem letu. Za zneske premije prostovoljnega dodatnega zavarovanja, ki jih član sklada plačuje izvajalcu pokojninskega načrta, se mu zniža osnova za dohodnino za leto, v katerem je bila premija plačana. Če plačuje premijo delodajalec, so plačane premije zanj poslovno potreben strošek in se mu priznavajo kot davčna olajšava pri plačilu davka od dobička. Če pokojninski načrt financira delodajalec, lahko ta uveljavlja davčne olajšave le, če je v pokojninski načrt vključenih vsaj 66 odstotkov vseh zaposlenih. Kadar plačujeta v sklad oba, uveljavljata olajšavo vsak za svoj del plačane premije, pri čemer pa ima prednostno pravico do uveljavljanja olajšav član sklada. Sicer pa član sklada dobi pravico do sredstev iz naslova prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja v dveh primerih. Do dodatne starostne pokojnine, ko dopolni starost 58 let in je bil vključen v dodatno pokojninsko zavarovanje najmanj deset let ter je tudi uveljavil pravico do pokojnine po predpisih o obveznem pokojninskem zavarovanju. Do predčasne starostne pokojnine pa v primeru, da ni več vključen v obvezno pokojninsko zavarovanje in je dopolnil starost 53 let ter je bil vključen v prostovoljno dodatno zavarovanje najmanj petnajst let. Član sklada lahko sklenjeno zavarovanje tudi kadarkoli prekine, a mora o tem sklad tudi pisno obvestiti. Pri tem ima dve možnosti, da se odloči za izplačilo odkupne vrednosti vplačanih enot premoženja, pri čemer mora plačati davek od osebnih prejemkov in dohodnino od odkupne vrednosti premoženja na osebnem računu ali pa za določeno obdobje zadrži pravice iz naslova vplačanih enot premoženja, kar mu omogoča, da se zbrana sredstva še naprej plemenitijo. O samem poteku pogajanj in njihovi vsebini smo pisali že v prejšnjih številkah, pri čemer pa je nov element

predvsem to, da naj bi podjetja začela vplačevati v drugi steber mesec prej oziroma že letos, saj je to za zaposlene ugodneje, in ne šele januarja prihodnje leto. S tem pa je bilo treba celoten proces potrditve dogovora, sprejema ustreznih sklepov, zbiranja izjav in sklenitev pogodb močno pospešiti. Sindikat dejavnosti energetike Slovenije je zato konec oktobra sklical posebno konferenco, na kateri so vse sindikalne zaupnike podrobneje seznanili z vsebino dogovora ter jih tudi pozvali, da v svojih okoljih storijo vse za čimprejšnje ustrezno obveščanje zaposlenih in izvajanje dogovora. Novembra naj bi tako v sindikatih energetskih družb pripravili zbere delavcev in v sodelovanju s predstavniki Kapitalske družbe, d.d., podrobno predstavili pokojninski načrt in sistem dodatnega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja. Hkrati pa so sindikati upravam energetskih družb posredovali tudi predlog sklepa, s katerim naj bi nadzorni sveti pooblastili upravo družbe, da sklene tako pogodbo. Ker je ta pogodba bistvo vsebine dogovora, si ogledimo nekatere njene najpomembnejše člene.

VKLJUČITEV V ZAVAROVANJE

2. člen

Pogodbeni stranki sta soglasni, da se v zavarovanje po pokojninskem načrtu z oznako PN1 (v nadaljevanju: pokojninski načrt), katerega izvajalec je Kapitalska družba pokojninskega in invalidskega zavarovanja, d.d., Dunajska 56, Ljubljana, lahko vključijo vsi zaposleni pri delodajalcu. Pogodbeni stranki soglasno sprejemata vsa določila navedenega pokojninskega načrta. Delodajalec se zavezuje sofinancirati pokojninski načrt tako, da bo delno vplačeval premijo za zavarovanje po pokojninskem načrtu v skladu s 3. členom te pogodbe za vse zaposlene (v nadaljevanju: zavarovanci). Ti lahko sami vplačujejo premijo za zavarovanje, vendar največ v višini razlike med zneskom vplačane premije s strani delodajalca in zakonsko določenim maksimalnim zneskom premije, ki je še predmet davčnih olajšav.

Vsak zaposleni, ki se bo v skladu s to pogodbo vključil v dodatno prostovoljno pokojninsko zavarovanje, bo v ta načrt vključen na podlagi podpisa-
ne Pristopne izjave.

DOGOVOR O FINANCIRANJU DODATNEGA POKOJNINSKEGA ZAVAROVANJA ZA ZAPOSLENE V ENERGETIKI

1. člen

Socialni partnerji, člani ESOE, se strinjajo, da se pridruži k oblikovanju in financiranju dodatnega pokojninskega zavarovanja za zaposlene v družbah energetskih dejavnosti in oskrbe z gorivi.

2. člen

Člani ESOE sprejemajo določila za oblikovanje in pogoje financiranja dodatnega pokojninskega zavarovanja, kot so določena v vzorcu »Pogodbe o oblikovanju dodatnega pokojninskega zavarovanja«, ki je sestavni del tega dogovora in se neposredno uporabi v družbah elektrogospodarstva in premogovništva.

3. člen

Predstavniki delodajalcev in delojemalcev se zavezujejo zagotoviti sklenitev pogodbe o oblikovanju dodatnega pokojninskega zavarovanja, kot je določeno v vzorcu te pogodbe.

4. člen

S podpisom pogodbe o oblikovanju dodatnega pokojninskega zavarovanja se predstavniki delojemalcev odpovedujejo vsem zahtevam po korekciji plač iz obdobja do 31. decembra 2000.

5. člen

Predstavniki delodajalcev se obvezujejo, da bodo pristojnim organom družb predlagali sprejem sklepa o financiranju dodatnega pokojninskega zavarovanja v poslovnih načrtih družb, predstavniki pristojnega ministrstva pa, da bodo njihovi predstavniki v Nadzornih svetih družb podprli predlagane sklepe.

6. člen

Podpisniki tega dogovora se strinjajo, da se financiranje dodatnega pokojninskega zavarovanja začne 1. decembra 2001.

7. člen

Predstavniki delojemalcev se obvežejo izvesti vse aktivnosti za zagotovitev potrebnega števila zaposlenih, ki se bodo vključili v pokojninski načrt.

8. člen

Podpisniki se strinjajo, da se financiranje dodatnega pokojninskega zavarovanja, ki ga plačuje delodajalec, zagotovi iz naslova drugih stroškov dela, kar pomeni, da sredstva ne bremenijo mase plač v posamezni družbi.

9. člen

Ta dogovor je napisan v petih izvodih, od katerih prejme vsaka stran po en izvod.

V Ljubljani, 26. oktobra 2001

PLAČEVANJE PREMIJE

1. člen

Delodajalec bo sofinanciral pokojninski načrt tako, da bo v korist zavarovancev plačeval del premije* za zavarovanje v skladu z naslednjo pokojninsko shemo:

starost delavca		
do 30 let	od 30 do 45 let	nad 45 let
delodajalec vplača 70 %	delodajalec vplača 80 %	delodajalec vplača 90 %
če hkrati delavec vplača 30 %	če hkrati delavec vplača 20 %	če hkrati delavec vplača 10 %
če zavarovanec ne vplačuje, je vplačilo delodajalca 50 %	če zavarovanec ne vplačuje, je vplačilo delodajalca 60 %	če zavarovanec ne vplačuje, je vplačilo delodajalca 70 %

*premija sestavlja 24 odstotkov prispevkov za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, kar znaša 5,84 odstotka bruto plače, pri čemer najnižji znesek premije ne sme biti nižji od zakonsko določenega minimuma, ki ob sklenitvi te pogodbe znaša 3.318,00 tolarjev, najvišji znesek pa ne sme presegati zakonsko določenega maksimuma, ki ob sklenitvi te pogodbe znaša 33.180,00 tolarjev.

Za zavarovance, zaposlene pri delodajalcu na podlagi t.i. individualnih pogodb, vplača družba najprej svoj del, zaposleni pa razliko do zakonsko določenega zgornjega limita, ki še dopušča davčno olajšavo.

V primeru zavarovančeve odsotnosti zaradi izrabe porodniškega dopusta se delodajalec zavezuje brez prekinitve vplačevati svoj delež premije, in sicer v višini, kot je bila zadnji mesec pred nastopom odsotnosti, vendar ne več kot 24 odstotkov prispevkov za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

Delodajalec vplačuje svoj delež premije tudi za druge primere odsotnosti, ko zaposleni prejema plačo oziroma nadomestilo.

V primeru uspešnega poslovanja bo delodajalec ob 5. obletnici podpisa te pogodbe svoj delež vplačil povečal za 5 odstotkov.

V primeru, da zavarovancu preneha delovno razmerje pri delodajalcu, preneha obveznost delodajalca, da v korist zavarovanca vplačuje premijo, prav tako, za zavarovanca več ne veljajo pogoji kolektivne zavarovalne police.

2. člen

V primeru, da se število zavarovancev zmanjša pod z zakonom določen odstotek vseh zaposlenih pri delodajalcu,

cu, delodajalčeva obveznost plačila dela premije preneha s potekom meseca, v katerem je ugotovljeno zmanjšanje števila zavarovancev pod navedeni zakonski minimum za pridobitev davčnih olajšav.

3. člen

Delodajalec sme začasno prenehati vplačevati svoj del premije zgolj v primeru stečajnega postopka, prisilne poravnave ali programa finančne sanacije. Mirovanje sme trajati največ šest mesecev. Ali so izpolnjeni pogoji za mirovanje, soglasno ugotavljata sindikat in uprava družbe.

4. člen

Premijo lahko poleg delodajalca vplačuje tudi zavarovanec, in sicer samo v deležu, določenem s pokojninsko shemo iz 3. člena te pogodbe. Če se zavarovanec odloči, da bo tudi sam vplačeval del premije iz svoje plače, pooblasti delodajalca, da od njegove plače odtegne znesek za plačilo tega dela premije. V tem primeru se delodajalec zavezuje ta znesek plačati na račun pokojninske družbe isti dan, kot bo ta znesek odtegnjen od plače zavarovanca. Zavarovanec lahko spremeni svojo odločitev za vplačilo svojega dela premije enkrat na leto na začetku koledarskega leta. V primeru kršitve pokojninske sheme iz 3. člena te pogodbe bo zavarovanec poravnal vso škodo, ki bi delodajalcu nastala zaradi tega.

TRAJANJE IN SPREMEMBA POGODBE

5. člen

Ta pogodba je sklenjena za nedoločen čas. Vsaka pogodbeni stranka ima pravico kadar koli dati drugi stranki ponudbo za spremembo ali dopolnitev pogodbe s predlogom sprememb ali dopolnitev, druga stranka pa se je dolžna na pobudo odzvati s pristankom na začetek pogajanj o predlaganih spremembah ali dopolnitvah. Če se druga pogodbeni stranka ne odzove v smislu prejšnjega odstavka v 30-ih dneh od prejema ponudbe strani nasprotne stranke ali se stranki o predlaganih spremembah ali dopolnitvah ne sporazumeta v treh mesecih po prejemu ponudbe, lahko stranka, ki je dala ponudbo za začetek pogajanj, sproži postopek arbitraže na ESOE.

PREHODNA DOLOČBA

6. člen

Zaposlenim pri delodajalcu, ki jim na dan podpisa te pogodbe manjka manj kot pet let do izpolnitve prvega pogoja za upokojeitev, delodajalec ne vplačuje premije za zavarovanje, ampak jim ob upokojitvi izplača enkratni znesek v višini seštevka premij, ki bi jih v skladu s pokojninsko shemo iz 3. člena te pogodbe delodajalec do tedaj vplačal v korist zaposlenega, če bi bil le-ta vključen v pokojninski načrt.

IZJAVE PODPISNIKOV DOGOVORA

Dr. Robert Golob, predsednik Ekonomsko socialnega odbora:

»Temeljno sporočilo podpisa dogovora o financiranju drugega stebra dodatnega pokojninskega zavarovanja je s socialnega vidika povsem jasno. Hkrati je ta sporazum zelo koristen tudi za tržne dejavnosti, ker spodbujajo lojalnost delavcev in delovno učinkovitost v podjetju, ne nazadnje pa dajejo delavcem tudi večje veselje do dela. Omenjeni podpis je pomemben prav z vidika prekvalifikacije energetike iz regulirane v tržno dejavnost, saj se problemov dejansko lotevamo na tak način, kot se jih lotevajo tržna podjetja. Privatizacija in liberalizacija EES torej ne prinašata samo negativnih učinkov, ampak tudi nove možnosti za razvoj energetskih podjetij.«

Dr. Franc Žerdin, predsednik Združenja za energetiko pri GZS:

»Vesel sem, ker je med socialnimi partnerji prišlo do podpisa sporazuma, saj pomeni veliko pridobitev za zaposlene v energetiki. V bistvu gre za boljši položaj zaposlenih in za njihovo lepšo prihodnost. Pri ureničenju dogovora pa čaka delodajalce izjemno veliko dela. Gre za dodatna sredstva, ki jih bo treba dejansko ustvariti. Če bo menedžment odigral pozitivno vlogo, bo dogovor tudi kakovostno uresničen.«

David Valentinčič, predsednik Združenja delodajalcev Slovenije, sekcija za energetiko:

»Menim, da je dogovor o financiranju drugega stebra dodatnega pokojninskega zavarovanja pomemben temelj za dolgoročno socialno varnost, ki je prav gotovo ključnega pomena

za kakovostno delo. Poleg zdravja in drugih dejavnikov je za delovno učinkovitost in uspešnost bistvenega pomena prav zadovoljstvo delavca na delovnem mestu.«

Franc Dolar, predsednik Sindikata delavcev dejavnosti energetike Slovenije:

»Prepričan sem, da je ta podpis eden izmed večjih sindikalnih uspehov, ki smo ga dosegli v sodelovanju s socialnimi partnerji v okviru ESOE-ja. S tem skušamo delavcem po obdobju njihovega rednega dela zagotoviti prijetnejše življenje v jeseni življenja. Ob tej priložnosti se zahvaljujem tako predstavnikom vlade in delodajalcev, še posebej pa Valterju Vodopivcu, podpredsedniku SDE-ja, in drugim sodelavcem, ki so v ta projekt vložili ogromno prizadevanj in časa.«

Valter Vodopivec, predsednik Konference sindikata dejavnosti elektrogospodarstva Slovenije:

»Podpis sporazuma je velik dogodek tako za zaposlene v energetiki, kot tudi za Sindikat dejavnosti energetike. Sindikat je na pogajanjih s socialnimi partnerji uspešno opravil svojo vlogo pri zavzemanju za izboljšanje socialnega položaja zaposlenih. Zahvalo dolgujemo predstavnikom lastnika in delodajalcev, saj smo se z njimi v izredno kratkem času odkrito pogovorili in dogovorili o pomembnem delu socialnih vprašanj. Podpis sporazuma je v bistvu rezultat vseh aktivnosti na področju uvajanja socialnega tripartizma.«

Jože Janežič, predsednik Sindikata pridobivanja energetskih surovin Slovenije:

»Podpis dogovora ocenjujemo v našem sindikatu kot dober korak, saj pomeni podlago za reševanje problemov v starosti. V bistvu gre za to, da se našim delavcem zagotovi konkretna socialna varnost v poznih letih življenja. Ker s tega vidika ocenjujemo delo, ki je bilo opravljeno v okviru ESOE-ja, kot pozitivno, smo dogovor z veseljem podpisali. Hkrati se zahvaljujemo vsem partnerjem, ki so zagotovili potrebno podlago za oblikovanje drugega stebra dodatnega pokojninskega zavarovanja.«

Mag. Jože Lenič, predsednik uprave Kapitalske družbe, d.d.

»Pomembno je, da naša družba zagotavlja dolgoročno varnost. Ob more-

bitnih krizah na trgih denarja in kapitalskih trgih nam naše poslovno premoženje omogoča pokritje tveganj. Menim, da smo predvsem z vidika dolgoročne varnosti med bolj konkurenčnimi ponudniki na slovenskem trgu. Tveganje za zaposlene je relativno majhno, res pa je, da nobena stvar ni stoddostno varna.«

V KAPITALSKI DRUŽBI JE NALOŽBA ZANESLJIVA

Med šestimi ponujenimi družbami za upravljanje in razpolaganje s sredstvi drugega pokojninskega stebra je bila v elektrogospodarstvu izbrana Kapitalska družba iz Ljubljane. Organizirana je kot delniška družba, katere edini ustanovitelj je Republika Slovenija. Družba upravlja in razpolaga z vrednostnimi papirji in drugimi sredstvi, pridobljenimi med lastninskim preoblikovanjem. Takrat je dobila delež v več kot 1000 podjetjih. Pozneje je deleže v manjših podjetjih prodala in ohranila le še v večjih. Konec lanskega leta je imela svoje portfelje še v 466 gospodarskih družbah. Lani je dobila družba v upravljanje prvi pokojninski sklad, velik 36 milijard tolarjev, in sklad obveznega zavarovanja s 23.000 zavarovanci in 4 milijardami zbranih sredstev. Januarja lani uveljavljeni pokojninski zakon pa jim je omogočil, da začno oblikovati še tretji sklad, in sicer kapitalsko vzajemni pokojninski sklad.

Trenutno imajo v kapitalsko vzajemno pokojninskem skladu z zaposlenimi iz elektrogospodarstva okrog 13.000 članov. Brez našega članstva so bili na tretjem mestu v državi po številu zavezancev. Člani so večinoma podjetja kot celote in v manjšem številu posamezniki. Med drugim so njihovi člani podjetja Cinkarna Celje, HIT Casino Nova Gorica, Krka iz Novega mesta, ptujska Perutnina. Po besedah članice uprave **mag. Helene Bešter** si prizadevajo vključiti dobra podjetja in izvajati dobre storitve v korist posameznikov in podjetij.

»Višine in načini plačevanja prispevkov za drugi pokojninski steber so različni. Imamo primer družbe, ki poravnava v celoti prispevke sama za vse zaposlene, potem družbe, ki plačujejo polovico, drugo polovico zaposleni, potem družbe, ki plačujejo dve tretjini davčnega limita. Nekatera podjetja so se odločila za fiksne zneske. Načini in višine zbiranja sredstev so stvar sporazuma znotraj posameznega podjetja. Mi lahko le svetujemo, če nas podjetja za to zaprosijo,« pojasni Bešterova, ki pravi, da ima njihova družba vrsto prednosti. Njihov kapital znaša več kot 140 milijard tolarjev, kar jih uvršča med velike družbe. Pokojninsko zavarovanje je dolgoročni posel in je trdna investicija. So v državni lasti, kar je zanje prednost in zahteva od njih, da še vestneje poslujejo. Zaradi državne lastnine so tveganja za zavarovance manjša. Njihova prednost so kadri, ki imajo izkušnje s področja pokojninskega zavarovanja in možnosti, da delo dobro opravijo. Imajo visoko kakovosten lasten informacijski sistem, saj vsi trije skladi zahtevajo dobro informacijsko mrežo.

»Naša naložbena politika je razpršena. Že po pokojninskem načrtu ne sme biti polovica sredstev v eni

naložbi. Naš glavni motiv pri naložbeni politiki je donosnost in varnost sredstev in ne računamo na veliko tveganost. Zajamčena donosnost določa košarica slovenskih državnih obveznic. Pri nas skušamo naložbe tako prilagajati, da je donosnost usklajena z omenjeno košarico. Prevladujejo naložbe v obveznice in depozite, delniških naložb za zdaj ni. V prihodnje računamo na naložbe v tujini, saj je slovenski kapitalski trg premajhen in bodo tuje naložbe nujnost,« nadaljuje sogovornica iz Kapitalske družbe.

Kapitalska družba si za svoje delo zaračunava 6-odstotne vstopne stroške, medtem ko so z ministrove strani najvišje dovoljeni 9-odstotni tovrstni stroški. Če je včlanjevanje množično, so lahko ti stroški tudi manjši. Pri včlanjevanju delavcev elektrogospodarstva bodo ti znašali 3,5 odstotka, če se bo včlanilo 7.000 zaposlenih. Drugi strošek je upravljavska provizija. Dovoljena višina je 1,5 odstotka, pri njih je 1,3-odstotna. Izstopnih stroškov v primeru redne ali predčasne upokojitve ni, prav tako ne za selitev iz enega sklada v drugega znotraj družbe. Za selitev v drug sklad pa zaračunavajo enoodstotne izstopne stroške.

»Ocena tveganosti naše naložbene politike je nizka, kar je zapisano v pokojninskem načrtu. V tujini so zavezanci razvrščeni v več starostnih kategorij in s tem je možnih več naložbenih politik. Pri krajši dobi do upokojitve je lahko naložba bolj tvegana in donos večji. Naš zajamčen donos je po zakonu najmanj 40 odstotkov na obrestne mere dolgoročnih državnih papirjev. Te objavlja minister za finance vsak mesec. Kapitalska družba pri obveznem zavarovanju zagotavlja donosnost 50 odstotkov na obrestne mere dolgoročnih državnih papirjev. Če je ne dosežemo, jo zagotovimo iz lastnih sredstev,« nam obljublja mag. Helena Bešter. Sicer pa nas bo Kapitalska družba tako kot druge člane enkrat na leto obveščala o stanju na našem računu drugega stebra. Že drugo leto pa bodo tako posameznikom s svojo številko kot podjetjem z njihovo številko po medmrežju omogočili možnost vpogleda v stanje na računu. Poleg tega nameravajo že naslednje leto začeti javno objavljati uspešnost nalaaganja sredstev njihovih skladov tako na internetu kot v dnevnem časopisu.

BRANE JANJČ, MIRO JAKOMIN, MINKA SKUBIC

Foto Minka Skubic

Transformator
še brez
82 ton olja.

ELES GRADBENA DELA ZAOSTAJAJO

V RTP Krško 400/110kV so sredi novembra začeli montirati transformator in ga polniti. Za slednje bo potrebnih 82 ton olja. Dela izvajajo delavci ljubljanske Etre 33. Na depozitiji RTP je vsa visokonapetostna oprema. Eles kot investitor ima podpisane pogodbe za jeklene konstrukcije šestih stebrov za razplet ob postaji, ki jih izdelujejo v zagrebškem Dalekovodu. Prvi teden v decembru bodo začeli z gradbenimi deli za daljnovidni razplet. Če gredo elektro montažna dela po načrtu, pa po besedah direktorja projekta Janeza Kerna, zaostajajo gradbena dela. Gradis zamuja z deli pri postavitvi stavbe in ureditvi platoja razdelilno transformatorske postaje, kar že pomeni oviro pri izvedbi elektro montažnih del.

MINKA SKUBIC

NE KRŠKO PRESEGLI OKTOBRSKI NAČRT

NE Krško je oktobra proizvedla 524 tisoč MWh električne energije oziroma jo je oddala v omrežje 503 tisoč MWh. S tem je presegla načrtovane količine za ta mesec za 0,24 odstotka. Elektrarna je bila ves oktober stoodstotno razpoložljiva in prav tako stoodstotno izkoriščena. Obratovala je znotraj omejitev, določenih s tehničnimi specifikacijami. Nenačrtovanih sprememb moči ni bilo. Moč elektrarne so zaradi testa turbinskih ventilov in CW črpalk oktobra dvakrat znižali za krajši čas. Reka Sava se je zaradi delovanja jedrske elektrarne v omenjenem mesecu segrevala povprečno za 2,1 stopinje Celzija in največ za dovoljene tri stopinje Celzija. V elektrarni so oktobra uskladiščili dodatnih deset sodov

nizko in srednje radioaktivnih odpadkov.

MINKA SKUBIC

GIZ DISTRIBUCIJE ELEKTRIČNE ENERGIJE NOVA ORGANIZACIJSKA HEMA

Na eni od letošnjih sej skupščine GIZ-a distribucije električne energije so sprejeli tudi novo organizacijsko shemo. Najvišji organ je skupščina, ki jo vodi predsednik Peter Petrovič, za delo uprave je pristojen poslovodja Alojz Saviozzi, medresorsko skupino za tehnične zadeve pa vodi Zvonko Toroš. V okviru GIZ-a distribucije deluje osem delovnih skupin, od katerih ima vsaka svojega predsednika in štiri člane, ki so pristojni za naslednja področja: upravljanje distribucijskega omrežja (Alojz Zupanc), distribucija električne energije (Srečko Mašera), dobava električne energije tarifnim odjemalcem in cene (Peter Kozina), prodaja električne energije upravičenim odjemalcem (Bojan Horvat), ekonomika in finance (Ivanka Jelenc), splošne zadeve (Jelka Orožim - Kopše), varstvo pri delu (Vinko Urbas) ter informatika (Klavdij Čuk). Nekateri sicer menijo, da je delovanje distribucijskega združenja bolj ali manj le posvetovalnega značaja, vendar pa je njegovo poslanstvo pri iskanju ustreznih rešitev za kakovostno oskrbo odjemalcev z električno energijo bistveno pomembnejše. Glede na dogajanje v novem času je jasno, da bodo morali akterji energetskega sistema bolj upoštevati vlogo tega združenja in resno razmisliti o tistih zadevah, ki so podprte z argumenti vseh petih distribucijskih podjetij.

MIRO JAKOMIN

Miroslav Gregorič predstavlja značilnost pariške konvencije.

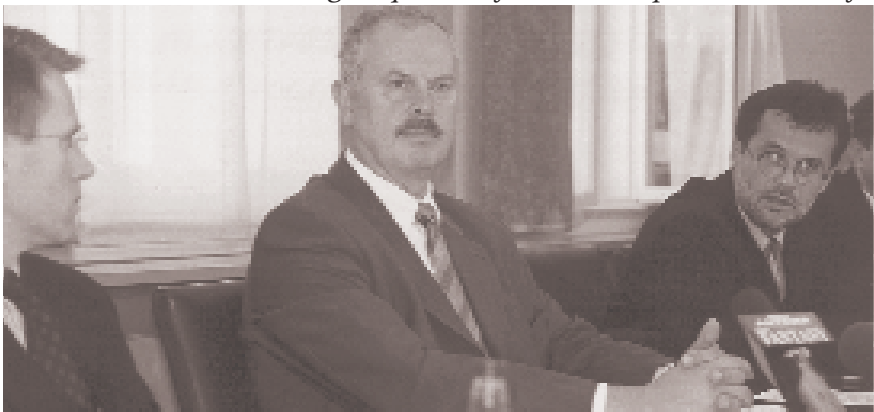

Foto Minka Skubic

UPRAVA RS ZA JEDRSKO VARNOST

SLOVENIJA POGODBENICA PARIŠKE KONVENCIJE

Kot je na tiskovni konferenci povedal mag. Miroslav Gregorič, direktor Uprave RS za jedrsko varnost, je Slovenija sredi oktobra letos postala pogodbenica Pariške konvencije o odgovornosti tretjim na področju jedrske energije. To je prvi primer, da se je država, ki ni članica Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj /OECD/, pridružila Pariški konvenciji. Po tej konvenciji je bilo za to potrebno soglasje vseh štirinajstih držav pogodbenic: Belgije, Italije, Španije, Danske, Nemčije, Švedske, Finske, Nizozemske, Turčije, Francije, Norveške, Velike Britanije, Grčije in Portugalske.

Temeljne značilnosti Pariške konvencije so med drugim objektivna odgovornost uporabnika jedrske naprave, popolna odgovornost uporabnika jedrske naprave, kjer je do jedrske nesreče prišlo, omejena višina odgovornosti za jedrsko škodo, obvezno finančno zavarovanje odgovornosti v višini omejene odgovornosti za jedrsko škodo, zastaranje uveljavljenih tožbenih zahtevkov in eno pristojno sodišče za reševanje tožbenih zahtevkov v državi, kjer je do nesreče prišlo. Te glavne zahteve odgovornosti za jedrsko škodo v slovenskem pravnem redu niso novost, saj jih vsebuje tudi slovenska zakonodaja s tega področja, ki temelji na sorodni Dunajski konvenciji o civilni odgovornosti za jedrsko škodo, katere pogodbenica je tudi Slovenija. Prinaša pa Pariška konvencija bistveno povečanje zneskov odgovornosti upravljalca jedrske naprave za jedrsko škodo in pa njenega

obveznega zavarovanja z veljavnih 42 milijonov dolarjev na približno 190 milijonov dolarjev.

Nadaljnja akcija uprave je pridružitve k Bruseljski dopolnilni konvenciji, po kateri poleg obratovalca jedrskega objekta krije jedrsko škodo tudi država članica, del škode pa se krije tudi iz posebnega fonda, ki ga ustanovijo pogodbenice Bruseljske dopolnilne konvencije za vsak primer jedrske škode posebej.

MINKA SKUBIC

GIZ DISTRIBUCIJE ELEKTRIČNE ENERGIJE

NADALJUJE SE BOJ ZA EKONOMIČNOST POSLOVANJA

Konec oktobra je Urad za varstvo konkurence poslal vsem petim distribucijskim podjetjem (Elektro Ljubljana, Elektro Maribor, Elektro Celje, Elektro Gorenjska, Elektro Primorska) odločbo, po kateri se omenjena podjetja ne bodo mogla skupaj pogajati z domačimi proizvajalci električne energije o cenah in pogojih za nakup električne energije v letu 2002. Po mnenju varuha konkurence naj bi omenjena podjetja s podpisom pisma o nameri o poslovnem sodelovanju pri nakupu električne energije kršila zakon o preprečevanju omejevanja konkurence. Kot smo zvedeli v krajšem pogovoru z Alojzom Saviozzijem, poslovojem GIZ-a distribucije, so se na omenjeno odločbo pritožili v vseh petih podjetjih. Ker je zadeva še v teku, dogajanja ni želel komentirati, povedal je le, da sporazuma o sodelovanju pri nakupu električne energije, ki ga je urad prepovedal, sploh niso izvajali. Sicer pa je omenil, da je EIMV novembra izdelal študijo o finančni analizi ekonomske prognoze poslovanja javnih podjetij elektrodistribucije v obdobju od leta 2001 do 2006. V bistvu gre za več študij o poslovnih razmerah v vsakem distribucijskem podjetju posebej. Te analize morajo obravnavati in potrditi na nadzornih svetih distribucijskih podjetij, zatem pa jih bodo posredovali Agenciji za energijo. Bistveno je, da so v študiji predlagane ustrezne korekcije cenikov za doseg ekonomičnosti poslovanja gospodarskih javnih služb. Če bodo pogoji poslovanja ostali nespremenjeni, pa finančna analiza kaže neugoden finančni izid. V tem primeru je

PETROL USTANAVLJA ELEKTROPETROL

Petrol bo prihodnje leto poleg napovedanega oblikovanja družbe Petrol Plin skupaj z avstrijskim podjetjem Estag ustanovil še mešano podjetje Elektropetrol, ki bo trgovalo z električno energijo. Tako bodo uporabniki pri Petrolu dobili celotno energetske oskrbo – poleg goriv, maziv, kurilnega olja in plina tudi elektriko. Podjetje ima s tem na elektroenergetskem trgu veliko prednost pred drugimi ponudniki, saj daje svojim odjemalcem na voljo celovito ponudbo, hkrati pa jim obljublja tudi bistveno nižje cene. Sicer pa je Petrolov vstop na elektroenergetski trg povsem logičen, saj dobro pozna slovensko tržišče, zato ima tudi dobro razvit odnos z vsakim potencialnim odjemalcem v državi.

Profit, 7. november

PREDLOG ZAKONA O DELOVNIH RAZMERJIH PODPISAN

Predstavniki vlade, delodajalcev in sindikatov so v začetku novembra po večletnih pogajanjih le podpisali predlog zakona o delovnih razmerjih ter skupno izjavo o usklajenosti. Partnerjem ni uspelo uskladiti le enega člena zakona, ki govori o nadomestilu za bolniško. Delodajalci so namreč pripravljene plačevati deset dni bolniške, sindikati vztrajajo pri dvajsetih, vlada pa predlaga, da bi delodajalci v daljšem prehodnem obdobju prevzeli obveznosti za 25 dni bolniške. Pri podpisu se je Dušan Semolič, predsednik Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, zavzel, da bi možnosti za redakcijske popravke predloga proučila posebna tri-delna strokovna skupina. Sicer pa naj bi po predlogu državne sekretarke Nataše Belopavlovič zakon začel veljati šele 1. januarja 2003, in to iz treh razlogov: državni zbor ga mora še dvakrat obravnavati, s predlogom se morajo seznaniti vse vpletene strani, poleg tega pa bo treba sprejeti še drugo zakonodajo, povezano z zakonom o delovnih razmerjih.

Delo, 8. november

KLJUB SVETOVNI RECESIJI ŠE VEDNO POZITIVNO STANJE

Kljub pesimističnim napovedim gospodarskih gibanj in celo prvim znamenjem recesije v svetu izkazuje tekoči račun plačilne bilance Slovenije po prvih devetih mesecih letos pozitivno stanje, in sicer za 28,3 milijona dolarjev. Glavni razlog za to je prepolovitev letošnjega trgovinskega primanjkljaja – ta je namreč lani znašal skoraj 862 milijona dolarjev, letos pa le 404 milijona dolarjev. Sicer pa je september že tradicionalno dober mesec za plačilno bilanco, saj smo že v preteklih dveh letih imeli presežek. Na letošnjega je vplivala predvsem rast izvoza, ki se je v prvih devetih mesecih povečal za več kot 450 milijona dolarjev ali za skoraj sedem odstotkov. Po drugi strani pa je Slovenija uspela tudi znižati uvoz, in sicer za 3,5 milijona dolarjev v omenjenem obdobju. Poleg tega je na pozitivno stanje veliko vplivala še rast vseh oblik naložb, zlasti neposrednih naložb tujcev v Sloveniji.

Dnevnik, 16. november

NIŽJI ZASLUŽKI IN VIŠJE CENE

Zaposleni v podjetjih, družbah in organizacijah v Sloveniji so septembra letos zaslužili bruto plačo v povprečni višini 214.093 tolarjev, kar je za 1,1 odstotka manj, kot so dobili plačano avgusta, in za 11,2 odstotka več, kot so zaslužili septembra lani. Toda v omenjenem mesecu so se dvignile cene življenjskih potrebščin za skoraj odstotek, medtem ko se avgustovske poizračunih slovenskega statističnega urada niso povišale. Tako so se septembrske plače realno znižale za dva odstotka, v primerjavi z lanskimi septembrskimi zaslužki pa so bile realno višje le za dobre tri odstotke. Sicer pa je letošnja septembrska neto plača znašala v povprečju 134.563 tolarja, kar je zneskovno za 0,9 odstotka manj kot mesec prej in za 10,9 odstotka več kot septembra lani.

Delo, 16. november

PRIREDILA SIMONA BANDUR

pričakovati predvsem nadaljevanje neekonomičnosti poslovanja, izrazito povečevanje obsega zadolženosti, upočasnevanje investicijskega vlaganja v omrežje ter padanje kakovosti dobave električne energije.

MIRO JAKOMIN

ELEKTRO MARIBOR ŠE VELIKO DELA DO POSLOVNE ODLIČNOSTI

V Elektro Mariboru so konec avgusta uspešno končali še eno serijo notranjih presoj kakovosti, ki so jih uresničevali v letošnjem drugem četrtletju. Po posameznih področjih so ugotovili nekatere pomanjkljivosti oziroma neuskkljenosti, ki jih bo treba odpraviti v določenem roku. Kot smo že pisali, si je podjetje Elektro Maribor letos na podlagi dolgotrajnih prizadevanj vodstva in zaposlenih pridobilo certifikat kakovosti ISO 9001/2000. Med elektrodistribucijskimi podjetji so bili med prvimi, ki so začeli uvajati novo dinamično verzijo standarda kakovosti. Ta daje velik poudarek virom in procesom dela, prijaznosti do poslovnih partnerjev in kupcev električne energije ter varstvu okolja, kar so prevladujoči momenti, opredeljeni v sistemskih dokumentih. Kot je že večkrat poudaril mag. Ivan Pristovnik, dosednji predstavnik vodstva za kakovost (novembra je to vlogo prevzel Tomaž Šišernik), je pridobitev certifikata kakovosti v bistvu šele začetek in ne konec nekih aktivnosti na področju kakovosti. Z organizacijskimi predpisi in navodili so najprej oblikovali ustrezne podlage, sedaj pa zapisana pravila postopoma

vnašajo v vsakdanje življenje podjetja. V prihodnje morajo v bolj opredeliti in prečistiti delovne procese, izboljšati komunikacije na vseh poslovnih ravneh, povečati prijaznost do kupcev električne energije, poiskati primerne rešitve za motivacijo in stimulacijo zaposlenih ter izboljšati ugled podjetja. Skratka, na nadaljnji poti si v Elektro Mariboru intenzivno prizadevajo za dograditev sistema kakovosti in pridobitev certifikata o poslovni odličnosti.

MIRO JAKOMIN

TE ŠOŠTANJ REVIZIJE NISO POKAZALE NEPRAVILNOSTI

Kot so v sporočilu za javnost napisali v TE Šoštanj, so imeli pri njih v petek, 16. novembra 2001, policijsko preiskavo, ki so jo opravili delavci Policijske uprave Celje. Preiskava se je nanašala na področje, ki je bilo urejeno v skladu z Zakonom o javnih naročilih in pozneje v skladu s sistemskim postopkom ISO 9001. Oba postopka sicer jasno določata pooblastila in odgovornosti v poslovanju, vendar so se v podjetju odločili, da vse postopke ponovno preverijo. Ker so v TEŠ redno izvajali zunanje revizije in te niso nikoli pokazale nobenih nepravilnosti v poslovanju, v podjetju pričakujejo, da bo nadaljnja preiskava to ponovno potrdila. Prav tako upajo, da se bo postopek končal v najkrajšem možnem roku, saj sumničenja in s tem povezana ugibanja o morebitnih nepravilnostih ne koristijo nikomur. Še najmanj pa podjetju, zaposlenim in ne nazadnje tudi lokalni javnosti, ki je za delovanje podjetja, predvsem zaradi narave njegove dejavnosti, v preteklosti pokazala veliko posluha.

EIMV KAKOVOST DELA LABORATORIJA OSTAJA

Leto po tem, ko je laboratorij oddelka za kemijo Elektroinštituta Milan Vidmar izpolnil pogoje za pridobitev certifikata ISO/IEC 17025:1999, kar mu zagotavlja mednarodno primerljivost dobljenih rezultatov, so novembra presojevalci akreditacijske hiše RvA v laboratoriju opravili vsakoletno presoj. Certifikat ima sicer veljavnost pet let, s tem da je treba ka-

kovost dela laboratorija kontrolirati enkrat na leto. Kot je povedala mag. Maja Končan, vodja laboratorija, so tokratno presoj izrabili še za akreditacijo nove metode dela. Od zadnje presoje so kupili novo napravo za merjenje medpovršinske napetosti transformatorskega olja in postopek merjenja na njem so sedaj akreditirali. Način vsakoletne presoje omogoča, da lahko laboratorij sproti akreditira nove metode dela.

Tokrat so nizozemski presojevalci ugotovili, da v laboratoriju vzdržujejo ustrezno raven kakovosti, da so se v slednji celo izpopolnili in da ni bilo moč ugotoviti nobenih pomembnejših nepravilnosti. Je pa letos imela tudi nizozemska akreditacijska hiša mednarodno presoj, ki so jo uspešno prestali. RvA je akreditirana v dveh akreditacijskih zvezah. S takim načinom ocenjevanja in presojanja so tudi akreditacije laboratorija oddelka za kemijo EIMV priznane po vsem svetu, kar je v času odpiranja trga samo v prid inštitutu.

MINKA SKUBIC

ZVEZA SVOBODNIH SINDIKATOV SLOVENIJE DELOVNO SREČANJE S PREDSTAVNIKI MGD

Člani konference Zveze svobodnih sindikatov Slovenije (ZSSS) so 20. novembra v Ljubljani med drugim razpravljali tudi o gradivu Strategija gospodarskega razvoja Slovenije, ki ga je pripravilo ministrstvo za gospodarstvo. Konference ZSSS se je udeležila tudi ministrica za gospodarstvo dr. Tea Petrin z državnimi sekretarji ministrstva, ki je uvodoma povedala, da je ministrstvo pri pripravi gradiva sledilo glavnim ciljem, kot so zmanjšanje gospodarskega zaostajanja glede na povprečje Evropske unije, povečanje produktivnosti, zmanjšanje razvojne razlike med slovenskimi regijami ter povečanje konkurenčnosti našega gospodarstva. Poudarila je, da poceni delovna sila ne more biti primerjalna prednost slovenskega gospodarstva, in da je treba v naš prostor prenesti moderne načina poslovanja. Ministrstvo za gospodarstvo bo v kratkem pripravilo še belo knjigo o industrijski politiki, in kot je ministrica predlagala, naj bi s predstavniki ZSSS na podoben način razpravljali tudi o tem dokumentu.

Mag. Ivan
Pristovnik

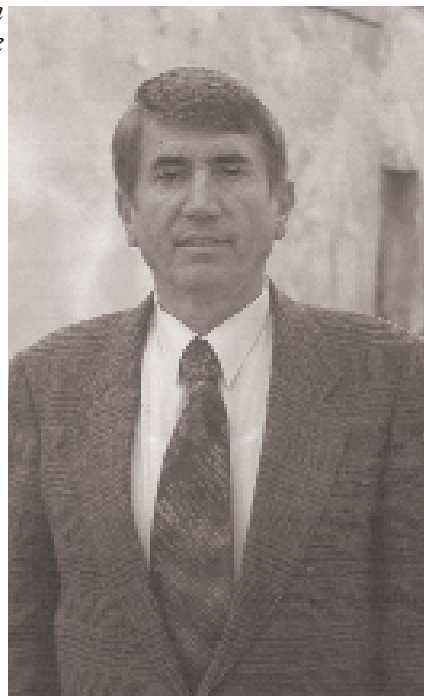

Foto Miro Jakomin

Člani konference ZSSS so v razpravi opozorili na nekatere probleme, ki nastajajo pri razvoju slovenske trgovine, živilsko-predelovalne industrije, transporta ter pri privatizaciji železarn. Poudarili so, da bo mnoge probleme lažje reševati, če bo o njih dosežen konsenz med socialnimi partnerji oziroma, da je treba tudi v prihodnje razvijati socialni dialog o vseh pomembnih vprašanjih na vseh ravneh, s čimer se je v celoti strinjala tudi ministrica dr. Tea Petrin. Sicer pa so člani konference v nadaljevanju seje soglasno izvolili dosedanjega izvršnega sekretarja predsedstva ZSSS Milana Utrošo za novega sekretarja ZSSS, ki bo funkcijo opravljal na mesto dosedanjega sekretarja Rajka Lesjaka, ki se je invalidsko upokojil.

MIRO JAKOMIN

SLOVENSKI E-FORUM NOVI RAZVOJNI IZZIVI LJUBLJANSKE ENERGETIKE

Med bistvenimi ugotovitvami, ki so jih jeseni sprejeli na mednarodnem strokovnem posvetovanju o novi energiji za mesto Ljubljana, je treba omeniti, da dolgoročnega planiranja in s tem tudi mestne cenovne politike ni mogoče graditi na kratkoročni konkurenčnosti med posameznimi energenti. Mestna občina Ljubljana potrebuje sodobno energetska zasnovo. Ta pa ne sme biti usmerjena samo na iskanje rešitev v okviru že dane problematike ter obstoječega stanja pri oskrbi z energijo, temveč mora obravnavati tako učinkovito rabo energije kot tudi nove razvojne težnje in okoljske izzive. Energetska zasnova Ljubljane ne sme biti samo dokument kakovostnega inženirskega načrtovanja, temveč tudi sredstvo za mobilizacijo virov in akterjev. Hkrati mora biti tudi okvir oblikovanja razvojnega konsenza na podlagi energetskih dejavnosti ter podlaga za komunikativno delovanje oblikovanja tega konsenza, v katerega morajo biti vključene mestne službe, vladne organizacije, energetska podjetja in občani oziroma njihova neprofitna združenja. Energetska zasnova mesta mora slediti tako tehničnemu razvoju na področju energetskih tehnologij (male kogeneracije, uporaba obnovljivih virov, daljinsko hlajenje) kot tudi težnjam večje vloge in večjega manevrskega prostora zasebne pobude in investicij na področju energetskih storitev. Ob upoštevanju minimalizacije lokalnih vplivov na okolje mora slediti tudi globalnim podnebnim spremembam. Pri tem je potrebno redno prilagajanje načrtov in upoštevanje kriterijev zanesljivosti oskrbe, socialne sprejemljivosti, konkurenčnosti in varstva okolja. Zato mora mesto Ljubljana bolj kot doslej podpreti trajnostni proces dialoga in soočanja različnih mnenj, argumentov in interesov na področju energetike v mestu in njegovem zaledju. Slovenska prestolnica potrebuje zanesljive, konkurenčne in za okolje prijazne energetske storitve na podlagi diverzificiranih energentov ter učinkovite proizvodnje in rabe energije.

MIRO JAKOMIN

Diplomant jesenskega roka na zagovoru naloge.

Foto Minka Skubic

ICES- VSŠ ŠTUDIRA ŠESTA GENERACIJA

V tem študijskem letu se je v Višjo strokovno šolo, program elektroenergetika, vpisala šesta generacija študentov. V šestih letih se je v šolo vpisalo 459 študentov. Med njimi je v začetku oktobra in novembra opravljala diplomske izpite četrta generacija študentov. Izmed 75 študentov te generacije jih je diplomiralo 45 in 6 iz prvih treh generacij. Tako je v jesenskem roku opravilo izpit 51 diplomantov. Ponovno prepoznan in dober znak vseh diplomskih nalog je, da študentje v njih še vedno izhajajo in obdelajo probleme iz svojega delovnega okolja.

Izmed 308 študentov štirih generacij jih je doslej diplomiralo 256, kar je 83-odstotni uspeh. Z diplomom so si pridobili naziv poklicne izobrazbe inženir elektroenergetike. Slovensna podelitev diplom letošnjim diplomantom bo decembra.

MINKA SKUBIC

ELEKTROENERGETSKI SISTEM NOVINARSTVO NI SERVIS ZA MAŠENJE LUKENJ

Pri prehodu v bistveno spremenjene družbene in gospodarske razmere se moramo bolj kot doslej zavedati, da je komuniciranje z notranjo in zunanjo javnostjo v bistvu živčno komunikacijsko omrežje EES. Na njem obstane ali pade podoba elektrogospodarstva v očeh javnosti. Vprašanje o tem, ali v elektrogospodarstvu potrebujemo Naš stik ali ne, je povsem nesmiselno. Pravilno vprašanje se gla-

si, kako skupno revijo EES v prihodnje še posodobiti, kadrovsko okrepiti in finančno podpreti. Spremeniti pa se mora tudi gledanje na vlogo novinarjev. Po starem pojmovanju nekateri še vedno pričakujejo, da bodo novinarji v službi »višjih interesov«, drugi gledajo v njih priročne serviserje, ki jih pokličeš po potrebi, tretji čakajo, da jih bodo novinarji sami vprašali, ali se pri njih morda kaj novega dogaja in podobno. Če naj govorimo o profesionalnem poslanstvu novinarstva v službi učinkovitejšega komuniciranja z notranjo in zunanjo javnostjo, je treba tako stanje čim prej preseči na vseh ravneh. Novinarstvo ni in ne sme postati servis za mašenje lukenj po potrebi. Njegov dejanski vpliv je neprimerno večji, kot smo pripravljeni priznati. Navsezadnje pa se po Thomasu Stearnsu vsi radi vidimo v časopisu, če smo le na pravi strani.

MIRO JAKOMIN

ELEKTROGOSPODARSTVO TUDI ELEKTROPODJETJA ZASLUŽNA ZA SAMOSTOJNO DRŽAVO

Konec osamosvojitvenega leta 1991 je slovensko elektrogospodarstvo prejelo veliko plaketo Ministrstva za obrambo Republike Slovenije. S tem je bila delno popravljena napaka govornikov na proslavi ob odhodu zadnjih vojakov jugoslovanske vojske v Kopru. Takrat je bilo namreč elektrogospodarstvo izpuščeno pri navajanju zaslužnih organizacij v vojni za samostojno Slovenijo. Na proslavi v Prevaljah smo bili »električarji« enako kot

cestarji, železničarji, telefonisti in delavci drugih infrastrukturnih sistemov uvrščeni med zaslužne v pripravi in v sami vojni za osamosvojitve države. Letošnja obletnica je tako tudi priložnost za vnovičen izraz priznanja in zahvale vsem delavcem elektrogospodarskih podjetij, ki so bili aktivni med pripravi in v sami vojni za samostojno Slovenijo v vrstah teritorialne obrambe, policije ter na dolžnostih v svojih podjetjih.

MAG. OSTOJ KRISTAN

ŠPORTNE IGRE TERMAŠEV NAJUSPEŠNEJŠI TEKMOVALCI IZ ŠOŠTANJA

V soboto, 20. oktobra, se je v Krškem zbralo 250 športnikov iz TE Brestanica, TE-TO Ljubljana, TE Šoštanj, TE Trbovlje in Nuklearne elektrarne Krško. Organizator tradicionalnih športnih iger termašev je bil SDE Nuklearne elektrarne Krško. Udeleženci so se zbrali v Kulturnem domu v Krškem, kjer je zbrane pozdravil direktor Nuklearne elektrarne Krško Stane Rožman in jim zaželel veliko športnih uspehov ter prijetno bivanje in druženje v Krškem. Ob tem je poudaril, da v podjetjih elektrogospodarstva podpirajo rekreacijo delavcev, ki nedvomno prispeva k dobri psihofizični pripravljenosti delavcev. Športne igre pa so ne le športni dogodek, temveč tudi dobrodošla oblika druženja delavcev iz posameznih elektrogospodarskih podjetij. V namiznem tenisu so se pomerile ženske in moške ekipe. Pri ženskah so

Mali nogomet ostaja med najatraktivnejšimi disciplinami.

Foto Branko Benčin

bile najuspešnejše predstavnice TE Šoštanj, pri moških pa predstavniki Nuklearne elektrarne Krško. Pri podiranju kegljev sta slavili ekipe TE Šoštanj pri ženskah in TE Trbovlje pri moških. Pri pikadu so bile najbolj natančne predstavnice TE-TO Ljubljana. TE Šoštanj je osvojila prvo mesto na teniškem turnirju ženskih in moških ekip. Najboljši so bili šahisti iz TE-TO Ljubljana. Turnir v malem nogometu se je končal z zmago ekipe TE Trbovlje. Prvo mesto med košarkarji si je priborila Nuklearna elektrarna Krško. Najboljši v odbojki so bili predstavniki TE Šoštanj. Ribe so najbolj prijemale na trnke ribičev iz TE Šoštanj. V skupnem seštevku je zbrala največ točk in s tem pokal za najuspešnejšo ekipo na Športnih igrah termašev 2001 osvojila ekipa TE Šoštanj.

Tekmovanja na vseh prizoriščih so potekala v športnem vzdušju in ob slovesu so si vsi udeleženci zaželeli: na snidenje prihodnje leto v Šoštanju!

IDA NOVAK-JERELE

ZIMSKE POČITNICE NA KRVAVCU BO TUDI LETOS VESELO

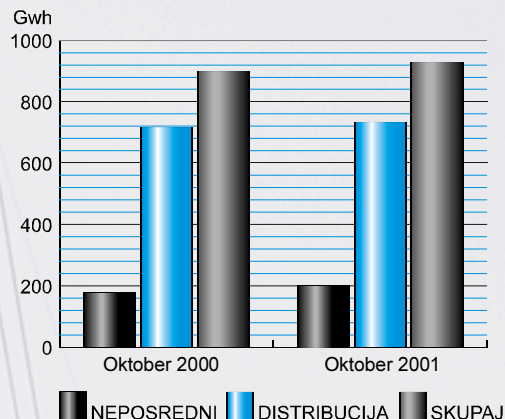
Počitniški dom elektrogospodarstva je vsaj tistim malce starejšim zaposlenim verjetno že dobro znan, saj se v Eldomu vsako leto radi pohvalijo z dobro zimsko turistično sezono. Za tiste malo mlajše pa naj povemo, da se ga vsekakor splača obiskati, saj leži sredi smučišča enega najlepših smučarskih centrov pri nas, poleg tega pa vas v domu radi razvajajo tudi z dobro kuhinjo. Vse sobe so opremljene z lastnim tušem in straniščem, izbira-

te pa lahko med dvopostelnimi, troin petpostelnimi sobami. Kot pravijo v Eldomu, bodo prve smučarje letos sprejeli 23. decembra, dom pa pospravili 24. marca, če pa bodo snežne razmere ugodnejše, se bodo prilagodili tudi drugačnim terminom. Vse izmene so sedemdnevne in se začnejo z nedeljskim kosilom ter končajo z nedeljskim zajtrkom. Za novoletne praznike pa je na voljo tridnevni paket, ki vključuje tudi novoletno večerjo. V domu so letos poskrbeli tudi za posmučarske dejavnosti, saj so v kletnih prostorih namestili fitnes orodja in pikado, za zabavo pa lahko poskrbite tudi sami z obiskom katere izmed krvavških koč. In še tisto najpomembnejše – cene. Za polni sedemdnevni penzion boste morali odrasli odšteti 5.100 tolarjev na dan, za otroke od 4 do 12 let je cena 3.600 in za tiste najmlajše 2.000 tolarjev na dan. Tridnevno novoletno rajanje vas bo stalo 28 tisočakov oziroma 22 za mlajše od 12 let. Možne so seveda tudi drugačne kombinacije, pri čemer je možno tudi plačilo na tri obroke. Eldom pa je nabavil tudi prenosne in dnevne smučarske vozovnice po ugodnejši ceni. Kljub zimskemu vzdušju pa ne gre pozabiti tudi na Eldomove bungalove z apartmaji v Portorožu oziroma na Belem križu, ki jih oddajajo za 5 tisočakov na dan. Glede na to, da prijavni rok ob izidu glasila že poteče, je najbolje, da se o prostih terminih in vseh drugih podrobnostih pozanimате pri Vlasti Maherl na telefon 02/2512-780.

BRANE JANJČ

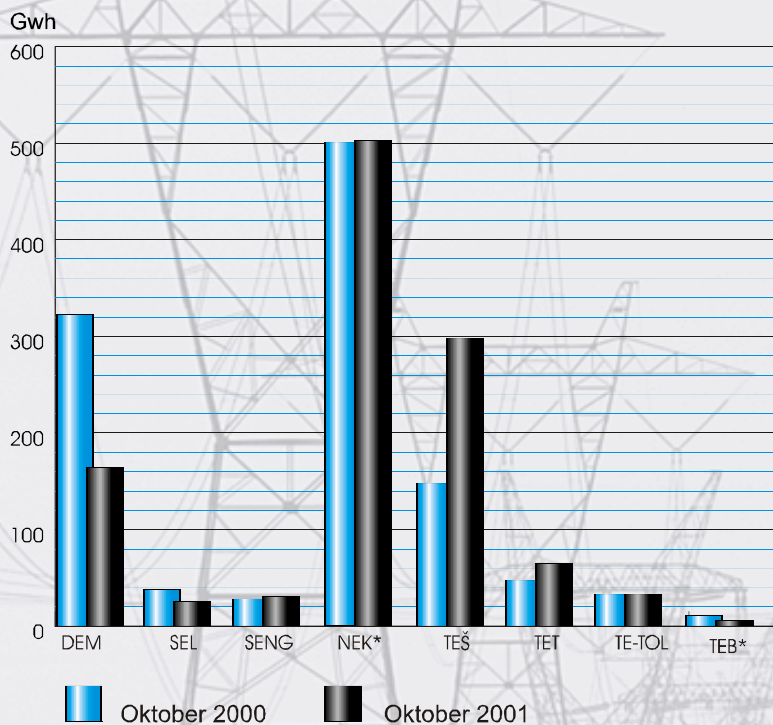
PO ZASLUGI VELIKIH SKORAJ 3-ODSTOTNA RAST

Poraba električne energije v Sloveniji se je tudi oktobra povečala, saj so pet velikih odjemalcev in distribucijska podjetja iz prenosnega omrežja prevzeli 929,1 milijona kilovatnih ur električne energije oziroma za 26,2 milijona več kot isti mesec lani. Poraba se je še zlasti povečala pri družbah, ki sodijo v okvir Slovenskih železarn, tako da je znašala rast pri neposrednih odjemalcih kar 7,7 odstotka, za 1,7 odstotka pa je svoje povpraševanje po električni energiji povečala tudi distribucija. Dejanska poraba je bila tokrat tudi precej večja od prvotnih napovedi v letošnji elektroenergetski bilanci, saj so veliki odjemalci v začetku leta zapisane napovedi presegli za 3,8, distribucijska podjetja pa za 1,9 odstotka in tako znova prispevali k rasti porabe na letni ravni.

HIDROELEKTRARNE OKTOBRA S POLOVIČKO

Skupna proizvodnja vseh slovenskih elektrarn je kljub skoraj prepolovljeni proizvodnji hidroelektrarn še vedno ostala na približno lanski ravni, saj smo iz proizvodnih objektov oktobra v prenosno omrežje prejeli milijardo 135,1 milijona kilovatnih ur, kar je bilo le za 3,2 milijona oziroma 0,3 odstotka kilovatnih ur manj kot v istem času lani. Sicer pa so se tokrat še posebej morale izkazati jedrska elektrarna Krško in druge termoelektrarne, saj je proizvodnja iz hidroelektrarn znašala le 226 milijonov kilovatnih ur oziroma za dobrih 42 odstotkov manj kot oktobra lani. Med termo objekti, ki so letošnjo oktobrsko proizvodnjo z oddanimi 909,1 milijona kilovatnih ur presegli za petino, pa močno izstopa termoelektrarna Šostanj, saj je lanske proizvodne rezultate skoraj podvojila.

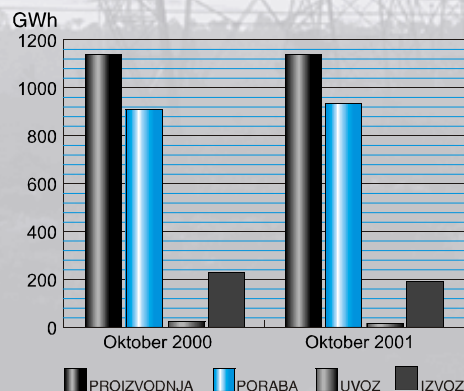

* upoštevana je celotna proizvodnja NEK

* TEB - topla rezerva v sistemu

ELEKTRARNE USPEŠNO SLEDIJO POVPRASEVANJU

Slovenske elektrarne še naprej zvišujejo storilnost, tako da smo v prvih letošnjih desetih mesecih proizvedli že deset milijard 652,6 milijona kilovatnih ur električne energije, kar je za 9,3 odstotka več kot v istem obdobju lani in tudi za 2,4 odstotka več, kot je bilo sprva načrtovano. Tako se za zdaj še uspešno upiramo naraščajoči porabi, ki se z 8 milijardami 859,9 milijona kilovatnih ur vse bolj bliža 2-odstotni rasti na letni ravni. Za zagotovitev nemotenega delovanja slovenskega elektroenergetskega sistema smo sicer še vedno del električne energije prisiljeni kupovati v tujini, vendar je letošnji uvoz ostal na približno lanski ravni oziroma bil celo za 4 odstotke manjši. Na drugi strani pa smo lahko precej več električne energije izvozili, saj smo do konca oktobra na tuje prodali dve milijardi 108,5 milijona kilovatnih ur ali za dobro polovico več kot v tem času lani.

PRODAJA, RAZPRODAJA ALI PARTNERSKE POVEZAVE?

Ko nekateri samo slišijo besedo o privatizaciji elektroenergetskega sektorja, se jim lasje malodane naježijo. Ta pojem namreč že od samega začetka zbuja različne občutke strahu, dvomov in omahovanj, na srečo pa tudi prepričanje, da ne pomeni nujnega zla, temveč prinaša tudi marsikaj pozitivnega (nove poslovne spodbude, tržne priložnosti, hitrejši razvoj in podobno). Povsem normalno je, da tudi o tej temi v elektroenergetskem sektorju obstajajo različni pogledi, saj se lahko najboljše rešitve izkristalizirajo ravno ob kresanju različnih strokovnih pogledov, vendar pod pogojem, da se politika interesov korektno odvija na podlagi demokratično začrtanih pravil.

Prof. dr. Peter Novak, direktor Energetična, podjetja za selektivno svetovanje na področju učinkovite rabe energije, je prepričan, da je bila odločitev o ustanovitvi Holdinga slovenskih elektrarn (HSE) pametna in strokovno utemeljena. Kot je energetski javnosti znano, se je že pred leti med prvimi (takrat še zelo redkimi ljudmi), zavzemal za ta nujni korak v energetskem sistemu. Znano pa je tudi, da je dr. Peter Novak eden najbolj ostrih nasprotnikov prodaje distribucije oziroma drugih segmentov državnega energetskega premoženja. Ponovno opozarja, da so lastniki tega premoženja slovenski državljani, ne pa ljudje v vladi. Zato bi morali te dejavnosti takoj ustaviti in ponovno skrbno premisliti o tej problematiki

(o njej smo obširneje pisali že v letošnji marčevski številki Našega stika). Temeljit premislek o privatizaciji v EES je še toliko bolj potreben z vidika bližajoče se gospodarske recesije. Na tem področju si Slovenija ne sme privoščiti napak in mora natančno analizirati vzroke in posledice dogajanj, tako v vzhodnih kot zahodnih energetskih sistemih. Če bo naš energetski čoln odneslo na odprto razburkano morje v kraljestvo multinacionalk, bo za ukrepanje prepozno.

Da bi temo osvetlili tudi z druge strani, smo v začetku novembra za pojasnilo zaprosili **dr. Roberta Goloba**, državnega sekretarja za energijo. Menil je, da dr. Novak izhaja iz stališča čiste prodaje. Kot je poudaril, je s tega vidika tudi on nasprotnik razprodaje tega premoženja. Strah pred prodajo energetskega premoženja je glede na dogajanje v drugih sektorjih, kjer so precej delov razprodali, gotovo upravičen. Vendar pa je treba dobro ločevati med pojmi, kot so prodaja, razprodaja in strateške partnerske povezave. Kadar govorimo zgolj o prodaji deležev distribucije, ne da bi upoštevali druge možne načine v tem postopku, je to

gotovo napačen izraz, ki v razprave o privatizaciji elektroenergetskega sektorja vnaša zmedo. Tujci pa zelo dobro ločijo bistveno razliko med prodajo in partnerskimi povezavami. »Mi ne iščemo investitorja, ampak partnerja. V čem je bistvena razlika? Investitorja iščeš zato, ker ti manjka denarja za izvedbo investicij. To pomeni, da si mu pripravljen prodati tudi večinski delež, da rešiš svoj primanjkljaj denarja. Vendar pa mislim, da so razmere v slovenskem elektroenergetskem sistemu drugačne, kot v vzhodni Evropi. Mi ne potrebujemo investitorjev kot takih, ker ni naš problem pridobivanje svežega kapitala, ampak pomanjkanje izkušenj in povezav. Zato v bistvu iščemo partnerja. Če pa iščemo partnerja, je to gotovo tak napreden način, ki se ga poslužuje vsa zahodna Evropa,« je prepričan dr. Golob.

V bistvu gre za izmenjavo delnic med enim in drugim, za strateške povezave in za pridobitev manjšinskih deležev. Jasno je, da partnerski odnos temelji na zaupanju. Če pa imamo zaupanje, ne potrebujemo več večinskega deleža in polnega obvladovanja. To so v Uradu za energijo jasno povedali tujim potencialnim

Po besedah dr. Roberta Goloba je oktobra tudi dejansko stekel postopek privatizacije elektroenergetskega sektorja. Opravljeni so bili uvodni ločeni sestanki s predstavniki ministrstva za okolje in prostor, Agencije za energijo in energetskih podjetij, in sicer z namenom, da so si ustvarili sliko o različnih interesnih pozicijah. Jasno je, da vsak akter gleda na privatizacijo s svojega stališča, ključno pa je vprašanje, kako različne poglede spraviti na skupni imenovalac. Trenutno je v pripravi privatizacijski program za celotno elektrogospodarstvo. Osnutek naj bi izdelali do sredine decembra, potem pa bo sledila vladna procedura. Sicer pa smo še zvedeli, da je bil za svetovalca izbran Price Waterhouse Coopers.

PRILOŽNOSTI NE PADAJO IZPOD NEBA!

Dr. Robert Golob se je v začetku novembra s posadko Urada za energetiko preselil v stavbo na Dunajski cesti 47 v Ljubljani. Čeprav v stavbo večkrat »nažigajo strele« pravi, da se v njej dobro počuti, v bistvu še lepše kot prej, saj je ozračje tu prav prijazno.

Foto Miro Jakomin

partnerjem. Poglavitni namen je, da se v postopku privatizacije poiščejo partnerji, večina denarja pa ostane v elektroenergetskem sektorju z dokapitalizacijo, da bomo lahko v tem okviru uresničili potrebne izboljšave in spodbudili razvoj, je še pojasnil dr. Robert Golob.

MIRO JAKOMIN

Po napovedih uglednih ekonomistov se na obzorju prihodnjega leta že izrisujejo znamenja resne gospodarske recesije v Sloveniji. Kako bodo neugodna gospodarska gibanja vplivala na energetske sektorje? Kot je pred kratkim povedal podpredsednik **Valter Vodopivec**, skušajo v Sindikatu dejavnosti energetike čim prej poiskati ustrezne odgovore. Znano je, da so člani predsedstva SDE izredno dejavni na mednarodnem sindikalnem področju. V zadnjih šestih mesecih so se kar petkrat srečali s predstavniki energetskega sindikata Francije, Nemčije in Madžarske in se izčrpno seznanili z njihovimi gospodarskimi razmerami, še posebej z aktualnimi vprašanji privatizacije in liberalizacije elektroenergetskih sektorjev. Na podlagi teh informacij in testiranja situacije v Evropski uniji, SDE pripravlja prognozo scenarijev razvoja dogodkov na ekonomsko - socialnem področju energetskega sektorja. Ob negativnih gospodarskih gibanjih se bo v energetiki zagotovo pojavil še večji pritisk na delovna mesta in socialni položaj zaposlenih. Sindikat ima na tem področju vrsto zahtevnih nalog. Najprej mora prepričati sindikalno članstvo in zaposlene, da bodo sprejeli ukrepe racionalizacije, povečanja produktivnosti, večje fleksibilnosti dela in podobno. Predvsem se bodo morali delavci sprijazniti z dejstvom, da v prihodnje ne bo več stalno zagotovljenih delovnih mest. Kot pojasnjuje Vodopivec, je smisel fleksibilnosti v tem, da bo vsak zaposleni poleg svojega dela delal tudi tisto, kar se mu bo naložilo in je v dani situaciji treba uresničiti. Odslej se nihče ne bo mogel več izgovarjati, češ to pa ni moje delo. Čeprav besede o nujnosti drugačnega razmišljanja in delovanja ne zvenijo simpatično, gre v bistvu za nujni protiukrep proti odpuščanju presežnih delavcev. Po drugi strani pa bodo tudi uprave morale korenito spremeniti svojo poslovno filozofijo in delovanje, saj je konec planskega gospodarstva in planskega načina vo-

Valter Vodopivec, podpredsednik SDE, je prepričan, da bo v prihodnjem letu, ko ekonomisti napovedujejo gospodarsko recesijo, potreben dober ekonomsko-socialni dežnik. Sindikat načrtuje tudi konkretne poteze za ublažitev krize.

Foto Miro Jakomin

denja energetskega sektorja. Direktorji energetskega sektorja morajo postati menedžerji v pravem pomenu besede in se zavedati, da so vse bolj vpeti v tržne razmere. Zato morajo po besedah Vodopivca čim prej stopiti v akcijo pridobivanja novih poslov, ne pa čakati v naslonjaču ob fikusu. Ugodne priložnosti jim gotovo ne bodo same padle v naročje. Izrazil je upanje, da bodo vodilni možje vendarle dojeleli novo situacijo in v podjetjih poskrbeli, da se bodo razmere začele obračati na bolje.

MIRO JAKOMIN

POSLOVODSTVO DELUJE S *polno paro*

Če bi na problematiko delovanja Holdinga slovenskih elektrarn zrl le z vidika perečih problemov (srdit spopad za sedež holdinga, zaplet v zvezi z imenovanjem novega poslovodstva, interpelacija zoper okoljevarstvenega ministra, avstrijska prepoved uvoza elektrike iz Slovenije), bi lahko v nedogled pisali o polenih, ki padajo tako rekoč z leve in desne, od spodaj in zgoraj, od spredaj in zadaj. Ali je holding res postavljen na noge? Državni sekretar za energetiko dr. Robert Golob se je v začetku novembra ob tako izraženi misli nasmehnil in kot iz topa izstrelil: Težek porod, krepko dete!

V zadnjem času je v javnosti zelo odmevala uredba, s katero je Avstrija prepovedala uvoz električne energije iz več držav, med njimi tudi iz Slovenije. Po oceni ministrstva za okolje in prostor gre za enostranski ukrep, ki ne ustreza principu liberalizacije evropskega trga z električno energijo in tudi ni skladen s pravili Svetovne trgovinske organizacije. Glede na to, da gre v primeru Slovenije za ukrep države članice Evropske unije proti pridruženim članicam, uvaja drugačne pogoje pri prostem pretoku električne energije za članice na eni in kandidatke na drugi strani, ki pa morajo spoštovati iste standarde kot članice. To stališče je državni sekretar za energetiko **dr. Robert Golob** konec oktobra po diplomatski poti posredoval dr. Brunu Zluwi, vodji sektorja za energetiko v avstrijskem zveznem ministrstvu za gospodarstvo in delo. »Politično in diplomatsko je ta zadeva aktualna, na tržnem področju pa trenutno še ni tako kritična, čeprav je

res, da bi gospodarska škoda lahko nastala prihodnje leto,« je v začetku novembra povedal dr. Golob. »To poleno ni usmerjeno samo v Slovenijo, temveč v celo vzhodno Evropo, in to zaradi zaščite avstrijskih domačih proizvajalcev pred tujo konkurenco. Ker tega zaradi njihove vključitve v enotni evropski trg ne morejo narediti proti članicam Evropske unije, so se pač pokazali močni tam, kjer si to potezo lahko privoščijo. Sedaj je samo stvar slovenske politike, ali bo dopustila, da z nami pometajo ali ne. Če diplomatska pot ne bo uspešna do 1. januarja 2002, bodo potrebni drugi ukrepi.«

Glede delovanja Holdinga slovenskih elektrarn je dr. Robert Golob povedal, da bo treba opraviti ogromno dela pri organizaciji in usklajevanju poslovnih funkcij holdinga, pri določitvi relacij med upravo holdinga in upravami združenih podjetij ter pri razmejitvi njihove moči. Trenutno so v teku zahtevna dela za postavitev organizacijske strukture, zatem pa bo na tej podlagi stekel proces zaposlovanja v holdingu. Hkrati je treba opraviti še vrsto drugih korakov, kot so izdelava notranjih pravilnikov, priprava informacijske podpore in drugo. Pri tem novo imenovana poslovodstvena ekipa deluje s polno paro, saj se vsebinsko delo da projektno organizirati, formalno-pravno pa ga bo

Foto Miro Jakomin

Je dr. Robert Golob ob metanju grčavih polen res tako hladnokrven, kot nastopa v javnosti? Kot sam pravi, ga vsak dan iz tira spravijo najmanj tri stvari, vendar probleme premaguje z večnim optimizmom in s pozitivnim razmišljanjem. V polenih ne vidi samo ovir, temveč tudi priložnosti za dosego boljših rešitev.

PRIHODNOST GRAJENA NA BOGATIH izkušnjah

Trgel je konec oktobra uspešno sklenil svoj prvi večji posel, saj je z njegovim posredovanjem Holding slovenske elektrarne, d.o.o., na italijanski trg uspešno prodal vso za izvoz ponujeno količino električne energije domačih proizvajalcev za leto 2002, in sicer po bistveno ugodnejših cenah od letošnjih. Direktor Trgela podjetju napoveduje svetlo prihodnost.

kot je povedal državni sekretar za energiko dr. Robert Golob, bo treba v okviru Holdinga slovenskih elektrarn pripraviti konsolidirano bilanco povezanih podjetij. Trenutno med najpomembnejše aktivnosti v energetskega sektorja sodijo cenitev premoženja energetskih podjetij, ocena nasedlosti investicij in priprava strokovnih podlag programa privatizacije v EES. Pretežen del teh dejavnosti naj bi predvidoma izpeljali že do sredine decembra.

treba še izpeljati, da bi lahko na tej podlagi čim prej stekel postopek implementacije.

Večkrat je zaslediti tudi vprašanje o vlogi Trgela in Holdinga slovenskih elektrarn. Kakšno je njuno razmerje? Po besedah dr. Roberta Goloba je pravno-formalno razmerje med njima urejeno na podlagi pogodbe o sodelovanju, po kateri se Trgelu plačuje za storitve pri posredovanju pridobivanja kupcev električne energije. Bolj pomembno pa je vsebinsko razmerje. Kupce za električno energijo iščeta oba, torej Trgel in holding, pogodbe pa sklepa HSE neposredno s kupci.

MIRO JAKOMIN

O Elesovi hčerinski družbi Trgel je bilo doslej v medijih že kar nekaj zapisov, večina med njimi pa o vlogi, ki naj bi jo ta pravzaprav v prihodnje imela na elektroenergetskem prizorišču, niti ni pisala. Da bi razkrili tančico, ki se že od ustanovitve Trgela pojavlja nad omenjenim podjetjem, smo se na pogovor odpravili k njegovemu direktorju **mag. Klemenu Podjedu**. Kot je znano, je bil Trgel ustanovljen na zahtevo vlade, v zadnjih šestih mesecih pa so po besedah mag. Klemena Podjeda intenzivno potekale aktivnosti na področju vzpostavljanja organizacijske pripravljenosti podjetja kot trgovca z električno energijo. Hkrati s postavljanjem teh temeljev pa so v zadnjih mesecih potekale tudi dejavnosti na poslovnem področju, v okviru katerih je bilo največ pozornosti namenjene izvozu električne energije za leto 2002 v Italijo. Pri tem je treba poudariti, pravi mag. Klemen Podjed, da je Trgel zgolj eden izmed slovenskih trgovcev z električno energijo,

ki pa ima to prednost pred drugimi, da ima s tujimi trgi dolgoletne izkušnje in specializirana znanja na področju trgovanja z električno energijo. Pri tem je zmotno prepričanje, da naj bi Trgel kot Elesovo hčerinsko podjetje, opravljal zgolj posle za Eles, saj Eles za potrebe zagotavljanja nemotenega delovanja elektroenergetskega sistema in dostop do omrežja sklepa pogodbe sam in je za tovrstne posle tudi ustrezno usposobljen. Vsekakor pa nam dobro sodelovanje z Elesom pri našem poslu lahko pomaga, saj ima Trgel možnost, da za svoje potrebe uporabi tudi Elesove strokovne storitve, kar v končni fazi vendarle prinaša določene prednosti na trgu.

KONKURENCA JE LAHKO LE KORISTNA

V Trgelu se zavedamo, opozarja mag. Klemen Podjed, da se spremembe na trgu dogajajo zelo hitro in so velike,

*Trgel postaja razpoznaven trgovec
z električno energijo.*

Foto Brane Janjić

znanje in tudi bogate izkušnje, ki pomenijo pomembno prednost pred drugimi in nam odpirajo nove možnosti ne le na domačem trgu, ampak tudi na trgih, ki so južneje od slovenskega.

USPEŠNO IZPELJAN POMEMBEN POSEL Z ITALIJANI

Svojo strokovno usposobljenost smo nedavno dokazali tudi v zelo pomembnem poslu z Italijani za prodajo električne energije slovenskih proizvajalcev za leto 2002. Kot je znano, je Italija za Slovenijo zaradi doseganja visokih cen električne energije zagotovo najzanimivejši tuj trg, pri čemer smo dokazali, da je mogoče s pravnimi in profesionalnim pristopom k trgovskim aktivnostim doseči odlične rezultate. Pri tem poslu, ki smo ga izpeljali v sodelovanju s Holdingom slovenske elektrarne, ni šlo zgolj za sklenitev pogodb, ampak dejansko za celo vrsto zahtevnih aktivnosti, od raziskav italijanskega trga, iskanja in usklajevanj z večjim številom potencialnih kupcev in tako naprej. Ne gre tudi pozabiti, da je holding hkrati tudi sam zbiral ponudbe, vendar je nam uspelo doseči precej boljše pogoje. O tem, kakšna cena je bila dejansko dosežena, ne morem govoriti, saj gre za poslovno skrivnost, lahko pa povem, kar je bilo tudi že v medi-

jih, da sta kupca pravzaprav dva, ugledno švicarsko podjetje EGL in eden največjih italijanskih trgovcev Dalmine Energie, da je bila prodana celotna ponujena količina, ter da je bila dejansko dosežena cena bistveno večja od cene, ki jo je dosegel na tem trgu za isti produkt Vitoslav Türk. Omenjene pogodbe so tudi že podpisane, vendar je njihova veljavnost vezana na sklenitev dogovora med Elsom in italijanskim operaterjem o razdelitvi prenosnih zmogljivosti med državama, ki pa naj bi bila po zagotovilih pristojnih podobna lanski, to je v razmerju pol – pol. Naj še omenim, da s sklenitvijo omenjenega posla naše aktivnosti glede prodaje na italijanskem trgu za letos še niso končane, saj je na voljo še polovico zmogljivosti, ki so v pristojnosti italijanskega operaterja, čaka pa nas tudi zahtevno delo na domačem trgu. Zato smo nedavno zaposlili tudi novega sodelavca, ki bo pristojen zgolj za trgovanje na domačem trgu, z njim pa se je število zaposlenih v Trgelu povečalo na štiri. Torej, če na koncu lahko povzamem, menim, da je naše podjetje sedaj primerno usposobljeno za izvajanje nalog, seveda pa se bomo morali podobno kot drugi trgovci, nenehno dokazovati in potrjevati tudi s finančnimi uspehi.

BRANE JANJIĆ

ter od vseh udeležencev terjajo hitro prilagajanje. Skratka, gre za povsem nov način razmišljanja od tistega, ki je bil uveljavljen dolga desetletja. Kot vemo, je veliko podjetij že pridobilo licence za trgovanje z električno energijo, vendar pa bo te treba sedaj tudi unovčiti. Vsekakor pa naj bi močna konkurenca na tem trgu največ koristi prinesla tistim, zaradi katerih je do odpiranja energetskega trga v Evropi sploh prišlo, to je kupcem. Trgel, kot podjetje, ki je močno predvsem na mednarodnih trgih in lahko pričakuje uspešno poslovanje tudi doma, bo po mojem prepričanju pomemben udeleženec na trgu z električno energijo, pri čemer pa se zavedamo, da bomo morali svojo strokovnost in sposobnosti nenehno dokazovati. Naš vir financiranja bodo namreč predvsem prihodki od trgovskih marž ter provizij pri sklenjenih poslih in če ne bomo uspešni, naš obstoj ne bo več upravičen. Kot sem že poudaril, pa imamo potrebno strokovno

Mag. Klemen Podjed je končal srednjo elektrotehnično šolo v Kranju, leta 1994 diplomiral na Fakulteti za organizacijske vede v Kranju in letos junija tudi magistriral na ekonomski fakulteti v Ljubljani, in sicer na temo kritična analiza kupoprodajnih odnosov na odprtem trgu z električno energijo v Sloveniji. V Eles je prišel leta 1996, kjer je sprva opravljal delo odgovornega referenta za ekonomiko investicij v tedanji službi za komercialne posle, leta 1999 pa bolj začel delati tudi na področju trgovanja z električno energijo, in to predvsem na mednarodnih trgih.

BORZEN ORGANIZIRA NOV NAČIN *trgovanja*

Konec oktobra je Borzen prvič organiziral elektronsko trgovanje po spremenjenem načinu. Nov način trgovanja poteka v skladu s Pravilnikom avkcijskega načina trgovanja, ki omogoča udeležencem trgovanja podajanje ponudb po elektronski pošti ali faksu. Po končani fazi izklica se ločeno za vsak produkt izračuna marginalna cena, po kateri se sklenejo posli.

gije ločeno za vsak produkt. Na Borzenovi spletni strani je mogoče dobiti poleg podatkov o trgovanju tudi seznam članov organiziranega trga, seznam dokumentov organiziranega trga in predstavitev organiziranega trga. Konec oktobra je organizator trga organiziral prvo testno trgovanje, ki je potekalo elektronsko, in ne več v živo kot na prejšnjih tedenskih tržnih sestankih. Odziv udeležencev je bil velik. Na testnem trgovanju so sodelovali skoraj vsi udeleženci organiziranega trga. Trgovanje je potekalo brez zapletov, kljub temu da je bilo podanih okrog 70 ponudb po elektronski pošti ali faksu. Ponudbe so bile podane za vse standardizirane produkte, bilo je tudi nekaj ponudb za nestandardizirane produkte, in sicer tako v času predtrgovanja kot v času izklica. Organizator trga je v času predtrgovanja vsako na novo prispelo ponudbo vpisal v knjigo ponudb, na internetni strani pa je vsakih 20 minut objavljali najboljše ponudbe za vsak posamezni produkt. Tako so udeleženci trgovanja lahko sproti spremljali najboljše podane ponudbe in tako podajali v svojih ponudbah ustrezno ceno, če so želeli, da bi se njihov posel sklenil. Med izklicem je organizator trga vsakih pet minut objavljali najboljše ponudbe in izračun referenčne cene za posamezne produkte. Po končanem izklicu

Pred uvedbo elektronskega trgovanja so vse od začetka marca do sredine julija potekali tržni sestanki enkrat na teden. V tem obdobju je bil edini prodajalec Eles, ki je prodajal električno energijo. Tržnih sestankov so se udeleževali samo kupci električne energije, ki so kupili vso energijo od Eles po ceni, določeni na podlagi borznega indeksa Platts. Od sredine julija pa prodajajo električno energijo sami proizvajalci električne energije. Organizator trga bo prihodnje leto organiziral dnevno in tedensko trgovanje, ki bo potekalo elektronsko. Da se lahko udeleženci trgovanja pripravijo na nov način trgovanja, bo Borzen kot organizator trga do konca leta 2001 organiziral elektronsko trgovanje enkrat na teden. Tako udeleženci trgovanja kot vsi zainteresirani lahko na Borzenovi spletni strani spremljajo potek trgovanja in njegove rezultate, saj so med trgovanjem sproti objavljene najboljše ponudbe za nakup in prodajo električne ener-

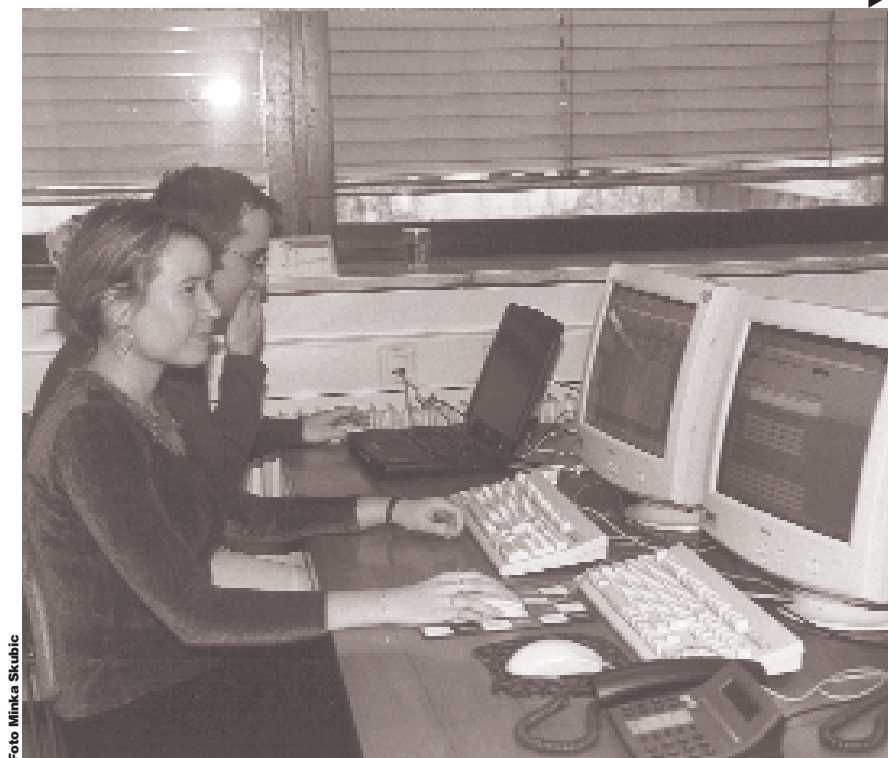

Foto Minka Skubic

Nič več sestankov, samo še računalniki.

sta bila sklenjena dva posla. Ker ni bilo preostale količine, se je trgovanje sklenilo ob 10.15. Če obstaja preostala količina, poteka še trgovanje za preostalo količino do prodaje te količine oziroma največ do 10.30.

Petindvajsetega oktobra je prvič potekalo realno elektronsko trgovanje za nakup in prodajo električne energije. Tudi na prvem trgovanju je bilo podanih veliko ponudb tako za prodajo kot tudi za nakup električne energije. Večinoma se je trgovalo z nestandardiziranim produktom: pasovna energija od ponedeljka do srede, ker je bil v četrtek začetek novega meseca. Vse ponudbe so bile podane po elektronski pošti. Čeprav je bilo podanih veliko ponudb za nakup in prodajo električne energije, ni bilo sklenjenega nobenega posla, ker je bila razlika v ceni med prodajnimi in nakupnimi ponudbami prevelika ob koncu časa izklica, to je na koncu faze trgovanja. Organizator trga zato ni mogel izračunati marginalne cene in tudi trgovanja za preostalo količino ni bilo.

DECEMBRA ŠE DNEVNI TRG

V začetku decembra pripravlja Borzen začetek simulacije trgovanja na dnevni podlagi. Na testnem dnevnem trgovanju bodo udeleženci lahko trgovali z električno energijo za naslednji dan. Po koncu trgovanja bo organizator trga sestavil okvirni vozni red in ga poslal upravljalcu prenosnega omrežja. Upravljalec prenosnega omrežja bo nato preveril prenosne zmogljivosti v omrežju in dodal morebitne tehnične ovire, sistemske storitve, izmenjave in tranzit v okvirni vozni red. Tako bo upravljalec prenosnega omrežja sestavil končni vozni red, ki je podlaga za obratovanje elektroenergetskega sistema za naslednji dan. Borzen pripravlja tudi nov elektronski sistem, ki bo omogočal dnevno trgovanje. Nov elektronski sistem bo omogočal vnos, spreminjanje in odstranitev ponudb, sklenitev poslov, pregled knjige ponudb, izmenjavo in pregled informacij o trgovanju. Dostop do elektronskega sistema bodo imeli samo člani organiziranega trga, ki bodo morali izpolnjevati določene pogoje za dostop do trgovalno informacijskega sistema organizatorja trga in opraviti določena izobraževanja, ki jih bo priredil organizator trga. Člani organiziranega trga bodo imeli dostop do vseh informacij o poteku trgovanja in različnih statističnih podatkov, ki bodo rezultat trgovanja in bodo dostopni samo članom organiziranega trga. Na borzi z električno energijo se trenutno trguje s precej majhnimi količinami, zato ker kupci in prodajalci trgujejo le z nadbilančnimi količinami. Ko bo znan Pravilnik o obračunavanju odstopanj in bo trg z električno energijo odprt tudi navzven, lahko pričakujemo spremembe na organiziranem trgu z električno energijo. Trgovanje bo mogoče na dnevnem in urnem trgu z električno energijo in tako se bo mogoče približati časovno čim bližje času dejanske dobave električne energije in tako čim manj odstopati od napovedanega voznega reda.

ELEKTRO-DISTRIBUCIJA MED RAZVOJEM IN TRGOM

Elektrodistribucijska podjetja so v poslovnih, tehnoloških, organizacijskih in operativnih odločitvah v zadnjih dveh desetletjih doživljala čas preizkušenj, ko so se spopadala z naravnimi ujami, reorganizacijami in delovnimi dosežki. Pred sabo imajo vizijo prihodnosti in trdno odločeni so se spopasti z novimi izzivi. Tega pomena se zelo dobro zavedajo v distribuciji, ko dežurni dan in noč bdijo v pripravljenosti, da zagotavljajo nemoteno in kakovostno dobavo električne energije slehernemu odjemalcu. Narava dela je pač takšna, da je distribucija »tovarna brez strehe«.

TEHNOLOŠKI PROCESI V DISTRIBUCIJI

Visokonapetostni daljnovodi, zemeljski kablovodi, nizkonapetostna omrežja in priključki so razporejeni po vsej pokrajini, naprave v posodobljenih razdelilnih transformatorskih postajah in malih hidroelektrarnah so najvitalnejše proizvodne in vozliščne točke, ki delujejo z očmi odjemalca neopazno in brezhrebno kot »švicarske ure«. Distributerji vsak dan povezujejo nitke med ljudmi, fizično z vodniki in kabli, v duhovnem smislu s komunikacijo in odnosi. Novi časi od zaposlenih zahtevajo še večjo pozornost prisluhniti in razumeti potrebe vsakega odjemalca.

Podjetja so vpeljala integrirni informacijski sistem tako za tehnične kot komercialne potrebe, ki je zaradi kompleksnosti ponekod še v gradnji. Hkrati z informacijskim sistemom poteka gradnja optičnega omrežja med posameznimi lokacijami ključ-

nih elektroenergetskih naprav in poslovnih objektov. Pomemben integrirani projekt v vsaki distribuciji je distribucijski center, ki ni le simbolno »energetsko srce«, ampak je projekt, ki odpira nove, kakovostne, razvojne, tehnološke in informacijske možnosti. Z njegovim posodobljenim delovanjem se izboljšujeta kakovost in zanesljivost dobave električne energije odjemalcem. Elektrodistributerji prihajajo v vsak slovenski dom in podjetje, danes z električno energijo, morda jutri z optičnimi vlakni kot dodatno ponudbo storitev, od odčitavanja na daljavo do videoposredovanja in drugih komunikacijskih storitev.

ODNOSI IN SISTEM KAKOVOSTI

Novi izzivi za prihodnost zahtevajo še večjo tehnološko in medsebojno povezanost. Želimo postati skupnost ustvarjalnih, motiviranih, strokovnih ter produktivnih sodelavcev in soupravljalcev družbe. Omogočiti želimo tako delovno okolje, kjer zaposleni v ciljnih delniške družbe prepoznavamo tudi lastne cilje in možnosti za osebni razvoj. Strategija je v povečevanju vrednosti podjetja. Želijo razširiti svojo pozicijo na trgu. Osredotočiti se morajo na bistvene posle z energijo in na okolju prijazno poslovanje ter izkoriščati vse dodatne potencialne, ki so jih sposobni opravljati oziroma tržiti. Elektrodistribucija se kot »sodobna integracijska družba« zblizuje in povezuje pri izmenjavi mnenj in tipizaciji pri tehnoloških rešitvah ter v enovitem nastopu pri

dobavi električne energije. Podjetja so se lotila projekta kakovosti ISO 9001, s katerim so opredelila strategije in cilje kakovosti v podjetju skozi politiko kakovosti. Na poti k pridobitvi certifikata kakovosti po evropskem standardu ISO 9001 in poslovni odličnosti so utrdila in prečistila vse poslovne procese, ki bodo racionalizirali notranjo organiziranost podjetja, znižali stroške poslovanja, povečali produktivnost in izboljšali storitve za odjemalce.

Družbe sledijo opredelitvi po prepoznavni in učinkoviti celostni grafični blagovni znamki in imidžu. Prihodnji lastniki podjetja, poslovni partnerji in javnost od podjetij pričakujejo načrtno, sistematično komunikacijo, informacijsko podporo, s publikacijami in promocijo, ki se bo obrestovala s pozitivnim odmevom in pojmovanjem elektro stroke v javnosti ter pri učinkovitem trženju in ugodnih poslovnih rezultatih.

Kakovostna storitev odjemalcem bo zajela dobro in hitro obveščenost v času načrtovanih in nenačrtovanih prekinitev oskrbe z električno energijo, hitre, učinkovite in pravočasne zamenjave števcov, izdaje elektroenergetskih soglasij, izdelave priključkov, izdaje opominov, reševanje reklamacij ter druge storitve. Eden od ciljev pri zagotavljanju dobrega poslovnega odnosa do odjemalcev je tudi izboljšanje napetostnih razmer in zagotavljanje kakovosti dobavljene električne energije. Doseganje tega cilja pa terja velika investicijska vlaganja. Tudi v prihodnje bodo temeljne usmeritve v doslednem izvajanju odličnega servisa za stranke, izboljšanju zanesljivosti distribucijskega omrežja, hitrem in učinkovitem delovanju in poslovanju, v katerem se odraža skrb za okolje.

IZ PRETEKLOSTI ZA PRIHODNOST

Z izostrenim čutom za opravljeno delo stoletnega razvoja slovenske elektrodistribucije bi bilo nujno treba postopno z dokumentarnim zgodovinskim pristopom ohraniti in trajno zapisati antropološko in tehnično dediščino zanamcem, urediti distribucijski tehnični muzej in nadaljevati tretjo knjigo Razvoja elektrifikacije in elektroenergetike z še nepopisanim obdobjem od leta 1980 do leta 2000. Blagovna znamka »zelene elektrike« v

alpskem prostoru naj dobi mesto v distribucijskih podjetjih, s kakovostnimi in konkurenčnimi storitvami.

TRGOVANJE Z ELEKTRIČNO ENERGIJO

Z uveljavitvijo energetskega zakona so se razmere na energetskem trgu začele povsem spreminjati. Elektrogospodarstvo počasi prehaja iz reguliranega monopolnega položaja v tržno naravnani sistem. V evropskem in seveda tudi slovenskem prostoru bo v naslednjih nekaj letih nastal povsem nov energetski trg, kjer naj bi ceno električne energije karseda krojila ponudba in povpraševanje. Uvajanje trga električne energije temeljito spreminja ekonomske odnose v elektrogospodarstvu, hkrati pa je začelo kazati svoj vpliv tudi na razvoj, obratovanje in vzdrževanje elektroenergetskega sistema. Bistvene kompetence v vse bolj konkurenčni industriji z energijo bodo postale veščine za napovedovanje cen in njihove spremenljivosti ter koristna uporaba teh podatkov za kreiranje poslovne vrednosti in upravljanje s finančnimi riziki. Strateška usmeritev 21. stoletja bo ob zakonsko zagotovljenem upravljanju in vzdrževanju distribucijskega omrežja ter prodaje električne energije tarifnim odjemalcem (gospodinjstvom), stalna raziskava in analiza trga, kateremu bi ponudili oblikovano širšo paleto marketinške ponudbe na ravni povezovalnega prodajnega holdinga distribucijskih podjetij. Le-ta naj bi ob osnovnem tržnem produktu električni energiji, s celovito prodajnim programom, dopolnjeval ponudbo z novimi izdelki in drugimi storitvami.

DRAGO PAPLER

ITALIJA

VEČJI UVOZ ELEKTRIKE IZ SLOVENIJE

Italijansko podjetje Acegas, ki ga nadzirajo tržaške mestne oblasti, je podpisalo pogodbo, po kateri bo v Slovenijo distribuiralo zemeljski plin. To podjetje je namreč pred kratkim razširilo svoje omrežje do meje, zato bo svoj sistem povezalo s slovenskim. Količina plina, ki ga bo izvozilo prek meje, bo predvidoma zelo majhna, večji pomen ima pogodba v strateškem smislu. Acegas tudi pričakuje, da bo prek meje izvažal tudi vodo, po drugi strani pa namerava povečati uvoz električne energije iz Slovenije. To energijo bo potem prodajalo na italijanskem odprtem trgu.

NIZOZEMSKA

SHELL IN ENECO VSAK PO SVOJE

Podjetji Shell Energy in Eneco, tretji največji nizozemski distributer električne energije, sta po komaj dveh letih sodelovanja razpustili skupno podjetje Eneco Shell Energy. Obe strani sta povedali, da potrebujejo več fleksibilnosti pri sodelovanju na čedalje bolj tekmovalnem elektroenergetskem trgu. Vse skupne pogodbe in stranke bo zdaj prevzel Eneco, ki je tudi potrdil, da išče novega mednarodnega partnerja. Podjetju sicer ni treba biti strogo elektroenergetsko usmerjeno, vendar vseeno nekoliko bolj, kot je bilo podjetje Shell. Namen skupnega podjetja je bil namreč v prvi vrsti združiti Enecove stranke s Shellovim marketingom in strokovnjaki s področja trgovanja. Vseh šestdeset uslužbencev v razpuščenem Eneco Shell Energy bo odslej delalo v njihovih hčerinskih podjetjih.

DESETINA ODJEMALCEV ZA ZELENO ENERGIJO

Po raziskavi o rabi za okolje prijazne energije na Nizozemskem je približno deset odstotkov njihovih porabnikov prestopilo k tako imenovani zeleni energiji, poleg tega pa je še desetina od teh zamenjala tudi oskrbovalca. Tako sta podjetji Delta in Nuon pridobili nove odjemalce, Essent in Eneco pa sta jih izgubila. Edini podjetji, ki ponujata okolju prijazno električno energijo, sta Echte Energie in Energieconcurrent. V zadnjem letu je število njunih porabnikov zraslo na 6.000, kar pa je še vedno le odstotek na nizozemskem zelenem trgu. Slednji je v letu 2001 zrasel za tristo odstotkov, kar pomeni, da je tovrstno energijo izbralo 700 tisoč nizozemskih gospodinjstev. Raziskava podjetja Eneco pa je pokazala, da se le enajst odstotkov prebivalcev zaveda, da lahko prosto izbirajo dobavitelja zelene energije, toda kar tri četrtine jih je vedelo, da lahko tovrstno energijo izberejo pri starem dobavitelju. Največ porabnikov za okolje prijazne energije živi v provinci Zeeland, in sicer kar 41 odstotkov, najmanj pa v Flevolandu – osem odstotkov.

NAJNOVEJŠI ARGUMENT - zelena elektrika

Pravzaprav nič posebnega, če zapišemo, da se v teh dneh nadaljuje dolgotrajna bitka na razmočenem »bojnem polju« različnih interesov za osvojitve odločilnega vpliva pri uresničevanju projekta gradnje spodnjesavskih hidroelektrarn.

V igri nepredvidljivih političnih, strokovnih in drugih vetrov se zadeva že dolga leta vrti v slogu cirkuških akrobacij. Obstajajo različni koncepti, pripravljajo se nove študije, iščejo se učinkovite rešitve. Skratka, po zraku se spreletava več živopisanih balonov, obetajoč seveda le najboljše, najhitrejše, najuspešnejše itd. Kako o tej problematiki razmišljajo v vodstvu Savskih elektrarn Ljubljana?

že veliko argumentov. Borut Miklavčič je omenil le najnovejšega. Holding slovenskih elektrarn (HSE) je ob podpisu pogodbe za izvoz električne energije za leto 2002 dosegel ugodnejšo ceno zaradi predložitve certifikata o obnovljivi energiji, proizvedeni v hidroelektrarnah.

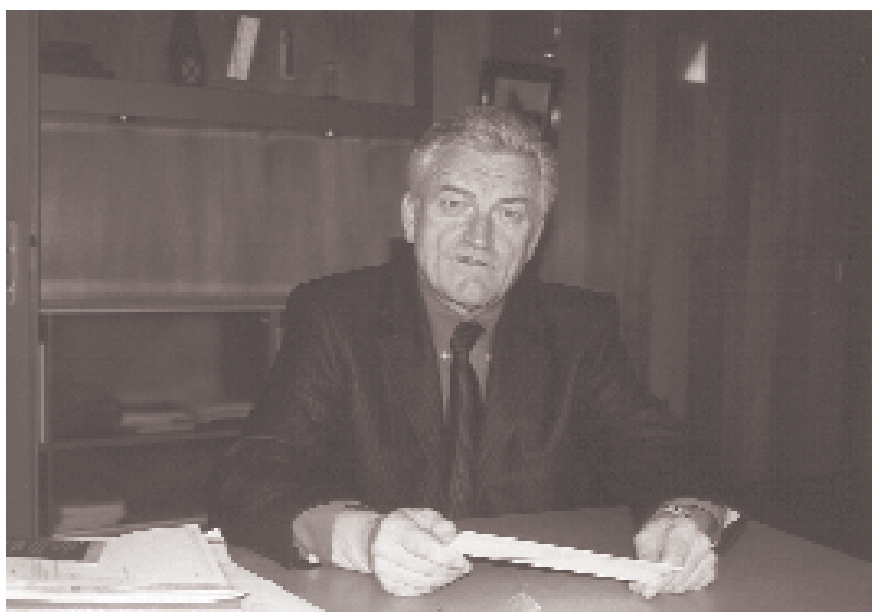
Kakšna je realna pot, ki jo predlagajo v SEL pri uresničevanju projekta gradnje verige spodnjesavskih elektrarn? Ker zakon o pogojih koncesije v svojem 5. členu določa, da se najprej sklene koncesijsko razmerje za HE Vrhovo in HE Boštanj, predlagajo, da se to čim prej stori in se podpiše koncesijska pogodba s SEL, da bodo dokončno dani in dogovorjeni vsi pogoji in obveznosti za čimprejšnjo zgraditev HE Boštanj.

SEL so oktobra izdelale program vlaganj - investicijski program za HE Boštanj, iz katerega je razvidno, da je investicijska vrednost energetskega dela 14 milijard tolarjev, infrastrukturnega dela pa 5,8 milijarde tolarjev. Dve večji slovenski banki sta ocenili finančno zmožnost SEL in obe ugotavljata, da so SEL finančno usposobljene z lastnimi sredstvi - nekaj nad polovico, preostalo pa s kreditnimi sredstvi - pokriti celotno investicijo ter po končani gradnji normalno odplačevati kreditne obveznosti. Obe banki sta pripravljene ponuditi kreditna sredstva pod najugodnejšimi komercialnimi pogoji.

V SEL pričakujejo hiter podpis koncesijske pogodbe in finančno dodelavo programa infrastrukturnih ureditev, ki ju mora sprejeti vlada in ga financira koncedent, kot to določa zakon. Do sprejema omenjenega programa in do-

V podjetju Savske elektrarne Ljubljana (SEL) so veseli vsake odločitve, ki pomeni nadaljevanje projekta gradnje elektrarn na spodnji Savi, pojasnjuje direktor **Borut Miklavčič**. V začetku novembra so SEL dobile delno gradbeno dovoljenje za začetek pripravljanih del za HE Boštanj, čeprav se je treba spomniti, da so pričeli z gradnjo verige elektrarn na spodnji Savi že leta 1988 (začetek gradnje HE Vrhovo). Na podlagi sklepov vlade in sprejetih gospodarskih načrtov SEL so doslej opravili že vrsto študij in raziskav. Za potrebe HE Boštanj in spodnje Save so SEL doslej vložile že več kot 6 milijard tolarjev, ki pa ne ustvarjajo nobenega donosa.

V zvezi z upravičenostjo in energetsko potrebnostjo spodnjesavskega projekta je bilo doslej v javnosti predstavljenih

Direktor SEL Borut Miklavčič: Naša želja je, da bi čim prej izpolnili zakonsko določene naloge, da bi lahko spomladi začeli konkretna gradbena dela v Boštanju.

Ob prazniku sevniske občine se je 9. novembra vendarle zgodilo težko pričakovano odprtje začetka pripravljalnih del za gradnjo HE Boštanj. Na njem so se zbrali državni sekretar za energetiko dr. Robert Golob, direktor holdinga mag. Drago Fabijan, direktor SEL Borut Miklavčič, župan sevniske občine Kristijan Janc ter drugi gostje iz elektroenergetskih in občinskih krogov. Ker se še vedno pojavljajo določene nejasnosti glede holdinga, koncesijske pogodbe in prihodnjega koncesionarja, naj bi prava gradbena dela začeli šele prihodnje leto. Kot je na naše vprašanje pojasnil dr. Robert Golob, v bistvu še ni jasnih odgovorov na odprte dileme o gradnji hidroelektrarn na spodnji Savi. Situacija je zapletena, saj je v igri več različnih konceptov, naročene so tri študije, vsako zainteresirano podjetje pa seveda zagovarja svoj koncept reševanja težav. Vlada je poslovodstvu holdinga naložila, da prouči različne modele, ter pripravi enotno rešitev, kako se zadeve lotiti s pravnega in organizacijskega vidika.

ločitve njegovega vira financiranja lahko SEL v letu 2002 ta sredstva založijo. Seveda pa pri sleherni investiciji veljajo temeljna pravila o čim krajšem času gradnje in potrebi po kakovostni izgradnji objekta. Kaj storiti, da ne bi še naprej izgubljali časa, in da bi se že vložena sredstva čim prej povrnila? V SEL menijo, da je treba dati prednost gradnji HE Boštanj in umestitvi drugih HE na spodnji Savi v prostor. Hkrati se lahko v prihodnjem letu pripravijo vse organizacijske oblike znotraj Holdinga slovenskih elektrarn, ki ga v SEL podpirajo. Prav tako si želijo, da bi s skupnimi prizadevanji pripravili dober in izvedljiv program zgraditve vseh preostalih HE na spodnji Savi, katerih gradnjo naj bi vodili in koordinirali v Posavju.

MIRO JAKOMIN

AVSTRIJA

TEŽAVE OB ODPIRANJU TRGA

Prvega oktobra je Avstrija v celoti odprla svoj trg z električno energijo. Toda kljub velikim pohvalam Evropske komisije je ob tem privrelo na dan nekaj pomembnih vprašanj. Za kulisami namreč le ni vse tako spokojno in mirno, kot bi Avstrijci radi prikazali. Elektroenergetska podjetja so se namreč zaradi kartelnih nesoglasij polarizirala v tri skupine. Prvo predstavlja Verbund in njegovi sodelavci, drugo člani Energie Allianz (brez podjetja Burgenland, ki se bolj nagiba k prvi skupini), v tretjo pa sodi skupina nevtralnih podjetij. Zaradi teh nesoglasij so vodje kartela odložili popolnoma liberalizirano trgovanje in dokler ta vprašanja ne bodo razrešena, bodo le veliki udeleženci na trgu združeni v skupno organizacijo. Zaradi tega bo prodaja kajpak upadla, odprtje trga pa predvidoma tudi ne bo prineslo nižjih cen, ampak bodo morali odjemalci dodati še nekaj šilingov za plačilo regulatorja trga. Sicer pa je od odprtja trga le malo porabnikov zamenjalo dobavitelja električne energije. Energie AG, denimo, poroča, da je le 40 od skupno 410.000 njihovih zasebnih porabnikov v Zgornji Avstriji prijavilo spremembo. Podobno so povedali tudi v podjetju Vorarlberg's VKW – pri njih naj bi 20 odjemalcev s približno enoodstotno porabo zamenjalo ponudnika. Nekoliko večje število so opazili le na območju, ki ima največ odjemalcev – na Dunaju. Tamkajšnje podjetje WienStrom poroča, da je od skupno 1,3 milijona približno tri tisoč porabnikov zamenjalo podjetje. Največ od teh zamenjav si obeta Electricité de France – neposredno ali prek njihovega hčerinskega podjetja EStAG. Na prodor na avstrijski trg pa računa tudi nemški EnBW, ki naj bi tekmoval z združenima Verbundom in Eonom. Zato si koristi od EnBW obeta predvsem Energie Allianz.

FINSKA

EON SE ŠIRI NA FINSKO

Podjetje Eon Energie je objavilo, da se bo potegovalo za 34-odstotni delež v finskem podjetju Espoon Sahko iz drugega finskega največjega mesta Espoo. Kot so povedali pri Eonu, je to še en korak pri njihovi širitvi v Skandinavijo, pričakujejo pa tudi koristi od sodelovanja z njihovim švedskim partnerjem Sydkraft. Espoon Sahko oskrbuje 148.000 odjemalcev s približno 2,7 TWh električne energije, s čimer zasedajo sedemodstotni delež na finskem elektroenergetskem trgu. Približno 0,8 TWh proizvedejo v lastnih elektrarnah, preostalih 1,9 TWh pa odkupijo od NordPoola. Poleg tega oskrbuje omenjeno podjetje industrijske in gospodinske odjemalce tudi s približno 2 TWh toplotne energije. Eon bo v primeru pripojitve Espoona deloval v 17 evropskih državah. Sicer pa mora to poslovno potezo dovoliti še mestni svet v tem finskem mestu in njihov urad za varstvo konkurence.

NEMČIJA

VEČJA PORABA NAFTNIH DERIVATOV

Poraba naftnih derivatov naj bi se letos v Nemčiji povečala za 1,4 odstotka na skoraj 122 milijonov ton, so sporočili iz Združenja nemške naftne industrije. Glavni razlog za takšno povečanje naj bi bilo veliko povečanje porabe kurilnega olja, saj so ga Nemci letos zaradi padca cen kupili precej več. Prodaja kurilnega olja naj bi se tako v letošnjem letu v primerjavi z lanskim povečala za 11,2 odstotka na 31 milijonov ton. Lani so Nemci zaradi visokih cen tega goriva kupili le nekaj manj kot 28 milijonov ton kurilnega olja. Sicer pa je poraba naftnih derivatov v tej državi stagnirala že nekaj let, strokovnjaki pa pričakujejo, da se bo spet znižala naslednje leto. Zmanjšuje se predvsem poraba bencina, čeprav se je tudi njegova cena v zadnjem mesecu nekoliko znižala. Toda ob tem je treba upoštevati, da so avtomobilski motorji vse bolj varčni, zato se bo poraba tega goriva v naslednjih letih še zmanjševala. STA

ZA ZDAJ VSA PROIZVODNJA IZ KRŠKEGA OSTAJA DOMA

Sporazum o NE Krško, ki sta ga poleti potrdila premiera Slovenije in Hrvaške, je veliko obetal. Slovenska stran je takoj stopila v akcijo in razpisala uvozne kvote električne energije za naslednje leto, glede na to, da je sporazum predvideval oddajo polovico proizvedene električne energije v NEK-u hrvaški strani. Sprejemanje sporazuma se je ustavilo v hrvaškem saboru in za plasma celotne proizvodnje za leto 2001 je pristojna NE Krško sama.

Dogovarjanja o sporazumu za NEK so se ustavila hkrati z zaustavitvijo dogovarjanj o meji med obema državama. Takrat je bilo moč med vrsticami prebrati medsebojno povezavo obeh sporazumov, ki jih je pozneje javno povezal tudi premier dr. Janez Drnovšek. »Zapleti s sprejemom sporazuma v hrvaškem saboru so narekovali, da NE Krško pripravi dva scenarija prodaje proizvedene električne energije za naslednje leto, ko Eles ne bo več dolžan v celoti kupovati vse njene proizvodnje. Od same elektrarne bo odvisno, koliko bo prodala distribuciji in koliko drugim kupcem. Oba scenarija, da se sporazum izvaja in da se ne, začneta veljati 1. julija naslednje leto, ko je po sporazumu predvideno, da hrvaška stran začne prevzemati polovico proizvedne električne energije iz NEK,« je o nuklearniških zapletih povedal **dr. Robert Golob**, državni sekretar na MOP. Ponudba celotne proizvodnje električne energije iz NEK slovenskemu trgu in

izveden razpis za uvoz električne energije, ki je bil opravljen zaradi načrtovanega primanjkljaja po prevzemu polovične proizvodnje s hrvaške strani, pomeni po Golobovih besedah, da bomo v drugi polovici naslednjega leta imeli v Sloveniji pre-

sežke električne energije pri uvozu iz Avstrije in izvozu iz NEK. To pa bo imelo posledice tudi na finančno poslovanje drugih proizvajalcev, glede na to da je cena nuklearniških kWh ugodnejša kot iz drugih termoelektrarn. Tako še naprejšnje neresenje statusa NEK pomeni, da ne bo veljala finančna poravnava obeh strani za nazaj in ne vzdrži več niti v sporazumu navedena finančna konstrukcija. Sledili bodo novi zahtevki in tožbe hrvaške strani za nadomestno energijo oziroma razpolaganje z njenim deležem v objektu,« nadaljuje državni sekretar, ki meni, da je na obe nevarnosti treba dati s slovenske strani ustrezen odgovor. Možnost je, da ponudimo Hrvatom za drugo polovico leta elektriko iz uvoza ali pa nuklearniško elektriko s stroški za razgradnjo. Glede tega vprašanja je naše stališče, da se brez vključitve stroškov za razgradnjo NEK električne energije ne sme prodajati. Tako oblikovana cena pa je bila jedro spora ob prekinitvi dobav elektrike Hrvatom. Navedene možnosti so cena za tveganje, ki ga je slovenska stran prevzela v postopku reševanja statusa NEK s hrvaškim partnerjem.

Kot smo izvedeli v NEK, so iz elektrarne poslali ponudbe za prodajo celotne proizvedene količine električne energije vsem kupcem. V drugi polovici novembra so z njimi končali pogovore. Od kupcev, to je distribucijskih podjetij in holdinga Slovenskih elektrarn, pa je odvisno, kdaj bodo z njimi podpisali pogodbe za prodajo oziroma nakup električne energije za naslednje leto.

MINKA SKUBIC

Obletnica brez sporazuma.

ELEKTRO MARIBOR POLOŽIL

prvi podvodni kabel pri nas

Nova tehnična rešitev, ki so jo uporabili v Elektro Mariboru oziroma njihovi poslovni enoti Maribor okolica za prečkanje Drave v prvi vrsti prinaša manjši poseg v naravo, olajšala pa bo tudi samo vzdrževanje. Stroški primerljivi s klasičnim načinom prečkanja.

V Elektro Mariboru so se v okviru projekta prehoda s 35 na 20 kV napetost v Dravski dolini in obnovo obstoječih daljnovodnih poti v smeri RTP Ruše in RTP Fala srečali s posebnim problemom, saj bi postavitve novega dovoda do RTP Ruše s potrebnim prečkanjem Drave pomenila precejšen poseg v prostor, ki je sicer že tako in tako precej obremenjen z infrastrukturnimi objekti. Pri ogledovanju terena in iskanju drugačnih rešitev so se tako nazadnje domislili, da bi kabel položili kar v reko, pri čemer pa je obstajala vrsta vprašanj, saj je šlo za zamisel, ki jo v Sloveniji ni preizkusil še nihče. Tako so bile neznanka obnašanje kabla v razmerah visokih voda, vpliv naplavin in vodnega toka, prav tako pa tudi še ni bilo jasno, kako naj se lotijo potrebnih izkopov na dnu struge. A kmalu se je pokazalo, da omenjena rešitev vendarle ni tako nemogoča, predvsem zato, ker so Dravske elektrarne imele dobre izkušnje s plovnim ba-

gerjem pri čiščenju mulja. Beseda je dala besedo in podjetnik Ludvik Valand, ki je doslej že opravljal gradbena dela na Dravi, je bager prilagodil tudi za globljeje izkope, ljubljansko podjetje Tegrad, ki je že imelo opravka z gradbenimi deli v mirnih vodah, pa sklenilo, da se bo preizkusilo še na Dravi. V dela so se pozneje vključili še podjetje Jelem, ki je opravilo potrebna potapljaška dela, ter poslovna enota Elektro Maribora Gradnje in montaža, ki je izpeljala polaganje kablov. Omenjena ekipa se je pod vodstvom investitorja Elektro Maribora in s pomočjo soinvestitorja Dravskih elektrarn še posebej potrudila in cel projekt, kljub smoli z letošnjimi nenavadno visokimi zimskimi vodami, spomladi tudi uspešno končala. Kot nam je povedal direktor

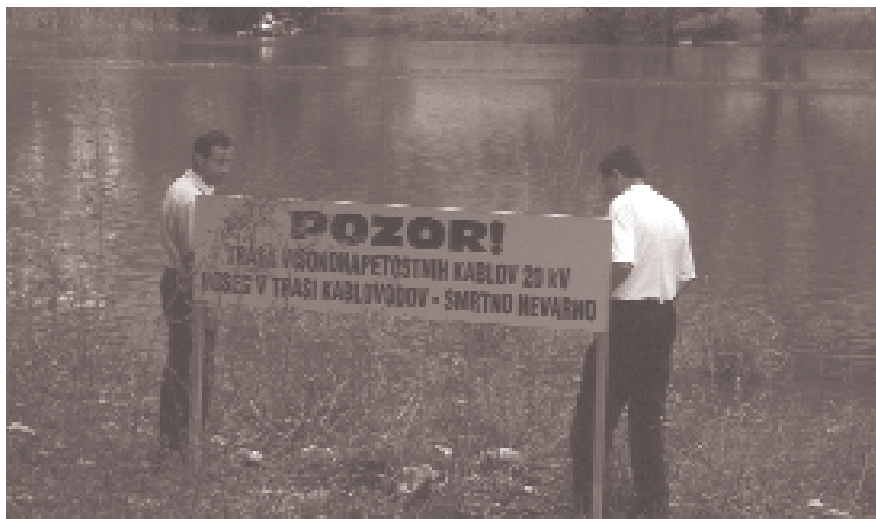
poslovne enote Maribor okolica **Marjan Zorman** je bil omenjeni projekt poseben strokovni izziv, saj so morali pri samem delu uporabiti vrsto izvirnih rešitev in si v spopadu z Dravo velikokrat pomagati celo z ribiškimi izkušnjami.

Kot že rečeno, pa se je na koncu potem vse zelo dobro končalo. Študija in tudi sama izvedba del je tudi pokazala, da bodo na ta način zagotovili minimalen poseg v okolje, da se bodo zaradi manjših klimatskih vplivov zmanjšali stroški vzdrževanja in se povečala zanesljivost obratovanja, s položitvijo kabla ali bolje rečeno snopa cevi s kablji na dno reke Drave pa so zagotovili tudi enostavno povečanje prenosnih zmogljivosti za morebitne potrebe v prihodnosti.

BRANE JANJČ

Foto arhiv Elektro Maribor

V Elektro Mariboru so se lotili prečkanja Drave na svojstven način in dokazali, da se da z inovativnimi rešitvami doseči zelo dobre rezultate.

SANACIJSKI PROGRAM PRED RECENZIJO

Zakon o postopnem zapiranju rudnika Trbovlje Hrastnik in razvojnem prestrukturiranju regije je TE Trbovlje naložil, da izdela sanacijski program objekta, ki ga bo obravnavala in sprejela vlada. Sanacijski program je izdelal Elektroinštitut Milan Vidmar in čaka na recenzijo na Ministrstvu za okolje in prostor.

Po sprejetju zakona se je TE Trbovlje s takratnim resornim ministrstvom za gospodarske dejavnosti in okoljskim ministrstvom dogovarjala o vsebini sanacijskega programa. O vsebini so se sporazumeli lani konec leta in v začetku letošnjega leta podpisali pogodbo o izdelavi programa z EIMV. Ta je v njem upošteval vso dokumentacijo, s katero elektrarna razpolaga. Posebej je obdelal rešitev obratovanja brez čistilne naprave in z njo. Pri varianti s čistilno napravo so sodelovali z Esotechom, Inštitutom Jožef Stefan in IBE kot potencialnimi partnerji pri čistilni napravi. Termoelektrarna je junija predala sanacijski program na Ministrstvo za okolje in prostor, to je imenovalo recenzijsko skupino za pregled, ki je izdelala poročilo do septembra in do konca leta je predvidena recenzijska razprava o programu.

»Študija ugotavlja, da TET s kurjenjem 600.000 ton zasavskega premoga nikakor ne more obratovati, ne da bi prišlo do prekoračitve dovoljenih količin dimnih plinov in s tem vplivov na okolje. Iz analize vremenskih razmer in obratovalnih podatkov iz preteklosti kaže, da vsaj v četrtini obratovalnega časa prihaja do čezmernih prekoračitev. Če bi upoštevali vremenske razmere in obstoječo zakonodajo, bi morali blok večkrat izklapljati. S takim načinom obratovanja bi lahko pokurili le 450.000 premoga. To je bil tudi razlog za izdelavo ekonomske primerjalne analize – ki upošteva, da bi v času, ko bi prišlo

do prekoračitev v elektrarni, kurili uvožen ekološko sprejemljiv premog – in pa tudi obdelave možnosti, da izpad proizvodnje energije nadoknadimo z uvozom ali večjim obratovanjem drugih elektrarn,« je povedal **Branko Lukšič**, direktor investicijsko razvojnega sektorja v TE Trbovlje, in dodal, da so ob upoštevanju ra-

cionalizacijskih ukrepov v elektrarni s sanacijskim programom ugotovili, da je optimalna varianta obratovanja elektrarne s čistilno napravo.

Obratovanje TET s čistilno napravo omogoča, da v tem objektu pokurijo 600.000 ton premoga iz Rudnika Trbovlje Hrastnik do leta 2007. S čistilno napravo trboveljska termoelektrarna izpolni okoljevarstvene predpise in zagotavlja našemu trgu električno energijo po še sprejemljivi ceni.

»V sanacijskem programu je bilo posebej analizirano tudi mesto in vloga te elektrarne po letu 2007, ko se zapre rudnik. Glavne ugotovitve teh analiz so, da bo Slovenija potrebovala znatne količine električne energije, še posebej če bomo polovico proizvodnje NEK plasirali na Hrvaško. Glede na to, da se elektrarni leta 2015 izteče tehnološko in ekonomsko obdobje obratovanja, bi ob racionalizaciji stroškov, tudi zmanjšanju števila zaposlenih in uporabi premoga, nabavljenega po svetovnih cenah, lahko naša elektrarna dotlej proizvajala električno energijo po sprejemljivi ceni,« je povedal Branko Lukšič. Sanacijski program predvideva postavitve čistilne naprave do leta 2004 in

Foto Minka Skubic

Branko Lukšič

Foto Minka Skubic

CILJ INVESTICIJ JE UČINKOVITA OSKRBA odjemalcev

Distribucijska enota Elektro Kočevje pokriva območje od Turjaka in Kureščka na severu, mejnih rek Kolpe in Čabranke na jugu, dele Suhe krajine in Kočevskega Roga na vzhodu, na zahodu pa je omejena z Republiko Hrvaško in mejo med Dolenjsko in Notranjsko. Celotno območje je veliko približno 1.300 kvadratnih kilometrov in ima približno 38.000 prebivalcev.

z njo obratovanje elektrarne do leta 2015. Stroški celotne naložbe v tehnologijo čiščenja dimnih plinov so ocenjeni na 33 milijonov mark. Predvidena je mokra tehnologija, podobno kot v TE Šoštanj, s tem da so zaradi načrtovanega desetletnega obratovanja termoelektrarne predvidene določene racionalizacije. Branko Lukšič pravi, da če bodo imeli vgrajeno čistilno napravo, bodo po letu 2007, ko se zapira RTH, lahko kupovali cenejši premog, kot je ekološki, prav zaradi možnosti čiščenja dimnih plinov. V TET računajo, da bo še letos sprejeta odločitev o sanaciji elektrarne, ki bo omogočala postavitev čistilne naprave v dveh letih odtlej. V termoelektrarni trenutno proučujejo možnost, da bi hkrati z vgradnjo čistilne naprave izvedli tudi ogrevanje Trbovelj iz termoelektrarne, kar bi pripomoglo k izboljšanju izkoristka objekta in njegovega ekološkega poslanstva. Hkrati računajo, da bi čistilno napravo financirali delno iz lastnih sredstev iz prodane električne energije, delno iz sredstev dezinvestiranja in krediti. Nameravajo se prijaviti tudi na razpis za sežiganje kostne moke in sredstva iz tega naslova tudi nameniti za sofinanciranje čistilne naprave. Če bo izbrana domača varianta čistilne naprave, računajo tudi na delno sofinanciranje projekta iz sredstev za spodbujanje razvoja tehnologij.

MINKA SKUBIC

Za oskrbovanje tako velikega področja je v DE Kočevje zaposlenih 95 delavcev, ki delajo v različnih službah, od distributerja, ki je največji, inženiranga, prodaje električne energije tarifnim in upravičenim odjemalcem pa do upravljalca električnega omrežja in skupnih strokovnih služb. DE Kočevje ima tri nadzorništva, in sicer Kočevje z izpostavo v Kočevski Reki, Ribnica z izpostavo v Sodražici in Dobropolje. Edina RTP na našem območju je v Kočevju, napajana pa je po 110 kV DV iz Beričevega preko RTP Grosuplja do Kočevja in naprej do RTP Hudo pri Novem mestu in na Krško. Da smo skrajšali nenavadno dolge 20 kV DV, smo v preteklosti zgradili še tri RP, in sicer v Sodražici, Dobropolju in v Kočevski Reki. Vsi srednjenapetostni vodi obratujejo z napetostjo 20 kV, skupna dolžina teh vodov pa znaša preko 640 kilometrov. Po teh vodih napajamo 419 transformatorskih postaj 20/0,4 kV, do odjemalcev pa imamo speljanih še 1.250 kilometrov nizkonapetostnega omrežja (skupaj z javno razsvetljavo). Vsega omrežja imamo tako približno 1.900 kilometrov.

Okrog 100 kilometrov DV je bilo zgrajenih ali obnovljenih s sodobnimi vodniki PAS, 66 kilometrov je zemeljskih kablov, ostalo pa so prostozračni goli vodniki. Pri nizkonapetostnem omrežju je okrog 610 kilometrov zemeljskega kabla, 465 kilometrov samonosnega kabla in le še okrog 175 kilometrov prostozračnih golih vodnikov.

Instalirana moč v RTP je 2x20 MVA, dosežena konica v letošnjem letu pa je okrog 25 MVA. Instalirana moč vseh TP 20/0,4 kV znaša okrog 92 MVA.

Odjemalci so, kot povsod, razdeljeni na gospodinjstvo (okrog 14.700) in ostali odjem (nekaj nad 2.000), od tega je 145 upravičenih odjemalcev (nad 41 kW zakupljene moči). Večji odjemalci so LIK Kočevje s 7 milijoni porabljenih kWh na leto, INLES Ribnica nekaj nad 4 milijone kWh, Melamin Kočevje okrog 3 milijone kWh, Snežnik Kočevska Reka, Inles Sodražica in Sinles Loški Potok pa okrog 2 milijona kWh porabljene energije. Vsa podjetja so lesno predelovalna, razen Melamina, ki je kemična industrija.

Elektro Kočevje, ki je sedaj v sestavi Elektro Ljubljane, se ponaša s častitljivo obletnico, saj je 19. novembra poteklo natanko 105 let, odkar so občani mesta Kočevje v svoje domove dobili električni tok. Mesto Kočevje je bilo tako prvo, ki je bilo v celoti elektrificirano, skrb za distribucijo pa je prevzela občina. Tistega dne je skupno z vodo (gradnja vodovoda je bila vzporedna investicija) »pritekel« v domove in na ulice tudi električni tok, tako da je na domovih na ulicah posvetilo kar 700 šestnajst svečnih žarnic, poleg tega pa so mesto razsvetlile še tri obločne žarnice. Primer droga takratne javne razsvetljave je postavljen pred našo upravno zgradbo in je še iz tistih časov.

Foto Miro Jakomin

Plan investicij DE letos znaša okrog 180 milijonov tolarjev, k temu moramo prišteti še približno 60 milijonov tolarjev iz plana javnega podjetja. To so sredstva, ki bodo do konca leta porabljeni na območju distribucijske enote. Sredstva bodo vložena v gradnjo in obnovo srednje in nizkonapetostnega omrežja. Večja investicija (približno 55 milijonov tolarjev) je gradnja dela obkolpske kabelske zanke (približno 5 kilometrov), s katero deloma rešujemo problematiko napajanja naših odjemalcev, ki so bili doslej napajani iz Hrvaške, deloma pa gradimo povezavo dveh RTP (Črnomelj-Kočevje), ki je pomembna zlasti za prenapajanja ob izrednih razmerah.

Še večja investicija je gradnja optične povezave Kočevje-Črnomelj v dolžini 52 kilometrov, ki bo del zanke Ljubljana-Kočevje-Črnomelj-Novo mesto-Ljubljana. Investicija, ki je v teku, je vredna okrog 170 milijonov tolarjev, služila pa bo za prenos vseh vrst podatkov, tako za lastne potrebe kot za omogočanje storitev na področju prenosa podatkov.

Trenutno je največji problem DE Kočevje ta, da napajamo območje samo preko enega RTP-ja. Tako imamo na našem severnem in zahodnem območju resne težave s padci napetosti in s tem slabo kakovostjo električne energije, veliko je tudi nepotrebnih izpadov zaradi dolgih vodov. Takrat so najbolj prizadeti odjemalci Ribnice in okolice. Hkrati nas skrbi, ker nimamo rezerve za primer izpada RTP Kočevje, saj bodo za tak primer potrebne velike redukcije. Vendar sedaj tudi strokovnjaki iz naše DE pospešeno sodelujejo pri načrtovanju prihodnje RTP Ribnica, ki bi v trenutku rešila vse omenjene probleme. Po nekaterih informacijah bi lahko investicijo, ki je vredna nekje med 300 in 400 milijoni tolarjev, začeli uresničevati v prihodnjem letu na začetku gradbene sezone.

MILAN MLAKAR

V distribucijski enoti Elektro Kočevje je skupno okrog 1.900 kilometrov omrežij.

DRAVSKE ELEKTRARNE NA TRG BREZ NASEDLIH INVESTICIJ

Dravske elektrarne Maribor sodijo med tista naša podjetja, ki imajo ob odpiranju trga z električno energijo zagotovo najboljši izhodiščni položaj, saj s prenovo elektrarn nenehno povečujejo proizvodnjo, hkrati pa je cena njihove energije povsem primerljiva s tisto v zahodnoevropskih državah.

Vilijem Pozeb je prišel na mesto direktorja za ekonomiko pri Dravskih elektrarnah marca letos, torej v času, ko so se v slovenskem elektrogospodarstvu in s tem tudi v Dravskih elektrarnah začele dogajati največje spremembe. Kot je sam povedal, se je moral zato zelo hitro učiti, saj se je znašel v procesu reorganizacije podjetja in postopka za pridobitev certifikatov kakovosti in varovanja okolja, tako da v prvih mesecih ni imel ravno veliko časa za uvajanje, ampak se je moral glede na obsežnost in odgovornost svojega dela takoj spopasti s konkretnimi problemi. Pri tem, pravi Vilijem Pozeb, sta mi bili v veliko pomoč tudi kolegici iz Savskih in Soških elektrarn, ki sta mi nesebično priskočili na pomoč in mi pomagali razjasniti marsikatero vprašanje. Sam proces reorganizacije podjetja pa mi je omogočil, da sem prednosti in slabosti tedanje organiziranosti spoznaval hitreje, kot bi jih sicer. No, na koncu nam je vendarle uspelo povezati vse niti, tako da so Dravske elektrarne zdaj organizirane na način, ki nam omogoča konkurenčnost na odprtem trgu z električno energijo. Razdelitev naše organizacije na tri temeljne dele – proizvodnjo, vzdrževanje in sektor ekonomike – namreč sledi organiziranosti podobnih podjetij v tujini, kar tudi v našem prostoru omogoča večjo možnost uveljavljanja medsebojne pomoči in iskanja sinergijskih učinkov z drugimi podjetji na področju vodenja proizvodnje in vzdrževanja. Ta misel nas je vodila tudi pri dajanju pobude za ustanovitev hidroholdinga in Dravske elektrarne so v nekem trenutku tudi dobile na-

logo, da to povezovanje izpeljejo, a se je pozneje zaradi spleta drugih okoliščin ta zamisel razvila v organiziranje holdinga slovenskih elektrarn.

VELIKA OBREMENJENOST S PRETEKLOSTJO

V času mojega spoznavanja slovenskega elektroenergetskega sistema sem opazil, pravi Vilijem Pozeb, da je v njem občutena velika obremenjenost s preteklostjo in nekdanjimi odnosi, kar pa ni le posebnost Slovenije, ampak tudi drugih držav. Tako smo denimo tudi v rednih stikih s sosednjimi Avstrijci nenehno priča objokovanjem nekdanjih časov, kar glede na to, da so

pri njih že izpeljali korenite organizacijske reze, niti ne preseneča. Menim, da je dejstvo, da sem v tem sistemu nov, v nekem pogledu celo prednost, saj lahko tako na bolj objektivni in ne emocionalno vpleten način presojam o stvareh, ki so ključnega pomena za nadaljnjo usodo podjetja. Pri tem pa se seveda v Dravskih elektrarnah zelo zavedamo, da lahko na odprtem trgu preživimo le združeni v elektroholding, saj se bomo drugače zelo težko ubranili tuje konkurence. Seveda pa to ne pomeni, da nas ne čakajo še težavne naloge, saj bo treba ob dejstvu, da znaša izračunana povprečna cena v holdingu 9,8 tolarja za kWh, na primerljivih tujih trgih pa je tudi za polo-

Foto Brane Janjč

Vilijem Pozeb je 44-letni diplomirani ekonomist in pravnik. Svojo poklicno pot je začel v Dravski tiskarni, ki jo je 12 let tudi vodil, in jo nato nadaljeval kot poslovni direktor v komunikacijski skupini SPEM. Prvega marca letos pa je v Dravskih elektrarnah prevzel mesto direktorja za ekonomiko.

vico manjša, še marsikaj storiti za znižanje stroškov. Vse naše aktivnosti se tudi ves čas gibljejo v tej smeri in takšno usmeritev je mogoče razbrati tudi iz izhodišč za pripravo plana našega poslovanja za prihodnje leto oziroma srednjeročnega plana za obdobje naslednjih pet let. Naj ob tem omenim, da smo v podjetju kljub pričakovanjem o ustanovitvi holdinga namenili določeno skrb tudi trženju naše proizvodnje in skušali določeno število ljudi usposobiti tudi na tem področju, čeprav gre dejansko za funkcije, ki naj bi jih opravljal holding. Žal so informacije o njegovem delovanju in dejanski vlogi še precej skope, pri čemer pa je slišati, da naj bi poleg skupnega nastopa na trgu in gradnje spodnjehavske verige, holding prevzel še vrsto drugih poslovnih funkcij, kar je glede na iskanje sinergijskih učinkov in zmanjševanje stroškov tudi edino smiselno. Drugače pa moram reči, da so pričakovanja glede holdinga v elektrogospodarstvu precej različna. V dravskih elektrarnah menimo, da je z narodnogospodarskega stališča skupen nastop na trgu nujna in v skladu s tem prepričanjem tudi v njem sodelujemo. Kot že rečeno, se zavedamo tudi, da bo treba stroške še naprej zmanjševati in povečevati proizvodnjo, kar nam bo s prenovo tudi zagotovo uspelo. Hkrati pa si želimo, da bi naše znanje, ki smo si ga v okviru prenove pridobili, lahko združili z znanjem drugih podjetij in ga koristno uporabili pri spodnjehavskem projektu. Glede našega položaja znotraj holdinga pa naj povem, da je bila ob njegovi ustanovitvi imenovana tudi strokovna skupina, ki naj bi med drugim proučila tudi notranje kupoprodajne odnose. Ugotovitev te je bila, da bo mogoče ključ za delitev prihodka določiti šele, ko bo znano, po kakšni ceni bomo lahko prodajali in koliko električne energije naj bi v prihodnjem letu sploh proizvedli. Menim, pa da bo ključ podoben dosednji delitvi sredstev, pri čemer je bil dan predlog, da bi dosežene cene morale biti podobne tistim, ki bi jih posamezna podjetja lahko dosegala tudi ob samostojnem nastopu na trgu, kar pa je za Dravske elektrarne zagotovo ugodno.

DRAVSKE ELEKTRARNE SODIJO MED ZDRAVA PODJETJA

Glede rezultatov letošnjega poslovanja v Dravskih elektrarnah velja, da

bomo podobno kot prejšnja leta v celoti izpolnili v začetku leta zastavljeni plan, pri čemer bodo končni proizvodni rezultati verjetno nekoliko višji, sam finančni učinek pa neke v sprejetih okvirih. Drugače pa smo ta hip, pravi Vilijem Pozeb, poleg izpolnjevanja proizvodnega načrta najbolj zaposleni z drugo fazo prenove, ki naj bi se končala konec leta 2004 in prav tako poteka brez večjih odmikov in težav. V načrtih za poznejša leta imamo tudi prenovo Zlatoličja, ki pa je drugačen objekt in se ga bo tudi treba lotiti drugače. Poleg tega pa bo ta projekt tudi že odvisen od investicijske politike holdinga, ki bo sam odločal o prioritetenih objektih. Zelo zadovoljivo je tudi naše trenutno likvidnostno stanje, saj obveznosti do izvajalcev redno poravnavamo, prav tako pa nemoteno poteka odplačilo posojil Evropske banke za obnovo in razvoj za prvo fazo prenove. Obveznosti iz tega naslova potečejo leta 2004, do tedaj pa moramo odplačati še štiri obroke po 1,1 milijarde tolarjev. Ob tem gre še poudariti, da Dravske elektrarne tudi niso prijavile naslednjih investicij ter so po vseh poslovnih kazalcih zelo zdravo podjetje. Precej finančnih težav pa nam še vedno predstavljajo izplačila nadomestil za uporabo zemljišč, saj ta denimo letos znašajo že kar 2,5 milijarde tolarjev, kar je zelo veliko in ima v končni fazi tudi vpliv na našo proizvodno ceno. Še posebej pa se nam zdi nesprejemljivo, da lahko občine povsem samostojno in brez natančno določenih kriterijev same določajo višino nadomestil in jo tudi vztrajno višajo. Tako znašajo v nekaterih primerih indeksi rasti tudi do 100 odstotkov in na tem področju bo treba nekaj ukreniti. Upamo, da bo to vprašanje ustrezneje rešil tudi predlog o koncesiji, ki naj bi jo začeli plačevati državi, drugače pa smo v zvezi s tem pred časom sprožili tudi ustavni spor, a še vedno čakamo na mnenje ustavnega sodišča.

BRANE JANJČ

V ENAJSTIH LETIH MED VODILNE TRGOVCE Z ELEKTROMATERIALOM

O Eltimi bi lahko dejali, da sodi med klasične zgodbe o uspehu, saj se je v enajstih letih svojega obstoja razvila v solidno podjetje, ki ima s petimi zaposlenimi kar 15 milijonov mark prometa na leto. K takšnemu uspehu sta največ prispevala kakovost njihove ponudbe, ki izhaja iz družine največjih svetovnih proizvajalcev elektromateriala, in velika zanesljivost dobav.

Eltima se je na slovenskem trgu pojavila v začetku devetdesetih let, ko se je njegov ustanovitelj **Martin Maček** odločil, da bo stopil na samostojno pot in zapustil dotedanje delovno mesto v Elektronabavi. Kot nam je povedal, ta korak ni bil najlažji, a se je njegova odločitev pozneje vendarle potrdila kot pravilna, saj je podjetje z leti stalno raslo in tudi danes zelo solidno posluje. Ta rast je vidna tudi navzven, saj so sedež podjetja iz prvotnega zasebnega stanovanja leta 1999 preselili v nove prostore v Črnučah, ki zdaj obsegajo kar tisoč kvadratnih metrov upravnih prostorov in prav toliko zaprtih skladiščnih prostorov ter poleg tega še 3.500 kvadratnih metrov zunanjih skladiščnih prostorov. Na moji samostojni poti, pravi direktor Martin Maček, sta mi zelo prav prišla znanje in izkušnje, ki sem jih v dolgih letih pridobil v Elektronabavi, saj se je poka-

zalo, da me ljudje, s katerimi sem delal že prej, zelo cenijo in mi povsem zaupajo, kar je pozitivno vplivalo tudi na sklepanje poslov. Moje ime pa je bilo dobro zapisano tudi pri dobaviteljih, saj smo že drugo leto poslovanja postali ekskluzivni zastopniki za Slovenijo za izdelke svetovno znane družbe Raychem (tedaj smo ustanovili tudi podjetje Elmak plus kot zastopniško podjetje za Raychem), ki je nedavno postal del še večjega koncerna Tyco Electronics, Zagrebske družbe Elka, ki je v Sloveniji zelo dobro zapisana dobaviteljica nizko in srednje napetostnih kablov, ter nemško-češkega podjetja Drischer-Tribo, ki je dobavitelj ločilnikov in odklopnikov. Za kako velika svetovna podjetja sploh gre, je mogoče razbrati tudi iz podatka, da ima denimo Raychem kar 80 odstotkov svetovnega tržnega deleža pri kabelskem priboru. Moram reči, da smo se že na začetku naše trgovske poti specializirali za elektrogospodarstvo in pozneje še bolj natančno za potrebe distribucijskih podjetij, pri čemer naša dejavnost obsega štiri temeljna področja – kable, kabelski pribor, transformatorje in transformatorske postaje. Z drugimi besedami gre za železni repertoar, ki pa ima svoje stalne kupce, in s tem zagotovljen tudi zanesljiv prihodek. Seveda to ne pomeni, da se ne srečujemo s hudo konkurenco, saj skušajo na slovenskem prostoru uspešno poslovati vsi

svetovni proizvajalci tovrstnega materiala, a vendarle imamo to srečo, da smo zastopnik enega najboljših. To zagotovo potrjuje tudi dejstvo, da v vseh letih doslej še nismo imeli niti ene same tehnične reklamacije, pa tudi podatek, da Raychemovi pa tudi Elkini izdelki, ki jih slovenska distribucija v omrežje vgrajuje že več desetletij, še danes uspešno opravljajo svoje naloge. Velika prednost Raychema pred drugimi je tudi, da je znal prisluhniti potrebam in pripravil celo paleto izdelkov, ki omogočajo povezovanje starih kabelskih sistemov s sodobnimi tehnologijami, kar je še posebej pomembno v naših večjih mestih, kjer se distributerji pogosto srečujejo še s tehnologijo iz časa po drugi svetovni vojni.

V TREH URAH DO KATEREGAKOLI KUPCA

Na vaše vprašanje, kakšen je pravzaprav recept za takšen uspeh, pa se da, pravi Martin Maček, dokaj preprosto odgovoriti. Mi smo se odločili, da bomo skušali kar najbolj zadovoljiti potrebe kupcev in jim stopiti tudi naproti, pri čemer je ključnega pomena dobro poznavanje elektroenergetskega sistema. V ta namen imamo vedno na zalogi za dobrih sto milijonov tolarjev izdelkov, od tega tretjino v kabelskem priboru in prenapetostnih odvodnikih, preostanek pa v kablilih. To v praksi pomeni, da dejansko

našim kupcem sami zagotavljamo zaloge in jih s tem razbremenjujemo tovrstnih stroškov. Drugače pa se je takšna naša organiziranost zelo dobro potrdila tudi v praksi, ko smo denimo ob razpadu distribucijskega omrežja zaradi obilnih snežnih padavin leta 1996 lahko zelo hitro in učinkovito posredovali in s takojšnjo dobavo pomagali ponovno vzpostaviti omrežje. Podobne razmere so bile tudi konec devetdesetih let, za našo tedanjo nesebično pomoč, ko smo kljub noveletnim praznikom takoj posredovali potreben material za sanacijo in s tem prispevali k zmanjšanju stroškov, pa smo od Elektro Ljubljane prejeli tudi posebno priznanje. Smo tudi lastnik posebnega priznanja slovenskega komiteja CIGRE, pri čemer je treba povedati, da smo v naš prodajni sistem vnesli tudi strokovno izobraževanje in izpopolnjevanje. Tako se sami redno izobražujemo na rednih tedenskih delavnicah, ki v okviru Raychema potekajo dvakrat na leto, dobljeno znanje pa nato posredujemo našim odjemalcem bodisi prek sejmov, CIGRE-ja ali pa specializiranih delavnic za potrebe kupcev. Skratka, če se vrnemo k izhodiščnemu vprašanju, bi lahko dejali, da smo uspešni predvsem zato, ker se zelo dobro zavedamo, kaj pomeni imeti zanesljivega in kakovostnega dobavitelja.

BRANE JANJČ

Foto Brane Janjč

Za opravljanje vseh potrebnih poslov skrbi pet zaposlenih, ki finančne uspehe podjetja gradijo na znanju in bogatih izkušnjah.

Eltima 95 odstotkov prometa ustvari s posli za slovensko distribucijo, pri čemer je največji kupec Elektro Ljubljana, ki tudi sicer v Sloveniji pokriva največje območje. Med izdelki, ki jih ponujajo trgu, gre še posebej izpostaviti srednjenapetostne kable z dvojno vodno zaporo, kabel z dvojnim zunanjim opletom, ki je odporen na čezmerna atmosferska praznjenja, pa izolatorje in prenapetostne odvodnike za lahke nosilce varovalk ter različne izolacijske sisteme. Pri tem je treba povedati, da v energetiki revolucionarnih stvari pravzaprav več ni in gre bolj za uporabo novih materialov ter zmanjševanje velikosti izdelkov, medtem ko principi delovanja ostajajo isti.

VZDRŽEVALNA ENOTA S PESTRO ZGODOVINO

RTP Divača, ki sestavlja osrednji del Elektroprenosa Primorska, zagotovo sodi med naša najlepša stikališča, s spoznavanjem njene zgodovine pa se je mogoče zelo dobro seznaniti tudi s samim nastajanjem prenosnega omrežja v tem delu Slovenije. V naslednjih letih še do transformacije 400/110 kV.

Prenosna dejavnost se je na Primorskem začela z zgraditvijo 132 kV daljnovoda med HE Doblar, RTP Opčine in RTP Matulji leta 1939. Po priključitvi Primorske k Jugoslaviji je ostal del te povezave v Italiji, HE Doblar in HE Plave pa sta z inštalirano močjo 70 MW ostali brez svojih dotedanjih odjemalcev. Med Gorjanskim in Sežano so leta 1948 zgradili odsek 110 kV daljnovoda in tako povezali HE Doblar z RTP Matulji. V tem času sta elektrarni prešli na obratovanje s frekvenco 50 Hz in na napetostni nivo 110 kV. RTP 110/50kV Divača z 20 MVA transformatorjem je bila zgrajena jeseni leta 1957, s tem pa je bila tudi ukinjena prvotna transformacija v Sežani, zgrajena sedem let prej. Naslednje leto so dodali še en transformator. Leta 1960 so preuredili 50 kV daljnovod Divača-Sežana-Opčine za 130 kV napetost in leta 1962 postavili v RTP Divača še regulacijski transformator 120/120 kV, 63 MVA, ter s tem omogočili izmenjavo energije med Italijo in Jugoslavijo. Leta 1963 so v RTP Divača priključili na omrežje tudi sinhronski kompenzator 50 MVar, leta 1964 pa zaradi normalizacije napetostnih nivojev postajo preuredili še na transformacijo 110/35 kV. Zaradi gradnje 220 kV daljnovodov so RTP Divača pozneje spet preurejali, in sicer postopno med letoma 1968 in 1970. 220 kV omrežje se je na Primorskem gradilo od Kleč preko Divače do Pehlina, nato pa še od Divače do Padrič v Italiji. Ta povezava je

omogočila povezavo zanke SUDEL s tedanjim omrežjem UCPT. Postaja je bila priključena na 220 kV napetost 29. julija 1970. Samo napajanje Primorske pa je bilo bolje rešeno šele z zgraditvijo prvega transformatorja 220/110 kV, 150 MVA leta 1974, ki mu je leta 1983 sledil še drugi. Zadnja večja širitev postaje je bila izpeljana z zgraditvijo 400 kV naprav. Leta 1977 in 1978 je bila zgrajena razdelilna postaja z vzankanjem 400 kV daljnovoda Divača - Beričevo in 400 kV daljnovoda Divača-Melina ter leta 1980 še 400 kV daljnovoda Divača-Redipuglia. To je bila hkrati še druga povezava Slovenije z Italijo.

V VEČ FAZAH DO PRENOVLJENE POSTAJE

Prenova tega za Slovenijo zelo pomembnega stikališča se je intenzivneje začela šele v zadnjih letih, tako je bila leta 1995 najprej opravljena zamenjava zaščite na 220 kV odvodih. Z obnovitvenimi deli je Eles nato nadaljeval leta 1998 z zamenjavo naprav vodenja v vseh 400 kV poljih in zaščite v 400 kV odvodnem polju Beričevo. Istega leta je potekala tudi zamenjava visokonapetostnih naprav, vodenja in meritev v 220 kV odvodnih poljih. Naslednje leto pa je bila izvedena še zamenjava odklopnikov v merilnem in enem transformatorskem polju ter zamenjava sistema vodenja. Pozneje so se vzdrževalci lotili še 110 kV dela stikališča in letos obnovo tudi v celoti končali. Kot pravi

vodja EP Primorska **Marjan Kavčič**, je obnova visokonapetostnih naprav v Divači potekala podobno kot v drugih postajah, s tem da je zdaj v celoti obnoven 110 in 220 kV del stikališča, pri čemer je bila opravljena tudi zamenjava kompletne sekundarne opreme, tako da je RTP Divača poslej pripravljena za daljinsko vodenje iz RCV. Lokalno se upravlja le še 35 kV del stikališča, na katerem pa večjih posegov ni bilo že od njegove postavitve leta 1957, saj se pričakuje prehod na 20 kV napetostni nivo in so večja vlaganja v posodobitev nesmiselna. Pri tem je treba dodati, pravi Marjan Kavčič, da na 400 kV napetostnem nivoju doslej večjih posegov na visokonapetostnih napravah nismo izvajali, so pa načrtovana za prihodnje leto, in sicer predvsem zaradi negativnih izkušenj z opremo

Foto Brane Janjč

Marjan Kavčič pravi, da kljub hudi burji delo vzdrževalcev tudi v zimskih razmerah poteka nemoteno.

nadaljevanje na str. 39

ENERGETSKA ODVISNOST SE POVEČUJE

Čedalje bolj postaja jasno, da Evropska unija z dosedanjjo elektroenergetsko politiko ne bo več mogla dolgo zadovoljevati potreb državljanov vseh članic po tej dobrini. Odvisnost od uvoza se namreč povečuje in če posamezne države, pa tudi vodstvo Unije, ne bodo začeli bolj odločno razmišljati o energetske oskrbi v prihodnosti, bodo morale članice čez slabih trideset let uvoziti kar sedemdeset odstotkov električne energije, ki jo potrebujejo.

Zaradi naraščajoče odvisnosti držav Evropske unije od uvoza električne energije bi lahko celotna skupnost po mnenju strokovnjakov izgubila politično stabilnost in podlegla neprestanim političnim pritiskom konkurenčnih držav. Ko bo prišlo tako daleč, lahko evropska skupnost držav kar pozabi na samostojno oskrbo in uspešen boj za ohranitev čistega okolja, so ugotovili komisarji Unije in sklenili, da je treba še pravočasno preprečiti grozeče stanje. Zato so sicer že novembra lani na podlagi pogovorov in usklajevanj s predstavniki politike, podjetij in državljanov sprejeli posebno strategijo, ki naj bi vodila k energetske neodvisnosti, toda kot uresničevanje vseh podobnih strategij tudi ta zahteva svoj čas. Nanjo je pred nekaj meseci ponovno opozorila evropska komisarka za energetiko **Loyola de Palacio**: »Brez upoštevanja ukrepov, zapisanih v strategiji, bo morala Evropska unija še pred letom 2030 uvoziti kar 70 odstotkov energije.« Za zdaj je Evropa namreč še bolj ali manj odvisna od električne energije iz termoelektrarn in nukleark, toda v prihodnjih desetletjih bo treba te zapreti bodisi zaradi zahtev po zdravem okolju bodisi zaradi iztekanja življenjske dobe. K temu so se države Unije zavezale že s sprejemom Kjotskega protokola, ki jim nemilostno nalaga stroge okoljevarstvene kriterije. Poleg omenjenega pa je svoje prispevalo tudi odprtje skupnega trga, kar je sicer dobra podjetniška prilžnost za velika in mogočna elektroenergetske podjetja, tista manjša pa za zdaj še nimajo možnosti enakovredno tekmovali z njimi. Tako so bodisi že blizu propada ali pa so se prisiljena vključiti v znane elektroenergetske gigante, ki tako dobivajo možnost in manevrski prostor, da po svoje oblikujejo oskrbo z električno energijo. Sicer pa je treba k temu dodati še eno precej negativno značilnost od-

prtega elektroenergetskega in plinskega trga – tudi države članice so čedalje bolj odvisne ena od druge.

VARČEVANJE IN OBDAVČENJE

Za proizvodnjo električne energije porabijo države Evropske unije za zdaj največ nafte, ki zaseda v kolaču 41 odstotkov, sledi zemeljski plin z 22 odstotki, trda goriva s 16, energija iz jedrskih elektrarn s 15, šest odstotkov energije pa pridobijo iz obnovljivih virov. Toda če bodo elektroenergetska podjetja in države še naprej delovale po starem, se bo sestava spremenila tako, da bodo leta 2030 proizvedli 38 odstotkov energije iz nafte, 29 iz zemeljskega plina, 19 iz trdih goriv, 6 iz jedrskih elektrarn in 8 iz obnovljivih virov. Iz tega izračuna je razvidno, da se delež nafte in energije iz jedrskih elektrarn znižuje, delež energije iz termoelektrarn, zemeljskega plina in obnovljivih virov pa zvišuje. Pri tem je problematično, da se zvišuje raven energije iz trdih goriv, ki bi jo morali v prihodnosti počasi opuščati, saj preveč obremenjuje okolje. Obetavna je sicer pričakovana rast energije iz zemeljskega plina in obnovljivih virov, vendar je ta delež veliko manjši, kot bi moral biti po načrtih evropskih komisarjev. Omenjena »zeleni knjiga energetske neodvisnosti« zato jasno zahteva od članic, da začnejo uresničevati strategijo, katere temeljni del je predvsem varčevanje z energijo, zlasti pri gradbeništvu (boljše izolacije) in v prometu. Prav slednji je namreč eden izmed najhujših povzročiteljev učinka tople grede,

Foto arhiv

poleg tega pa zaradi čedalje večje porabe goriv povečuje tudi odvisnost od uvoza. Tem zahtevam morajo države slediti že zaradi izpolnjevanja Kjotskega protokola. Poleg teh nekoliko bolj okoljevarstvenih meril zahteva strategija še spremembo vedenja porabnikov, kar je povezano predvsem z varčevanjem, in obdavčenje proizvodnje in porabe za okolje neprijaznih oblik električne energije.

TRINAJST POMEBNIH VPRAŠANJ V PRIHODNOSTI

Na prelomu tisočletja se torej energetika srečuje s številnimi odprtimi vprašanji, na katera bodo morala gospodarstva čim prej najti odgovore, da bodo za prihodnje rodove zagotovila bolj mirno prihodnost. Tako se bo morala energetska strategija Evropske unije glede na svetovne težnje, zahteve okolja in čedalje večjo porabo ravnati po trinajstih ključnih vprašanjih:

1. Ali si lahko Unija sploh privoščiti uvoz električne energije, ne da bi pri tem ogrozila lastno energetsko neodvisnost in temelje tekmovanja na odprtem trgu? Na tem mestu je umestno tudi vprašanje, katere ukrepe za omejitev uvoza lahko prevzame – morda tudi razne gospodarske blokade?
2. Uspešen zaključek odpiranja skupnega notranjega trga zahteva usklajeno gospodarsko politiko. Katera naj bi bila glavna načela te in katere vrednote naj vsebujejo pravila tekmovanja?
3. Države članice same določajo oblike pomoči za okolje prijaznim virom energije in načine obdavčenja tistih, ki okolje obremenjujejo. Ali tak način ovira tekmovanje? Ali bi morale države poenotiti davčne stopnje?
4. Katere vidike proizvodnje električne energije in oskrbe z njo naj bi države sploh urejale posamično? Po mnenju nekaterih strokovnjakov bi se morali vsi vidiki poenotiti, da bi lahko Evropska unija konkurirala večjim državam iz drugih celin.
5. Ali je treba graditi in širiti rezerve le za nafto ali tudi za druge vire energije, kot sta na primer plin in premog?
6. Kako izboljšati energetsko omrežje v Uniji in sosednjih državah, da bo res dobro delovalo in zagotavljalo energetsko neodvisnost?
7. Razvoj energije iz obnovljivih virov zahteva veliko raziskovalnega dela, tehnoloških izboljšav in ne nazadnje veliko investicij ter državnih subvencij. Ali je zato primerno navzkrižno subvencioniranje iz sektorjev, ki prinašajo velike dobičke, kot so, denimo, proizvodnja električne energije iz nafte, zemeljskega plina in jedrskih elektrarn?
8. Kako lahko Unija razreši težave z jedrskimi odpadki, ki se še kopičijo, in okrepi jedrsko var-

nost ter morebitni nadaljnji razvoj tovrstne energije?

9. Kateri so glavni in temeljni pristopi k urensičevanju Kjotskega protokola? Kateri ukrepi v tej smeri so potrebni, da se ideje o varčevanju z energijo res v celoti izpolnijo in s tem prispevajo k zmanjšanju emisij ogljikovega dioksida in k energetske neodvisnosti?
10. Ali je sprejemljivo, da se razvijajo razni »ambiciozni« projekti, kot je pridobivanje energije iz gorivnih celic, s pomočjo denarja iz državnih programov? Nekateri namreč menijo, da bi bilo treba pred takšnim razmetavanjem državnega denarja dodobra proučiti možnosti trženja in proizvodnje v prihodnosti.
11. Ali bi morala država posebne zahteve, povezane z energetskim varčevanjem pri gradnji hiš, pospeševati z davčno politiko?
12. Eden izmed glavnih predlogov pri omejevanju prometa je preusmeritev prevozov s tovornjaki na železnico. Kako bo to vplivalo na gospodarstvo?
13. Kako zagotoviti dolgoročno energetsko neodvisnost? Kako pri sprejemanju tovrstnih ukrepov uskladiti različne želje in potrebe politike in javnosti ter elektroenergetskih podjetij?

VRTOGLAVE NAPOVEDI

Potreba po električni energiji je v zadnjih letih veliko bolj zrasla kot povpraševanje po kateri koli drugi obliki energije. Toda ta trend še ni končan – do leta 2020 naj bi se ta raven skladno z rastjo bruto domačega proizvoda še povečevala, zlasti v državah kandidatkah. Tako naj bi se poraba v naslednjih dvajsetih letih povečala za približno tri odstotke, za kar bo treba zgraditi dodatne zmogljivosti z močjo od 200 do 300 GW. Tako bi sedanja elektroenergetska zmogljivost Unije zrasla s 600 na približno 900 GW. Pri tem je treba upoštevati tudi elektrarne, ki bodo dotlej odslužile svoje, in jih nadomestiti z novimi. Brez dobre strategije, kako premagati to zagato, se bo Evropska unija znašla v hudi zagati, zlasti ker si povrh vsega še nadeja, da bo do leta 2010 povečala svoj delež v svetovni proizvodnji električne energije s 14 na 22 odstotkov. Še tak laik lahko v tem primeru opazi, da je nekaj hudo narobe – zapiranje najbolj donosnih oblik proizvodnje in uvajanje novih, ki sploh še niso dovolj preizkušene in povrh tudi predrage, ne gre skupaj. Ideje o lepi in bolj varni prihodnosti so vsekakor mamljive in razveseljive, toda le malokdo je danes že tako osveščen, da bi bil tudi kot posameznik pripravljen k temu nekaj prispevati, pa četudi s čisto preprostim varčevanjem. Tudi to namreč veliko stane.

Simona Bandur
Povzeto po VEO Journal

SLOVENIJA JE KLJUB HUDIM ZAHTEVAM USPEŠNA

Evropska komisarka za okolje Margot Wallström, ki je obiskala Ljubljano pretekli mesec, je Sloveniji čestitala za uspešno uveljavljanje evropskega pravnega reda s področja okolja. Slovenija je namreč kot prva kandidatka v pogajanjih z Unijo začasno zaprla poglavje o okolju, s čimer je dober zgled tudi drugim pridruženim članicam, je poudarila komisarka. Obenem pa je na obisku opozorila na številne izzive s področja varovanja okolja, s katerimi se bodo v prihodnosti srečevale ne le kandidatke za članstvo, ampak tudi članice in ne nazadnje ves svet.

Wallströmovska je na sestanku z ministrom za okolje in prostor Janezom Kopačem poudarila predvsem koristi, ki jih prinaša izvajanje evropske okoljske zakonodaje državam kandidatkam. Okoljevarstvena vprašanja se sicer pogosto zdijo veliko breme za družbo, kot je slovenska, saj terja uresničevanje projektov, ki sodijo v to področje, visoke stroške. Toda študija, ki sta jo pripravili Evropska unija in Slovenija, je pokazala, da se dosledno uresničevanje okoljske zakonodaje vendarle splača, je poudarila. Državam prinaša namreč številne koristi, kot so zmanjšana tveganja v javnem zdravstvu ter čistejše in varnejše okolje. To je potrdil tudi minister Kopač, ki je povedal, da pomeni vključevanje tovrstne evropske zakonodaje v naš pravni red bistveno izboljšanje razmer v okolju. Omenjena študija je namreč med drugim pokazala tudi, da lahko država z ukrepi na tem področju prihrani na leto do šest odstotkov bruto domačega proizvoda. K temu je minister dodal še, da namenja Slovenija za okoljske projekte 1,3 odstotka BDP, ta delež pa naj bi se v prihodnjih letih še povečeval, saj gre za zelo donosne naložbe. Približno štiri odstotke od omenjenega zneska dobi država od EU, vendar pa naj bi se tudi ta delež kmalu povečal, saj so v načrtih številni novi projekti.

NAŠE OBČINE SO PREMAJHNE

Po mnenju Wallströmove se je treba lotiti reševanja okoljskih problemov predvsem na lokalni ravni in osveščati posameznike, da ne bo nemarno ravnanje z naravo prizadelo njihovih otrok. Zato namenja

Evropska unija v raznih programih državam kandidatkam finančno pomoč za uresničevanje zamisli o varstvu okolja. Eden izmed tovrstnih programov je ISPA, vendar pa je denar iz te mošnje naši državi skorajda nedosegljiv, saj zahteva naložbe v vrednosti najmanj petih milijonov evrov. Tega določila številne slovenske občine ne morejo izpolniti, saj je praktično nemogoče pričakovati, da se bo tako majhna enota lotila projekta v tako veliki vrednosti. Zato je Janez Kopač predlagal komisarki, naj opozori Bruselj, da bi spremenil ali nekoliko prilagodil pravila financiranja, in sicer tako, da bi lahko več projektov v posameznih manjših občinah združili v enega, katerega skupna vrednost bi bila najmanj pet milijonov evrov. Le na tak način bodo dobile naše lokalne skupnosti dostop do evropske pomoči, je poudaril Kopač.

MANJKAJO ŠE ŠTIRI POGLAVJA

Kljub velikemu uspehu Slovenije ob usklajevanju z evropsko zakonodajo, je treba poudariti, da je to poglavje zaprto le začasno. Manjkajo še štirje zakoni: o vodah, gensko spremenjenih organizmih, jedrski in sevalni varnosti ter spremembah zakona o varstvu okolja. Prav slednja zakonodaja, ki naj bi jo sprejeli prihodnje leto, je po mnenju komisarke najbolj pomembna, zlasti v smislu gradnje ustreznih okoljevarstvenih zmogljivosti na lokalni in regionalni ravni. Ob tem je dejala, da Slovenija res nima večjih težav ob prevzemanju evropske zakonodaje, ter priznala, da postavlja Unija vseskozi nove zahteve, kar za kandidatke zagotovo ni lahko. »V bistvu postavljamo nekakšne gibljive tarče, saj se po izpolnitvi zahtev pojavijo že nove, ki so sedaj še na pogajalski mizi,« je dejala.

Evropska komisarka za okolje se je v Sloveniji torej prepričala, da država res izpolnjuje okoljske zahteve Evropske unije, zato tudi ni skoparila z velikimi pohvalami. Toda kljub temu so jo poslušalci na predavanju na FDV kaj hitro opozorili, da se mora naša država, ki se po onesnaženosti okolja niti približno ne more primerjati z mnogo bolj okoljsko ogroženimi članicami Unije, veliko bolj potrjevati, kot se morajo države v skupnosti. Enako velja tudi za druge kandidatke - evropski voditelji postavljajo zahteve, ki jih niti države članice ne morejo izpolniti.

Toda ob tem je treba opozoriti, da mora tudi Unija izpolnjevati zahteve, ki jih sama postavlja in jih ne le nalagati kandidatkam. Primer tovrstnega obravnavanja je zlasti jedrska energija, kjer se je Slovenija srečevala s številnimi pripombami sosednje Avstrije zaradi Jedrske elektrarne Krško, medtem ko so v večini članic te elektrarne glavni vir energije. Wallströmova se strinja, da morajo določila evropske okoljske politike izpolnjevati tudi države članice, in ne le kandidatke. Glede jedrskih elektrarn pa meni, da nobena država ne sme oporekati drugi, toda jedrska energija ni vir, ki bi ga lahko uporabljali dolgoročno, saj imajo omejeno življenjsko dobo, poleg tega pa ostajajo za njo nevarni odpadki, ki jih ne smemo preprosto kar prepustiti naslednjim generacijam. »Osebo sem proti rabi nuklearne energije, saj je povezana s številnimi varnostnimi težavami, toda kljub temu sem realna in se zavedam, da ne moremo naenkrat zapreti vseh nukleark, ampak jih je veliko bolj smotrno izrabiti do konca njihove življenjske dobe,« poudarja. Sicer pa meni, da morajo države same presoditi o virih energije, ki so zanje najbolj primerni, predvsem pa naj bi razvijale obnovljive vire. To priporočilo je še posebej pomembno zaradi uresničevanja Kjotskega protokola o zmanjševanju emisij toplogrednih plinov in s tem povezanih zahtev Unije, da bi v naslednjem desetletju povečali rabo teh virov s šestih na dvanajst odstotkov v skupni energetski bilanci EU.

NAJBOLJ PEREČ PROBLEM — ODPADKI

Evropska unija je v šestem okoljskem akcijskem programu poudarila štiri prednostna področja — klimatske spremembe, soodvisnost med degradacijo okolja in vplivi na zdravje, ohranjanje biotske pe-

strosti ter upravljanje z naravnimi viri in odpadki. Zlasti slednji so po mnenju komisarke največji izziv tako članic Unije kot tudi vseh držav tega sveta. Na tem področju je namreč narejenega zelo malo, odpadki pa se čedalje bolj kopičijo. Tudi v Sloveniji jih imamo, denimo, približno 400 kilogramov na prebivalca v enem letu. Predstavniki Evrope zagovarjajo v tem primeru tako imenovano hierarhijo pri ravnanju z odpadki. V prvi vrsti gre zmanjševanje količin odpadkov, potem pa za izločanje in uporabo sekundarnih surovin ter na koncu šele za odlagališča. Najpomembnejši del te hierarhije je zlasti zmanjševanje količin odpadkov, sicer pa se morajo države čim prej znebiti črnih odlagališč. Eden izmed načinov za spopad z odpadki so sežigalnice, ki bi se jih dalo izrabiti tudi za proizvodnjo električne energije, toda pri tem se države pogosto srečujejo z velikim odporom prebivalstva. Toda, kot pravi Wallströmova, drugih boljših rešitev za zdaj še ne poznamo. Odlagališča so namreč velika grožnja za okolje in zdravje ljudi.

DOLGOROČEN RAZVOJ JE REŠITEV

Komisarka Wallströmova, ki je med obiskom v Sloveniji predavala tudi na Fakulteti za družbene vede, je poudarila, da sta velika izziva, ki še čakata Evropsko unijo, trajnostni razvoj in vprašanje upravljanja. Slednje je povezano predvsem s krepitvijo demokracije oziroma vključevanjem državljanov v procese odločanja. Opozorila je namreč, da so državljani pogosto nezadovoljni z institucijami Evropske unije, saj menijo, da je sistem preveč zapleten, nedemokratičen, predvsem pa oddaljen od javnosti, ki nima pravega vpliva na proces odločanja. To lahko opazimo že med številnimi demonstracijami proti globalizaciji, zato bodo morali voditelji Unije premisliti, kako ohraniti kredibilnost pred državljani. Sicer pa je na predavanju največ časa namenila tako imenovanemu trajnostnemu razvoju, s čimer je imela v mislih takšno izrabljanje naravnih virov, ki ne bo škodilo prihodnjim generacijam. Da bi ta zamisel res zaživel, je treba povezati in uskladiti različne politike, zlasti gospodarsko, okoljsko in socialno. »Ni dovolj iskati le gospodarske koristi, ampak je treba pretehtati tudi vplive na ljudi in okolje,« zatrjuje. O tem cilju bodo govorili tudi na konferenci Združenih narodov o trajnostnem razvoju prihodnje leto, ki bo podlaga za mednarodno prizadevanje in uresničevanje tega koncepta.

Simona Bandur

HITRI KONEC ODPRTEGA TRGA

Kljub liberalizaciji trga so le redki potrošniki zamenjali dosedanjega ponudnika električne energije. Številni novi ponudniki so se zato znašli pred stečajem.

Varčevanje še nikoli ni bilo tako enostavno, en sam telefonski klic oziroma klik z miško in že lahko povprečna nemška družina svoj letni račun za porabljen električno energijo zniža za nekaj sto nemških mark. Vendar pa sicer pregovorno varčne nemške potrošnike cenovno ugodne ponudbe zasebnih ponudnikov do sedaj še niso prepričale. Od odprtja trga konec aprila 1998 se je le tri odstotke nemških gospodinjstev odločilo prestopiti k cenejšim ponudnikom, medtem ko je večina ostala zvesta nekdanjim monopolistom.

Slabi poslovni rezultati so številne manjše ponudnike že prisilili k stečaju: Vossnet, Zeusstrom, Zweitausend Stromvertrieb AG, številni drugi od stečaja niso daleč. Eden večjih zasebnih ponudnikov, berlinski Ares Energie, je bil prisiljen večji del svoje poslovne dejavnosti prodati državnemu Kieler Stadtwerke, da bi lahko poravnal dolgove. Dve tretjini zasebnih ponudnikov je tako že prenehalo s poslovanjem in le še šest jih na trgu igra omembe vredno vlogo. Liberalizacija energetskega trga se je tako klavrno končala, še preden se je dodobra začela. Razvoj dogodkov je seveda najbolj neugoden za potrošnike, saj bo manjša konkurenca med ponudniki zvišala cene električne energije. Analitiki düsseldorfskega svetovalnega podjetja NUS pričakujejo, da se bodo cene električne energije v tekočem letu dvignile za 8,6 odstotka, medtem ko nekatere druge analize kažejo celo na zvišanja do 15 odstotkov. Zanimivo je, da so bila pričakovanja zasebnih ponudnikov pred odprtjem trga povsem drugačna. Več kot 30 odstotkov gospodinjstev naj bi po liberalizaciji trga električne energije zamenjalo dosedanjega ponudnika. Električna energija je postala proizvod, ki se trži in oglašuje enako kot druge, manj abstraktne dobrine. RWE je svojo energijo Avanza obarvala v modro, hčerinska družba EnBW Yello je na trg poslala energijo v rumenem, Eon pa v rdečem. Kljub močnim oglaševalskim kampanijam pa so rezultati slabi. Družba Yello je s 600.000 strankami ostala daleč za pričakovanimi 1,2 milijona, kolikor so jih načrtovali za leto 2002. Še slabše rezultate dosegajo v RWE, kjer celo razmišljajo, da bi prenehali s trženjem blagovnih znamk Avanza in Evivo. Podobno kot komercialni ponudniki so se v težavah znašli tudi pri Greenpeace Energy. Le

10.000 gospodinjstev se je odločilo za »zeleno« energijo, kljub temu da si po eni izmed študij ministrstva za okolje 49 odstotkov Nemcev želi živeti čim bolj do okolja prijazno, 47 odstotkov pa je celo izrazilo zanimanje za »zeleno« energijo.

Tudi dumpinške cene niso posebej izboljšale položaja zasebnih ponudnikov. Yello je konec leta 1999 konkurente presenetil z enostavno formulo 19/19. Devetnajst mark naročnine in 19 pfeningov za kilovatno uro, kar je bilo za 23 odstotkov manj od povprečja na trgu. Drugi ponudniki so mu sledili, tako da je bila povprečna cena za kilovatno uro leta 2000 kljub uvedbi ekološkega davka za 10 odstotkov nižja kot leto prej.

Nižje cene električne energije je najbolje izkoristila industrija. Preko dolgoročnih pogodb je večjim podjetjem uspelo znižati stroške za električno energijo tudi do 50 odstotkov. To je izboljšalo mednarodno konkurenčnost nemških podjetij, ki pa so se sedaj znova znašli v neugodnem položaju. Medtem ko se v drugih državah cena električne energije bistveno ne spreminja, morajo domača podjetja v prihodnjem letu računati z občutnimi podražitvami. Po dokaj ponesrečenem odprtju trga se je razvnela vroča razprava o vzrokih za nedovzetnost nemških potrošnikov do novih ponudnikov. Pri VDEW (združenje nemškega elektrogospodarstva) so pričarani, da poznajo vzrok za tako obnašanje.

»Ugotovili smo, da je zadovoljstvo gospodinjstev z javnimi ponudniki zelo veliko,« poudarja predstavnica za odnose z javnostjo **Patricia Nikolai**.

Neodvisni/zasebni ponudniki po številu strank

Eon	10 mio
RWE	6,7 mio
Yello	600.000
Riva	120.000
Best Energy	30.000
Lichtblick	25.000
Greenpeace Energy	10.000

Wolfram Joerss z raziskovalnega instituta za bodoče tehnologije zavrača te argumente. »Elektrika prihaja iz vtičnice, fizično ni nobene razlike med starimi in novimi ponudniki. Zadovoljstvo ni nič drugega kot lenoba potrošnikov, da prestopijo k cenejšemu ponudniku.« Drži. Vendar pa ima zvestoba potrošnikov še en razlog. Bojijo se, da bi ostali v temi. Karta, na katero javni ponudniki zelo radi igrajo. Pri Meresburg Stadtwerke so na primer svojim nekdanjim strankam zagrozili s prekinitvijo dobave električne energije, če ne bodo plačali sporne menjalne takse. »V javnosti se sistematično ustvarja vtis, da je menjava ponudnika zapletena in ne-

varna,« je prepričan **Dirk Reinsberg** iz Greenpeace Energy. Dosedanja prizadevanja ministra za gospodarstvo Wernerja Muellerja, da bi preprečil manipulacije nekdanjih monopolistov, niso bila uspešna. Namesto zakonske regulative, ki se je uveljavila pri liberalizaciji telekomunikacijskega trga, se je raje odločil za ustanovitev posebne delovne skupine, ki bo sprejemala pritožbe potrošnikov. Domet le-te je mnogo manjši, kot si želijo novi ponudniki. Več si lahko obetajo od evropske komisije. Ta od vlade v Berlinu zahteva zakonsko ureditev vprašanja po zgledu drugih držav članic Evropske unije. Kljub strahovom in zaprekam, ki jih postavljajo nekdanji monopolisti, pa za nemške potrošnike še ni vse izgubljeno. S preudarno izbiro ponudnika lahko povprečna štiričlanska družina še vedno prihrani do 400 mark na leto, medtem ko posamezniki lahko računajo s prihranki v višini 170 mark. Prihrankov željna gospodinjstva pa se morajo za prestop k cenejšemu ponudniku odločiti čim prej, kajti čas dumpinskih cen se nezadržno izteka. Celo razvpiti ponudnik Yello je zvišal ceno kWh z 19 pfeningov na 22,25 pfeniga.

Carsten Knauer, iz združenja neodvisnih/zasebnih ponudnikov električne energije, že od samega začetka prostega trga električne energije izraža boja-

zen: »... cene pri RWE so danes višje, kot so bile pred liberalizacijo trga z električno energijo ...« Prepričan je: »Vračamo se nazaj k monopolu.«

Anton Majcen

Po Die Woche, 29. junija 2001

ENERGETSKI ZAKON

EnGW (Energiewirtschaftsgesetz) velja od 24. aprila 1998. Cilj zakonodajalca je bil odprtje trga električne energije v interesu javnosti. Nekdanji monopolisti so po zakonu zavezani novim ponudnikom omogočiti uporabo njihovega omrežja, kar nove ponudnike stane 12 do 18 pfeningov na kilovatno uro. To so največje dajatve /mrežnine/ v EU. Za dodatna 0,2 pfeniga na kilovatno uro se elektrika podraži na podlagi KWK (Kraft-Wärme-Kopplungs-Gesetz) in EEG (Erneuerbare-Energie-Gesetz). Prvega januarja 2001 se je okoljevarstveni davek povečal z 0,5 na 3 pfeninge na kilovatno uro.

POSLOVNO KOMUNICIRANJE KROJI DOBRE ODNOSE

V prejšnji številki smo te vrstice namenili izbiri primernih poslovnih daril, tokrat pa se bomo lotili prav tako pomembnega dela poslovnega sveta –komuniciranja, ki marsikdaj kroji dobre odnose med partnerji in sodelavci. Bonton poslovnega komuniciranja ni pomemben le v neposrednih stikih, ampak ga je treba upoštevati tudi pri drugih vrstah komuniciranja s poslovnimi partnerji in drugimi javnostmi – pri telefonskih pogovorih, komuniciranju po telefaksih, pošti in v zadnjem času čedalje bolj pogosti elektronski pošti.

Poslovno komuniciranje pomembno vpliva na odnose med partnerji, saj lahko zaradi napačne ali površne izvedbe pokvari dober posel ali celo užali poslovne partnerje. Zato se morajo zaposleni naučiti vseh oblik tovrstnega sporazumevanja. Lepa beseda, kadar ni prazna obljuba, nič ne stane, svetuje **Eduard Osredečki** v svoji knjigi o poslovnem bontonu, prav tako ne olikanost. Toda če nam je ta tujja, velikokrat to tudi drago plačamo. Vsi namreč dobro vemo, da lahko besede kaj hitro spremenimo v dobiček, če jih le znamo pravilno obračati in prepričati ljudi, da bodo kupili naše storitve ali proizvode. Pri tem se je seveda, kot smo že ugotovili, treba naučiti pravilno komunicirati s poslovnimi partnerji, zlasti pri treh poglavitnih oblikah – ustnem, telefonskem in pismenem sporazumevanju, ki so v poslovnem svetu tudi najpogostejše.

SOGOVORNIKU JE TREBA PRISLUHNITI

Ustno sporočanje je najpreprostejša, najstarejša in tudi najpogostejša komunikacijska oblika v poslovnem življenju. Človek lahko namreč med pogovorom z ustrežno mimiko in izbranimi besedami najlažje prepriča in pridobi sogovornika ter s tem tudi doseže poslovni cilj. Od tega, kako spretno znamo voditi pogovor ali pogajanja, je namreč zelo odvisen tudi končni rezultat. Da bi lažje izluščili najpomembnejše dejavnike dobrega ustnega komuniciranja, ga moramo razčleniti na osnovne dele: uvod, predstavitev teme, obrazložitev, sogovornikov od-

govor, usklajevanje mnenj, pridobivanje sogovornika za svoja stališča, sprejetje odločitve in sklep.

Na pogovor se moramo najprej skrbno pripraviti, da bo naša predstavitev stekla gladko in brez zatikanja ter da bomo res povedali samo bistvo. Svoje argumente navajamo jedrnat in razumljivo, obenem pa moramo paziti, da jih ni preveč, saj nam bo v nasprotnem primeru sogovornik težko sledil. Ko mu razložimo svoje poglede, mu pustimo, da tudi sam pove svoje, torej, da odgovori. Nevljudno je namreč motiti ga, tako s krenjami kot z besedami – treba je znati tudi poslušati, poudarja Osredečki: »Umetnost poslušanja ni nič manj pomembna od umetnosti govorjenja.«

Foto arhiv

Šele v naslednjem delu, usklajevanju mnenj, vpletemo v razpravo še dodatne argumente in jih povežemo z bistvenim. Pri tem zagotovo ni odveč dodati, da se pri nasprotnih trditvah na sogovornika ne kaže razburjati, saj ga bomo tako težje prepričali, poleg tega pa nas bo slednji tudi manj cenil. Odločitev, ki jo sprejememo na koncu pogovora, je treba zapisati, vsak udeleženec pa mora dobiti kopijo. Ob koncu srečanja se vljudno poslovimo, rokuje-
mo z udeleženci (če jih seveda ni preveč), nikoli pa se ni priporočljivo opravičiti z besedami, kot so: »Oprostite, ker sem vas motil« ali »Opravičujem se, ker sem vam vzel dragoceni čas«, saj se to pri poslovnem ne spodobi, svetuje Osredečki.

PRAVILA VLJUDNOSTI ZA TELEFONSKO SUŠALKO

Poslovnega komuniciranja brez pogovorov po telefonu si nikakor ne moremo predstavljati, zato je treba nekaj besed nameniti tudi temu načinu sporazumevanja med poslovnimi partnerji in sodelavci. Prvi vtis o podjetju naredi že telefonist, ki mora biti - kljub temu da frazo »Eles, dober dan« izgovori nešteto krat - prijazen in razumljiv. Zaradi tega bi moral po mnenju Osredečkega vsak telefonist ne glede na svojo izobrazbo opraviti kratek tečaj o vljudnem telefoniranju. Tudi če je tisti, ki kliče nestrpen, mora telefonist ohraniti mirno kri in tako tudi odgovarjati. Če človeka, ki ga išče, ni, mu mora pomagati - bodisi prevezati k njegovemu sodelavcu ali prejeti sporočilo. Stranka mora namreč vedno imeti občutek, da ji je telefonist pripravljen pomagati.

Sicer pa nam dandanašnja sodobna telefonija ponuja že neštete možnosti komuniciranja. Ko opazimo zamujene klice, moramo čim prej odgovoriti nanje, pri tem pa se držati podobnih nasvetov kot telefonisti, le da se moramo sami kajpak vedno najprej predstaviti. Naš glas mora zveneti toplo, ne preglasno, zanesljivo, prijateljsko, a hkrati poslovno. Obenem pa moramo sogovorniku tudi prisluhniti in ne že na začetku dati vedeti, da nimamo časa. Če pozabimo ali ne utegnemo takoj odgovoriti na klice, moramo to storiti takoj, ko se spomnimo, pri tem pa se vljudno opravičiti.

Nemalokrat se zgodi, da naletimo na neolikanega sogovornika. V tem primeru ni nič narobe, če odklonimo odgovor in neotesanca vljudno odpravimo. V zvezi s telefonskim komuniciranjem kaže še opomniti, da je treba paziti na dogajanje v sobi. Telefonska slušalka namreč ulovi tudi druge zvoke, zlasti razno hihitanje, glas radia, preglasen pogovor sosedov in podobno, kar naredi na sogovornika slab vtis. Če pa nas med pogovorom kdo zmoti (kar sicer ni vljudno), moramo slušalko med odgovarjanjem prekriti, potem pa se sogovorniku opravičiti.

ELEKTRONSKA POŠTA PREHITEVA OBİČAJNO

Zlasti pred novoletnimi prazniki je pismeno komuniciranje s partnerji zelo pomembno, saj se jim v voščilnicah zahvalimo za ves trud in sodelovanje med letom, po drugi strani pa se tako spomnimo tudi sodelavcev, ki jih že nekaj časa nismo srečali in želimo ostati v stiku z njimi ali v prihodnosti še sodelovati. Za lepo in izbrano čestitko podjetjem nikoli ne sme biti škoda denarja. Ta ne sme biti videti kot reklamni letak z logotipom podjetja, ampak je bolje, da izberemo kakšen bolj umetniški motiv. Sicer pa je treba voščilnice pravočasno nabaviti in jih poslati kakšen teden ali dva pred prazniki. Pri tem je treba paziti, da je seznam naslovov res popoln.

Se bolj pomembno od tega neformalnega načina pismene komunikacije je poslovno dopisovanje, ki ima bolj ali manj določeno zgradbo, vedno pa mora izražati spoštovanje do poslovnega partnerja. Na začetku uporabimo že znane vljudnostne fraze, dopis pa začnemo s kratkim uvodom in v jedru pojasnimo zadevo oziroma problem. Na koncu poudarimo bistvo in končamo s podpisom in pozdravom. Dopisi morajo imeti natisnjeno glavo z logotipom in naslovom podjetja.

Sicer pa je običajno pošto danes že prehitela elektronska, na katero lahko tudi hitreje odgovorimo. Pri tej obliki komuniciranja se opušta toga in stroga oblika dopisov na papirju. Toda kljub temu ostajajo vljudnost, prijaznost in pripravljenost na sodelovanje oziroma pomoč vodila tudi tega načina poslovnega sporazumevanja, ne glede na bliskovito hitrost, ki nam jo prinaša elektronska doba in tovrstni načini komuniciranja.

Simona Bandur

Povzeto po knjigi Eduarda Osredečkega Kulturna poslovnega komuniciranja

EVROPSKA UNIJA OKTOBRA UPADLA INFLACIJA

Iz statističnega urada Evropske unije Evrostat so sporočili, da se je inflacija oktobra v euroobmočju v primerjavi z mesecem prej znižala za 0,1 odstotka. Tako je znašala 2,4 odstotka, kar pomeni, da se je inflacija po majski rekordni 3,4-odstotni letni ravni vrnila na raven, ki so jo v Uniji izračunali januarja lani. Mnogi evropski gospodarstveniki in finančniki zato menijo, da bodo tendence nižanja inflacije v območju evra vplivale tudi na Evropsko centralno banko, da bo znižala obrestne mere.

nadaljevanje s str. 30

oziroma eksplozijami v drugih stikališčih, saj je tudi v Divači vgrajena oprema istih proizvajalcev. Poleg tega pa je za prihodnje leto predvidena še sanacija RTP Cerčno, prav zdaj pa končujemo tudi sanacijo visokonapetostnih naprav in sekundarne opreme v RTP Gorica. V izdelavi je tudi investicijska dokumentacija za postavitve 400/110 kV transformacije, sam projekt pa naj bi bil potem končan konec leta 2003 oziroma v letu 2004. Sicer pa je Eles v zadnjih letih veliko vložil tudi v gradnjo optičnih povezav po daljnovodih, tako da je RTP Divača sedaj povezana z Ljubljano, Novo Gorico, Koprom in Padričami v Italiji. Med večjimi obnovitvenimi deli, ki so nujna v naslednjih letih, pa ne gre pozabiti tudi močno dotraja-

nega daljnovoda Doblar–Gorica–Vrtojba–Divača–Pivka–Ilirska Bistrica–hrvaška meja, ki je še iz leta 1938, in je Eles na njem doslej opravljal le nujne vzdrževalne posege. Tudi za ta projekt, ki bo potekal fazno, se že pripravlja potrebna tehnična dokumentacija, prva etapa obnove od Gorice do Divače pa naj bi bila končana do leta 2004.

PREPLETANJE MEŠANEGA LASTNIŠTVA

Naša posebnost je tudi, pravi Marjan Kavčič, da je večina postaj, s katerimi delamo, pravzaprav v mešani lasti Eles in Elektro Primorske, kar je precej zgodovinsko pogojeno. V času, ko so nadzor nad prenosnimi daljnovodi v tem delu imele še Soške elektrarne, je namreč prenosna de-

Za vzdrževanje prenosnih naprav na Primorskem oziroma JZ del Slovenije skrbita dve od petih Elesovih vzdrževalnih enot, ki sta od lani združeni v okviru EP Primorska. Njuna združitev je bila izvedena predvsem zaradi lažjega skupnega načrtovanja del, medtem ko operativno še vedno delujeta regionalno, pri čemer EP Divača na južnem delu vzdržuje tudi RTP Divača, EP Nova Gorica pa vzdržuje bolj severozahodni del države do Tolmina. Vzdrževanje poteka v devetih razdelilno transformatorskih postajah in na 626 kilometrih daljnovodov, skupno pa je v EP Primorska zaposlenih 57 ljudi.

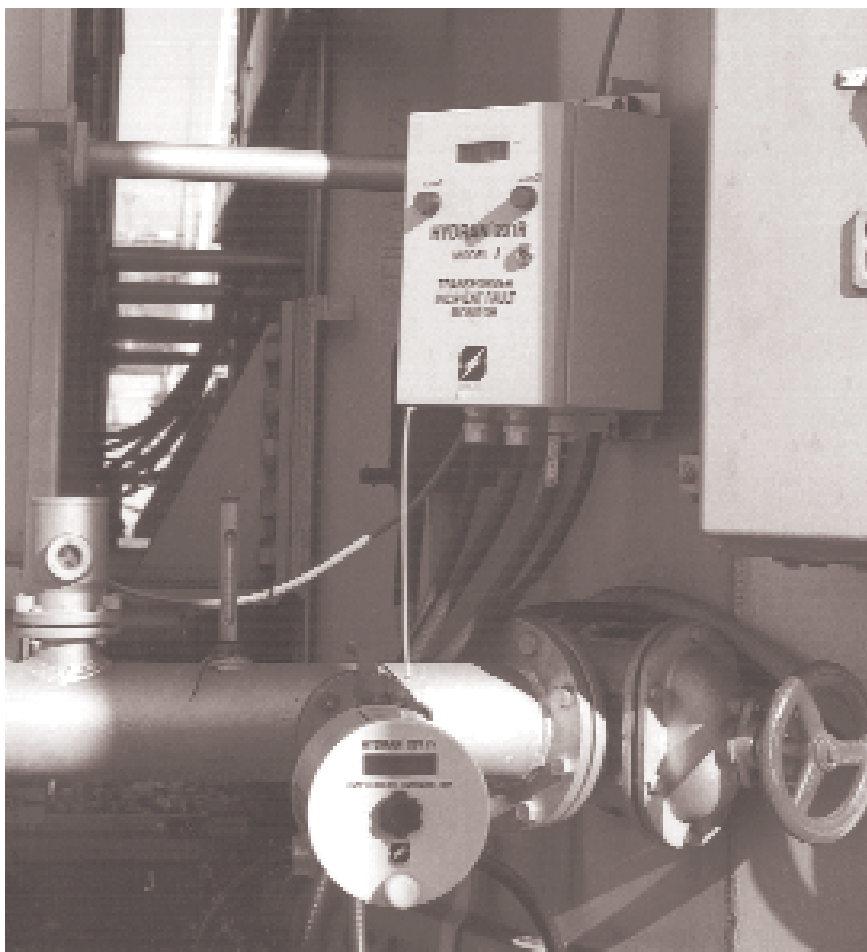

Foto Brane Janjič

RTP Divača je naša edina postaja z vgrajenim hidran sistemom, ki sproti analizira stanje transformatorja in meri dogajanja v njem. Gre za študijski projekt, ki je bil izpeljan v sodelovanju z ljubljansko Elektrotehniško fakulteto in dobaviteljem opreme. Njegov namen pa je, da z meritvami temperature olja, vsebnosti plinov in drugih sprememb v transformatorju pravočasno opozori na nenavadna dogajanja ter s tem prepreči hujše okvare.

javnost v tem podjetju pomenila bistveni del poslovanja oziroma je imela precej večji pomen kot v Savskih ali Dravskih elektrarnah in skladno s tem so tedaj novozgrajene distribucijske razdelilno transformatorske postaje umeščali v prenosno omrežje. Po reorganizaciji elektrogospodarstva so tako te naprave pripadle Elesu kot prenosnemu podjetju, pri čemer je bilo dogovorjeno, da transformatorski del v teh postajah pripade distribuciji, daljnovodna polja pa postanejo Elesova last. Pri novejših postajah je Eles sicer od takšne delitve odstopil, tako da so novejša postaja, kot sta denimo Dekani in Idrija, v celoti v lasti distribucije, Eles pa ima le pravico upravljanja z daljnovodnimi polji. Primer mešane lastnine je tudi RTP Cerčno, ki je bilo zgrajeno pogodbeno skupaj z ETO Cerčno, tako da je dejansko od vseh postaj, ki jih vzdržuje Elektroprenos Primorska, v popolni lasti Eles dejansko le RTP Divača. Kljub tej lastniški »zmedi«, pa je treba poudariti, da z vsemi partnerji zelo dobro sodelujemo in da zaradi tega na operativni ravni ni nikakršnih težav, pri čemer pa se utegne to vprašanje ob napovedani privatizaciji distribucije verjetno bolj zaplesti.

BRANE JANJČ

ETD MARIBOR MED NAJBOLJ UČIN- KOVITIMI DRUŠTVI

Na proslavi ob praznovanju 50. obletnice Elektrotehniškega društva Maribor, ki je potekala 16. novembra v mariborski kazinski dvorani, so doživeli vsebinsko bogate in prijetne trenutke predstavniki elektrotehniške stroke in drugi ugledni gostje iz različnih koncev Slovenije. Govorniki so izrazili več zanimivih misli o minulem in sedanjem delovanju društva, ki se po oceni poznavalcev visoko uvršča na elektrotehniškem področju. Prireditvi so dali umetniški navdih člani znanega Mariborskega okteta, program pa je duhovito povezovala Ida Baš, kot nepogrešljiva duša in sol mnogih izvrstnih prireditev v štajerski prestolnici, pa tudi drugod.

Poleg predsednika Štefana Lutarja in članov Elektrotehniškega društva Maribor so se prireditve udeležili tudi Jože Protnar, mariborski podžupan, Milan Kenda, predstavnik Elektrotehniške zveze Slovenije, Ivan Lešnik, predsednik Zveze društev inženirjev in tehnikov Maribora, predstavniki drugih elektrotehniških društev ter poslovni partnerji in prijatelji.

Kot je poudaril **Štefan Lutar**, predsednik Elektrotehniškega društva Maribor, so bili strokovnjaki s področja elektrotehnike v prvih povojnih letih po letu 1945 najbolj navzoči v tedanjih elektrogospodarskih podjetjih oziroma v obratih za proizvodnjo ali razdeljevanje električne energije. Takrat so se v prostorih podjetja Državne elektrarne Slovenije v Ulici heroja Tomšiča začeli zbirati elektrotehniki in inženirji elektrotehnike in leta 1951 postavili temelje sedanjega Elektrotehniškega društva Maribor. Nekateri strokovnjaki so se v Mariboru zaposlili le začasno, drugi pa so ostali, pač glede na odločitve tedanje oblasti. Elektrotehniško društvo v Mariboru pa je zaživel in

delovalo, saj je bilo na tem območju vedno dosti inženirjev in tehnikov elektrotehniške stroke.

Sicer pa je Lutar dejal, da je društvo po 50 letih delovanja v dobri kondiciji. Cilji društva so znani, število članov pa je tako veliko, da lahko izpelje tudi najzahtevnejše naloge. Povezani so v Zvezi društev inženirjev in tehnikov v Mariboru na regijskem nivoju in v Elektrotehniški zvezi Slovenije na državnem nivoju. Da pa bo Elektrotehniško društvo Maribor tudi v prihodnje dobro delalo, se bo treba prilagajati spremembam v gospodarstvu in družbi, si postavljati realne cilje in izhajati predvsem iz stroke. Ljudje, ki lahko živijo od svojega dela in živijo za stroko, v kateri delajo, so prav gotovo srečnejši, kot če jim nekdo zagotavlja le »kruha in iger«.

V nadaljevanju so več spodbudnih misli o delovanju Elektrotehniškega društva Maribor izrazili mariborski podžupan **Jože Protnar**, predstavnik Elektrotehniške zveze Slovenije **Milan Kenda**, nekateri zaslužni člani društva in prejemniki priznanj. **Ivan Lešnik**, predsednik Zveze društev inženirjev in tehnikov Maribor, je poudaril, da Elektrotehniško društvo

Foto Miro Jakomin

Kot je poudaril Štefan Lutar, predsednik Elektrotehniškega društva Maribor, je bil cilj društva, od ustanovitve do danes, povezava strokovnjakov elektro stroke in zagotavljanje strokovne pomoči njihovim članom. V društvu se namreč zavedajo, da bodo lahko le s skupnim delom prispevali k napredku stroke. Zaradi tega pričakujejo v njihovih vrstah tudi mlade strokovnjake, ki bodo na ta način obogatili svoje šolsko znanje s praktičnimi izkušnjami.

◀ *Tajnik Drago Hauc je povedal, da so se kar tri mesece ukvarjali z organizacijo proslave ob 50. obletnici Elektrotehniškega društva Maribor. Ob tej priložnosti so izdali zbornik, ki opisuje minulo in sedanje delovanje društva. V njem so med dejavnostmi omenjena tudi strokovna posvetovanja, seminarji (za posluževalce elektroenergetskih naprav, za izvajalce električnih inštalacij itd.) ter razne oblike družabnega življenja.*

Maribor uspešno organizira strokovne ekskurzije ne samo za svoje člane, temveč tudi za druge strokovnjake in ljubitelje stroke in tako spodbuja strokovno zavest. Aktivnosti društva so uspešne tudi na področju sodelovanja z gospodarskimi organizacijami, drugimi strokovnimi društvi in v okviru Elektrotehniške zveze Slovenije. Elektrotehniško društvo Maribor je eno izmed najbolj uspešnih društev severovzhodne Slovenije in tudi član v Zvezi društev inženirjev in tehnikov Maribora.

PRED POL STOLETJA, SEDAJ IN NAPREJ

Peščica zanesenjakov elektrotehniške stroke je čutila potrebo po medsebojni strokovni povezanosti in je leta 1951 ustanovila Elektrotehniško sekcijo DIT Maribor. To leto smatrajo tudi kot ustanovno leto društva, ki je tako najstarejše v Sloveniji. Sekcijo je zastopal Justin Vivod, zaposlen na elektrarni Fala. Jedro članstva Elektrotehniške sekcije Maribor je izhajalo iz elektrogospodarskih organizacij in večjih tovarn Maribora in okolice. Od ustanovitve naprej so društvu predsedovali Justin Vivod (1951-

1957), Viljem Barovič (1957-1967), Dušan Zavadlav (1967-1970), Milan Prejac (1970-1984), Štefan Lutar (1984-1993), mag. Milivoj Kotnik (1993-1998) in ponovno Štefan Lutar (z mandatom do leta 2005).

V odboru društva poleg predsednika Štefana Lutarja delujejo še podpredsednik Franjo Lavrenčič, podpredsednik mag. Gerhard Angleitner, tajnik Drago Hauc, blagajnik Bogomir Veber ter Cvetka Rogina (knjižigovodstvo) in Marjan Zorman (posvetovanja). Trenutno ima društvo 614 članov. Za povezavo med člani in izvršnim odborom skrbijo poverjeniki, pristojni za informiranje o dejavnostih društva, obveščanje o ekskurzijah in družabnih srečanjih ter pobiranje članarine. Sestavni del delovanja društva so tudi strokovne ekskurzije in družabna srečanja. V prvih letih po ustanovitvi društva so običajno vsako leto organizirali po eno ekskurzijo, sedaj pa štiri. Poleg tega imajo v društvu tudi družabna srečanja s plesom in srečelovom. Pred novim letom so na slavnostno večerjo še posebej povabljeni vsi upokojenci društva.

In kako bo Elektrotehniško društvo Maribor delovalo v naslednjem ob-

Na prireditvi ob 50. obletnici Elektrotehniškega društva Maribor so podelili več priznanj za uspešno delo oziroma sodelovanje, ki so jih prejeli: Marko Kapol, prvi tajnik društva leta 1951, Dušan Zavadlav, predsednik društva v letih od 1967 do 1970, podjetje TSM (direktor Vladimir Palčec) ter Fakulteta za računalništvo, informatiko in elektroenergetiko v Mariboru, ki društvu pomaga pri organiziranju strokovnih posvetovanj v Mariboru in Radencih. Ivan Lešnik, predsednik Zveze društev inženirjev in tehnikov Maribor, pa je Štefanu Lutarju izročil priznanje, ki ga ta zveza podeljuje Elektrotehniškemu društvu Maribor.

Foto Gerhard Angleitner

dobju? Po besedah Štefana Lutarja bo tudi v prihodnje uresničevalo svojo dejavnost in naloge enako kot doslej. Zaradi težav poverjenikov pri pobiranju letne članarine se bo ta v prihodnje plačevala s položnicami. V času, ko ima več kot polovica članov možnost uporabe elektronske pošte, bodo vsa obvestila o dejavnosti društva potekala iz centralnega mesta. Takšen način dela bo razbremenil poverjenike, ki se bodo lahko bolj posvetili pridobivanju novih članov in povezavi obrtnikov in podjetij elektrotehniške stroke s tem društvom.

MIRO JAKOMIN

26 AGREGATOV OD KRANJSKE GORE DO ŽELEZNIKOV

Male hidroelektrarne so bile na Gorenjskem povezane v enotno podjetje že leta 1949, ko je bilo ustanovljeno podjetje Gorenjske elektrarne, ki se je na prehodu šestdesetih let imenovalo Elektrarna Sava Kranj.

Samostojna organizacijska enota deluje od leta 1963 v sklopu regijsko zaožroženega podjetja za distribucijo in proizvodnjo električne energije Elektro-Kranj oziroma današnjega pravnega naslednika Elektro Gorenjske, ki skrbi za proizvodnjo električne energije v malih hidroelektrarnah. Svoje poslanstvo obratovanja in gradnje vodnih elektrarn je opravljala pogumno, kljub različnim organizacijskim spremembam, od samostojne proizvodne enote v šestdesetih in sedemdesetih letih ter tozda Elektro Sava Kranj v okviru delovne organizacije Elektro Gorenjska v obdobju 1980–1990 do poslovne enote Sava v okviru javnega podjetja Elektro Gorenjska v obdobju 1991–2000. Kolektiv enote je vseskozi pokazal dovolj poguma in iznajdljivosti ter dokazal, da imajo tudi male elektrarne svoje mesto, da so lahko ekonomične.

Enoto že dvanajst let vodi diplomirani inženir **Darko Koželj**. Razvoj je takole opisal: »Leta 1990 je bilo v takratnem tozdu Elektro Sava Kranj 14 hidroelektrarn, in sicer: HE Cerklje, HE Kranjska Gora, HE Rudno, HE Pristava, HE Kokra, HE Škofja Loka, HE Standard, HE Sava, HE Savica, HE Soteska, HE Davča, HE Jelen-dol, HE Sorica in HE Mojstrana s 24 agregati in skupno instalirano močjo 8 MW. V tem obdobju smo rekon-

struirali HE Kranjsko Goro ter dogradili HE Lomščico in HE Sotesko. Hidroelektrarna Kranjska Gora, zgrajena leta 1915, je bila v okviru namenskih sredstev splošnega ljudskega odpora obnovljena konec leta 1990. Rekonstrukcijo je obsegala obnovo drugega generatorja moči 132 kVA, ki ga žene Francisova turbina moči 116 kW. Z obnovo se je proizvodnja povečala za tretjino. Konec leta 1991 je začela s poskusnim obratovanjem akumulacijska hidroelektrarna Lomščica. Objekt akumulacije ima prostornino 62.300 kubičnih metrov, moč Francisove turbine je 2.012 kW, ki poganja sinhronski generator nazivne moči 2400 kVA. Elektrarna oddaja proizvedeno električno energijo preko blok transformatorja 3,15/20 kV v omrežje distribucije. Dnevna akumulacija zadošča za pokrivanje dopoldanske konice. Njena srednja letna proizvodnja električne energije je približno 3 milijone kWh. V letih 1994 do 1998 se je v hidroelektrarni Soteska zgradil drugi agregat v novi strojnici. Horizontalna S turbina moči 1268 kW poganja sinhronski generator nazivne moči 1600 kVA. Ta doinstalacija pomeni povečanje proizvodnje za trikrat. Njena srednja letna proizvodnja električne energije znaša 4 do 5 milijonov kWh.« Zaradi obilnega jesenskega deževja in

s tem visokih vod v letih 1990, 1998, 1999 in 2000 so bili poškodovani jezovi, vtočne naprave, hidromehanska in elektro oprema. Ob potresu v Posočju aprila 1998 je prišlo do posameznih poškodb v strojnici in na zgradbi jezua. Poškodbe naravnih ujm so bile uspešno odpravljene. Potrebni so bili večji posegi na napravah. V HE Savica je bila opravljena revitalizacija upravljalnega sistema in zamenjava vseh štirih turbinskih tekačev. V HE Sava sta bila zamenjana tekača na cevnem agregatu in menjava petih segmentov mehkega jezua. V HE Kokra je bila opravljena montaža nove prelivne zapornice, v HE Jelen-dol je potekala revitalizacija upravljalnega sistema in jezovne zgradbe. V HE Škofja Loka so gradbeno sanirali zajetje in iztok. V HE Pristava so bila večja popravila jezovne zgradbe. V HE Lomščica so čistili usedline v akumulacijskem bazenu. »Zaradi prehoda srednje napetostne distribucijske mreže z 10 na 20 kV napetost so bili zamenjani energetski transformatorji v HE Pristava, HE Kokra, HE Škofja Loka, HE Savica.

PETNAJST MHE S SKUPNO MOČJO 11,3 MW

Konec leta 2000 je bilo v poslovni enoti Sava Kranj 15 hidroelektrarn s

HE Savica je bila letos temeljito obnovljena.

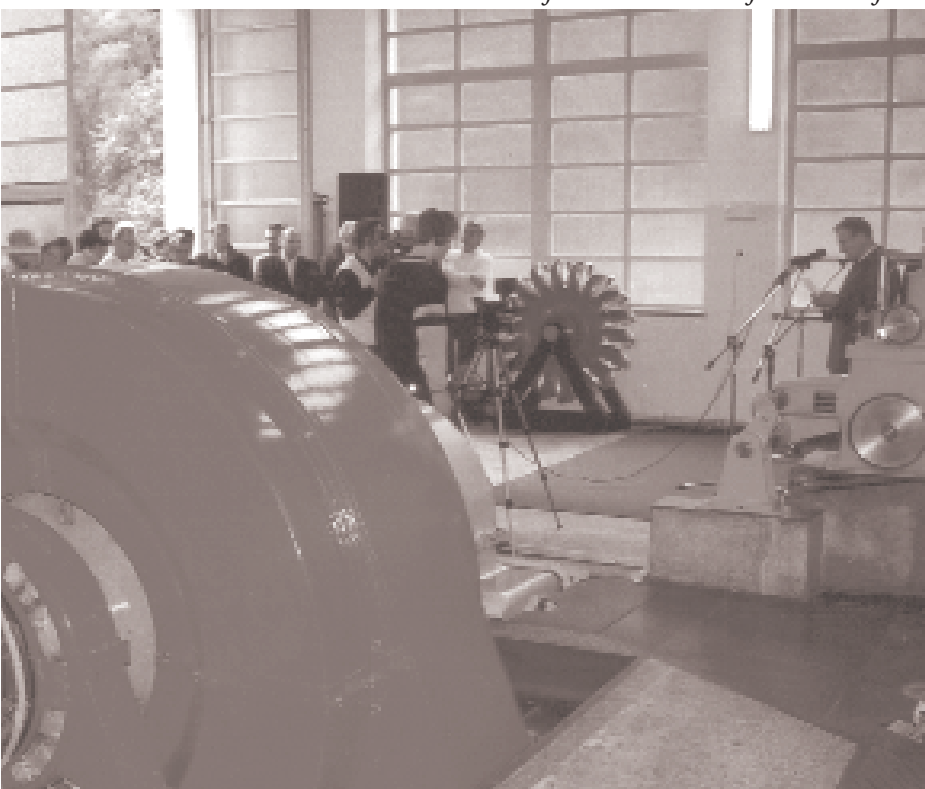

Foto Drago Papler

26 agregati in skupno instalirano močjo 11,3 MW. Elektrarne izkoriščajo vodni potencial in proizvajajo ekološko čisto »zeleno elektriko«. Skupna proizvodnja električne energije od začetka leta 1990 do konec leta 2000 je bila 483.603 MWh električne energije, kar pomeni prihranek 580.323 ton premoga oziroma za 411 kilo ton zmanjšanje emisij CO₂,« nazorno oriše proizvodni učinek direktor Poslovne enote za proizvodnjo električne energije Darjo Koželj, ki opozarja tudi na vedno bolj občuten ekološki dejavnik v obratovanju vodnih proizvodnih virov. Namreč z naraščanjem zavesti o okolju so odjemi vode deležni vedno večjih kritik in prihaja celo do zahtev po zmanjšanju odjema. V poslovni enoti za proizvodnjo električne energije Elektro Gorenjske si prizadevajo, da v vodotokih zagotavljajo tolikšno količino vode, ki ohranja kvantitativna razmerja med vrstami rastlin in živali ter življenjskimi združbami. Za ohranitev strukture in funkcije ekosistema v vodotokih zagotavljajo tolikšno vodo, da lahko karseda ohranjajo kvantitativna razmerja med vrstami rastlin in živali ter življenjskimi združbami. Ustrezen ekološko sprejemljivi pretok vode, ki ohranja ravnotežje v vodotoku in ob njem, se določa z upoštevanjem hidroloških,

hidravličnih, morfoloških in ekoloških kriterijev.

Novi energetske zakon je z letošnjim letom prinesel novo organiziranost in poslovanje v podjetju po dejavnostih, kjer je opredeljena proizvodnja električne energije kot tržna dejavnost. V kolektivu poslovne enote za proizvodnjo električne energije so v skrbeh, kaj jim bo prinesla prihodnost. Iz pogovorov z zaposlenimi je čutiti skrb zaradi negotovosti, ki jo prinaša uredba o pogojih za pridobitev statusa kvalificiranega proizvajalca; ta dejavnost naj bi bila namreč izločena iz podjetja. Kot je že znano, se napoveduje ustanovitev hčerinske družbe, kar bi ob prejšnjih »papirnatih elektrogospodarskih reorganizacijah« v skoraj štiridesetletni zgodovini pod okriljem Elektro Gorenjske zanje pomenilo korenito, veliko prelomnico.

DRAGO PAPER

SVET

MANJŠE POVPRASHVANJE PO NAFTA

Svetovno povpraševanje po nafti naj bi se po napovedih Mednarodne agencije za energijo (IEA) po napadih na ZDA bistveno zmanjšalo. Omenjena agencija je v svojem mesečnem poročilu zmanjšala napovedi o povpraševanju za kar 400.000 sodov na dan. Zmanjšali pa so tudi napovedi za prihodnje leto - takrat naj bi se povpraševanje zmanjšalo za 200.000 sodov. Kot pojasnjujejo v IEA, je k tem napovedim največ prispevalo zmanjšanje letalskih prevozov, poleg tega pa naj bi vso svetovno gospodarstvo v prihodnjem letu zelo nazadovalo. Na to kaže že sama cena nafte, ki se je v tem mesecu spustila na najnižjo raven v zadnjih dveh letih. Tako je bilo treba v torek, 11. oktobra, za sod (159 litrov) odšteti v povprečju 19,61 dolarja, še dan prej pa 19,75. (STA)

SLOVENIJA

AVGUSTA MANJŠI IZVOZ

Slovenija je avgusta letos izvozila za 637 milijona dolarjev blaga, izvozila pa za skoraj 696 milijonov dolarjev. Tako je blagovni primanjkljaj (izražen v dolarjih) v tem mesecu znašal skoraj 60 milijonov dolarjev, pokritost uvoza z izvozom pa je dosegla 91,5 odstotka. V primerjavi s tem mesecem pred letom dni se je izvoz tokrat povečal za 15,3 odstotka, uvoz pa za 0,4, kot so sporočili iz državnega statističnega urada. Če pa primerjamo avgustovski uvoz z julijskim, se kaže, da se je zmanjšal za 18,3 odstotka, izvoz pa za skoraj 21. S tem se je v prvih letošnjih osmih mesecih slovenski izvoz povečal za 7,1 odstotka, in sicer na 6,14 milijarde dolarjev, uvoz pa je ostal na lanski ravni, saj je znašal 6,72 milijarde dolarjev. V obdobju od januarja do konca avgusta je tako državni primanjkljaj v blagovni menjavi dosegel 581 milijonov dolarjev, pokritost uvoza z izvozom pa je bila 91,4-odstotna. (STA)

NEMCIJA

NOVE MOŽNOSTI ZA PRODAJO ENERGIJE

Nemški proizvajalci električne energije so z velikim veseljem pozdravili odločitev avstrijske vlade, da naj bi njihov trg z električno energijo v celoti odprla še ta mesec. S tem si Nemci obetajo veliko priložnosti za prodajo - kljub čedalje večji liberalizaciji v Evropi si namreč kar 900 njihovih oskrbovalcev z energijo s težavo reže vsakdanji kruh. Prav zato se čedalje pogostejše odločajo za razne oblike medsebojnega sodelovanja ali celo združevanja. Dober primer za to je podjetje VDEW, ki je samo letos registriralo sodelovanje v kar 80 združbah s skupno 500 udeležnimi podjetji.

ENERGIJA JE RAZVOJNI potencial

Po treh letih so se energetiki z vsega sveta konec oktobra srečali v Buenos Airesu. Tam je bil sestanek sekretarjev nacionalnih komitejev WEC, njegove izvršne skupščine, sestanek nacionalnih komitejev srednje- in vzhodnoevropskih držav in 18. kongres Svetovnega energetskega sveta /WEC/. Med 3.000 udeleženci je bila tudi šestčlanska slovenska delegacija, ki jo je vodil Albin Rome, direktor Geoplina. Med udeleženci je bil tudi Natan Bernot, generalni sekretar Slovenskega nacionalnega sveta WEC-a.

Katera je bila vodilna tema tokratnega srečanja udeležencev iz 100 nacionalnih odborov?

»Letošnji kongres je bil namenjen trgovanju z energijo.«

Kakšni so vaši vtisi, do katerih novih spoznanj je prišel kongres?

»V teh dneh sem dobil iz Londona, iz osrednjega urada WEC-a, drugi osnutek sklepov in priporočil z željo, da dam nanje svoje pripombe. Te bodo sestavni del stališč WEC-a za leto 2002. Za natančnejše vrednotenje dosežkov kongresa pa je še prekmalu, saj zaradi dela kongresa v številnih vzporednih sekcijah ni moč poslušati vseh in izbrati najbolj optimalno. Iz gradiv in razprav se bo čez nekaj časa dalo natančneje presoditi, do kam je energetska stroka v razvojnem pogledu prišla. Na tak način sem tudi pred tremi leti po zadnjem kongresu v Hustonu pripravil dokument oziroma sporočilo Hustona za energetske izvedence, ki jih zanima vsebinska problematika razvoja svetovne energetike.«

S kakšnimi nalogami ste odšli v Argentino?

»Lani v New Delhiju sem na izvršilni skupščini WEC-a dobil nalogo pripraviti sklepno predavanje za povabljenе študente z vsega sveta. Predavanje sem naslovil Storitvena sposobnost energije. V tej vlogi sem bil imenovan v skupino, ki je vodila sklepno razpravo na plenarni seji kongresa, v kateri sem pokril vprašanje izobraževanja širše javnosti in posameznih strok s področja ravnanja z energijo.«

Do kakšnih spoznanj ste prišli v vaših prispevkih?

»V obeh prispevkih, ki sta temeljila na natančnem proučevanju zadnjih aktualnih in razpoložljivih dokumentov o energetiki v svetu, od študij Evropske unije, Združenih narodov in Svetovnega energetskega sveta ter nacionalnega energetskega programa Bushove administracije do številnih novjših študij, je bil poudarek na spoznanju, da je treba na energijo gledati s stališča uporabnika in s sta-

lišča razvojnega potenciala, ki ga energija omogoča sodobni civilizaciji. To je nov pristop in ga doslej še ni uporabila nobena znanstvena disciplina, je pa nujen za razumevanje prehoda od fizičnega dela na umsko. Brez tega prehoda in spoznanj, ki jih iz tega lahko pričakujemo, bo tudi razprava o vzdržnem razvoju človeštva, ki jo OZN načrtuje za konec prihodnjega leta v Južni Afriki, neuspešna. Gre za popolnoma drugačno pozicijo sodobne energije v razvojnih ciklih človeštva. Energija ni samo sektor gospodarstva.«

Kakšne so bile reakcije in odmevi na kongresu na opisana spoznanja?

»Študentje so se v svojem poročilu posvetili temi, ki sem jo obdelal veliko pozornost. Nesporno je, da se bo mlada generacija z opisanim pristopom ukvarjala. Prav tako je bila moja predstavitev na sklepnem plenumu kongresa sprejeta s ploskanjem. V razpravah in po tem na plenumu so bili poudarjeni posamezni pomembni pogledi na problematiko in tudi opozorila na določene nevarnosti.«

Glavna tema kongresa je bilo trgovanje. Kaj novega je bilo slišati s tega področja?

»Zlasti so naredili močan vtis name Rusi, ki so se odločili povezati v enoten trg elektrike z Zahodno Evropo. V ta sklad nameravajo pritegniti tudi nekatere države nekdanje Sovjetske zveze, kar bo pomenilo ogromen trg elektrike. Sicer pa pri razvoju trga elektrike delamo z javnim razumevanjem fenomena trga, ker namenoma mešamo elektriko z drugimi energenti, ki so vhodna ali izhodna oblika ravnanja z energijo. Električna je edina od človeka ustvarjena dobrina, brez katere si ne znamo predstavljati sodobne civilizacije. Da se tudi v elektriki iščejo tržni odnosi, je nujno zaradi kakovosti tržnih odnosov nasploh, ki ponazarjajo model sodobne demokracije. Prizadevanje v tej smeri ni sporno. Sporno pa postane, ko razumemo kvaliteto te dobrine kot javno dobrino. Prav neverjetno je, kako ogromno število ljudi z levo roko odpravi vse možnosti za oblikovanje in ponujanje te javne dobrine v svetem prepričanju, da jo je dovolj. To seveda ni res, in vprašanje je, ali morajo

zaradi tega nastopiti krize. Kongres je pokazal na številne krize, ki nastopijo zaradi pomanjkljivega razumevanja trga – kalifornijska kriza. Sicer pa, kot mi je uspelo doslej prebrati in proučiti prispevke s tega področja, kongres ni prišel do nobenih tovrstnih novosti. Ponovno pa je bilo potrjeno, da je trgovanje z energijo v smislu javne dobrine dolgoročen proces, ki zahteva dolgoročne naložbe, tako pri ponudbi kot pri povpraševanju, odvisno od razvojnega cikla v posamezni fazi razvoja sveta. Pri tem je treba upoštevati realno stanje, ko na eni strani sorazmerno majhno število ljudi porabi tudi do 20-krat toliko energije kot na drugi strani milijarda ljudi istega planeta. Posledica takega stanja so tudi napetosti, ki danes vladajo v svetu. Znanje se širi, razlike pa večajo, kar je nevzdržno. Ravnanje z energijo pa je pri tem ključnega pomena in vzrok za te napetosti.«

*Je bila naša država na kongresu ustrezno zastopana?
Kako sestavijo delegacije druge države?*

»Pregled liste udeležencev iz Buenos Airesa je zelo poučen. Bolj kot je država razvita, večja je udeležba. Raz-

Slovensko šestčlansko delegacijo je na Svetovnem energetske kongresu v Buenos Airesu vodil Albin Rome, direktor Geoplina. Med udeleženci so bili tudi direktor Agencije za energijo dr. Jožef Koprivnikar, Niko Martinec, sekretar združenja za energetiko pri GZS, in Natan Bernot, generalni sekretar SNK WEC. Študentskega kongresa, ki je potekal hkrati, se je udeležilo 64 študentov z vsega sveta, med njimi tudi Martin Zadnik, študent 4. letnika matematične fizike iz Ljubljane. Slovenski strokovnjaki so prispevali naslednje referate: »Odpiranje trga z električno energijo in njegov vpliv na distribucijska podjetja«, avtorji Bojan Horvat in drugi iz EGS r.i, »Uporaba biomase v Sloveniji«, avtorji Aleš Bratkovič in drugi iz Agencije za prestrukturiranje energije, in »Povečanje učinkovitosti hidroelektrarne«, avtor Boris Bizjak s Fakultete za elektrotehniko v Mariboru.

Natan Bernot

Foto Minka Skubic

vitejše države se bolj zavedajo storitvene sposobnosti ravnanja z energijo. Delegacije so sestavili s predstavniki vseh dejavnosti, ki so povezane z energijo. Tako je bilo na kongresu 27 energetskih ministrov največjih držav sveta, trije predsedniki držav, številni izvršni direktorji največjih globalnih energetskih podjetij in ustreznih mednarodnih organizacij in institucij, predstavniki največjih univerz in znanstvenih in specializiranih državnih institucij. Tako je bilo iz ZDA 300 udeležencev iz vseh vej, iz Danske, ki je primerljiva z našo državo, je bilo 26 delegatov, iz Slovenije šest, kar je zdaleč najmanj od vseh zadnjih kongresov.«

Kaj Slovenija lahko naredi na podlagi spoznanj minulega kongresa?

»Najprej se mora resno lotiti nacionalnega energetskega programa, ki je po zakonu obvezen. Izdelava ni tako nujno potrebna zaradi zakonske obveze, temveč zato, da se bo začela razprava o nacionalni energetiki. In si-

cer, kaj je umno gospodarjenje z energijo v Sloveniji, njeni sosesčini, Evropi in svetu. Prostor, ki je bil prvič identificiran na kongresu, zahteva interdisciplinarno in internacionalno sodelovanje pri raziskovalnem delu s sodobnimi metodami, kar je naloga univerz. Sodoben način dela pa je mreža zainteresiranih iz različnih univerzitetnih središč sveta. Pobudnik take mreže bi lahko bila Slovenija, seveda če kdo to priložnost pri nas vidi.«

Ali je naše vstopanje na trg skladno s svetovnimi spoznanji?

»Kongres je potrdil dolgoročnost te naloge, dokazane na sto načinov. Umno ravnanje z energijo se doseže z vlaganji v izobraževanje, v kadre, v opremo, infrastrukturo, organizacijske oblike, harmonizacijo delovanja vseh teh dejavnikov, in ne z zaletavanjem sedaj v eno, drugič v drugo stran. Za usklajen pristop je potrebna vrsta specialistov, ki morajo biti harmonizirani.«

MINKA SKUBIC

PRILOŽNOST ZA PREVERJANJE DOMAČEGA Znanja

V južnoafriškem Cap Townu je od 1. do 4. oktobra potekala četrta Regionalna konferenca Južne Afrike. Organiziral jo je Nacionalni komite Cigre Južne Afrike v sodelovanju z Eskomom iz Johannesburga in številnimi domačimi in tujimi podjetji. Pripravili so tudi zelo zanimivo razstavo najnovejših razvojnih in proizvodnih dosežkov 35 podjetij, ki so v sklopu omenjene konference sodelovala na posebnem razstavnem prostoru.

Predsednik Nacionalnega komiteja Cigre Južne Afrike **Ken J. King** je v svojem uvodnem nagovoru poudaril pomembnost takšnih srečanj, kjer se poleg temeljnega poslanstva ponuja tudi vrsta priložnosti za izmenjavo strokovnih izkušenj in sklepanja novih poznanstev. Izrazil je obžalovanje zaradi izostanka številnih kolegov in poslovnih partnerjev, zlasti iz ZDA, Japonske in nekaterih drugih držav, ki so bili zaradi izrednih razmer po terorističnem napadu 11. septembra na WTC in Pentagon prisiljeni ostati doma. Velik pomen tovrstnih srečanj pa je v svojem nagovoru poudaril tudi predsednik mednarodne Cigre iz Pariza D. Kroft in ob tem izrazil prepričanje, da bo tudi to uspešno in delovno kot vsa doslej.

OBSEŽNI PROGRAM OBRAVNAVE TEHNIČNIH PROBLEMOM

Na tokratnem srečanju je bilo navzočih več kot 350 udeležencev (od te-

ga več kot 280 iz Južne Afrike) iz 26 držav (Anglija, Avstralija, Bahrain, Belgija, Botswana, Brazilija, Finska, Francija, Irska, Italija, Južna Afrika, Kanada, Kitajska, Madžarska, Malawi, Namibija, Nemčija, Nizozemska, Nova Zelandija, Norveška, Portugalska, Slovenija, Swaziland, Švedska, Švica, ZDA). Iz ZDA sta bila od številnih prijavljenih navzoča samo dva udeleženca. Delo konference je potekalo v petnajstih sekcijah. Zajemale so obširno problematiko s področja načrtovanja, gradnje, vzdrževanja in vodenja elektroenergetskih sistemov, od generatorskih naprav, stikaliških postrojev, kabelskih in nadzemnih vodov, enosmernih naprav in naprav FACTS, izolacijskih materialov, distribucijskih in telekomunikacijskih naprav do obravnave problemov ekološke narave, vključujoč elektromagnetne in druge vplive elektroenergetskih naprav na okolje. Na posebni sekciji je bila obravnavana problematika trženja z električno energijo skupno s problematiko deregulacije na energetskega sektorju. Veliko je bi-

lo prikazanega iz nam sicer nekoliko odmaknjene, a vendar zelo zanimive države gostiteljice in na določenih segmentih so bile predstavljene tudi izvirne tehnične rešitve, kot denimo na področju kompaktiranja vodov srednjih, visokih in najvišjih napetosti.

TUDI SLOVENCİ ZELO AKTIVNI

Prijavljenih je bilo sto referatov, od teh so jih 76 predstavili avtorji sami, in sicer v 15 sekcijah. S področja daljnovidne tehnike je bilo uvrščenih osem referatov, med njimi tudi eden iz Slovenije: »Adiabatic Heating of Bare Conductors of Overhead Transmission Lines with Consideration of Temperature Dependent Physical Magnitudes« (avtorji Franc Jakl, Andrej Jakl, Miro Žunec). Referat obravnava adiabatsko segrevanje daljnovidnih golih vodnikov, kjer so upoštevane temperaturno odvisne veličine (specifična toplota, specifična gostota). Običajno se ta temperaturna odvisnost zaradi lažjega izračuna končne temperature vodnika v nestacionarnih razmerah (kratkostične razmere) zanemari. V referatu so prikazani rezultati teoretskega izračuna segrevanja golih vodnikov, kakršni so uporabljeni v slovenskem visokonapetostnem prenosnem omrežju, podprti z rezultati naših eksperimentalnih raziskav na tem področju. Pri tem so se preverile metode, ki jih je predlagala študijska delovna skupina mednarodne Cigre za daljnovidne vodnike (WG22.12). V tej študijski delovni skupini že deset let aktivno sodelujem podpisani. Naše raziskave s tega področja, ki so večinoma unikatne, se uspešno dopolnjujejo z drugimi z vsega sveta. Predstavitev takšnih raziskav je pomembna z vidika uveljavljanja lastnega znanja in izmenjave izkušenj ter tovrstnih rezultatov raziskav s tujimi strokovnjaki s tega področja. V razpravi je bilo postavljeno zanimivo vprašanje brazilskega kolega Nolasca, ki sicer slovi kot strokovnjak svetovnega slovesa za daljnovidno tehniko. Postavljeno vprašanje se je nanašalo na segrevanje svetlovodnih optičnih kablov tipa OPGW v primeru neposrednega udara strele v takšen vodnik, ki služi hkrati kot zaščitni vodnik. V tej zvezi se postavlja tudi vprašanje, kolikšni vpliv ima segreva-

Udeleženci konference so tudi tokratno srečanje izrabili za koristno izmenjavo izkušenj.

nje (zaradi visokih temperatur, ki se pri tem pojavijo) na fizikalne lastnosti optičnih vlaken. Glede na večje število okvar na optičnih kablilih tipa OPGW na našem slovenskem prenosnem omrežju pa tudi drugod bi bilo zaželeno takšne raziskave izvesti v laboratorijskih razmerah, jih tudi ustrezno dokumentirati in predstaviti širši strokovni javnosti.

V OSPREDJU KOMPAKTIRANJE VODOV IN MONITORING

V naši sekciji so bili predstavljeni zelo zanimivi referati kolegov iz Eskoma, kot na primer Robina Scotta, ki je prikazal zanimive rešitve s področja kompaktiranja vodov napetosti 66 kV in 132 kV. Dr. Dževad Muftić s sodelavci je podal najnovejši razvojne koncepte z nekaterimi tehničnimi rešitvami kompaktiranja nadzemnih vodov napetosti 400 kV in 765 kV v CSR konfiguraciji. Tukaj gre za rešitve, kjer z uporabo

kompozitnih izolatorskih verig niso potrebne jeklene konzole, kot je to primer pri klasičnih rešitvah. Številni laboratorijski testi izolacijske sposobnosti takšnih izolacijskih verig so dali izjemno dobre rezultate. Tudi pri vzdrževalnih delih v živo pod napetostjo (400 kV in 765 kV, kar v Eskomu že vrsto let delajo) ima takšna razporeditev posameznih faz številne prednosti v primerjavi s klasičnimi stebri.

Posebno poglavje je uporaba monitoringa termične obremenljivosti nadzemnih vodov v realnem času, ki je v Eskomu v uporabi že nekaj let. Gre za probabilistični pristop pri obremenjevanju nadzemnih vodov, s čimer se dosežejo ugodnejši učinki v elektroenergetskem sistemu kot celoti. Pri tem je posebna pozornost namenjena vodnikom. Pod vplivom temperaturnih sprememb se vodniki ustrezno raztezujejo oziroma krčijo, pri čemer lahko zaradi povečanih povzročijo kratke stike (največkrat preko podrasti) oziroma preko raznih pro-

metnih sredstev. Verjetnost tovrstnih dogodkov je pri vodnikih bistveno večja v primerjavi z drugimi deli sistema. Zato je treba vodnikom nameniti ustrezno večjo pozornost. Prispevek ameriškega avtorja Tapani O. Seppe iz Valley Group Inc. prinaša najnovejši ameriški izkušnje uporabe monitoringa termične obremenljivosti nadzemnih vodov, ki se je občutno povečala v obdobju po kalifornijski energetske krizi. Z gradnjo novih prenosnih vodov so povsod težave, in tudi ZDA niso izjema. Tako so številne študije za kalifornijsko energetske področje v obdobju 1990 do 2000 predvidevale zgraditev 1.700 kilometrov novih daljnovodov, a do konca leta 2000 potem ni bil zgrajen niti en. V takšnih razmerah je zelo pripravna (sicer rešilna) opcija pospešena uvedba monitoringa termične obremenljivosti vodnikov oziroma nadzemnih vodov na najbolj občutljivejših prenosnih vodih. Drugi prispevek ameriškega avtorja Davida Sunkleja iz Preformed Line Products iz Clevelanda/ZDA je pri-

kazal postopke preizkušanja s testiranjem vseh vrst armatur od klasičnih vodnikov do optičnih OPGW kablov. Prikazani so tudi ekonomski rezultati, ki so bili doseženi v okviru novih tehničnih in tehnoloških dosežkov tega podjetja z uporabo njihove najnovejše tehnologije AGS® za področje spončnega materiala in armatur, vključujoč tudi kable OPGW.

AKTIVNO DELO ŠTUDIJSKIH DELOVNIH SKUPIN

V sklopu regionalne konference je zasedalo več študijskih delovnih skupin znotraj mednarodnega študijskega komiteja za nadzemne vode Cigre s svojimi podskupinami. Znotraj tega študijskega komiteja trenutno deluje 10 takšnih delovnih skupin in 40 podskupin. Delo v podskupinah v zadnjem obdobju poteka izključno po elektronski pošti, končno usklajevanje pa se izvede običajno na letnih sestankih delovnih skupin. Na to kratnem srečanju so bile formalno zaradi znanih razmer v ZDA aktivne vse delovne skupine, razen WG22.12 (Electrical Aspects of Overhead Lines). Zaradi odsotnosti predsedujočega dr. Daleja Douglassa in drugih članov iz ZDA ter Japonske je bilo zaradi okrnjenega števila članov to srečanje bolj neformalnega značaja. Za 25. redni sestanek te skupine je bil pripravljen (formalno bo predstavljen na naslednjem zasedanju z nekaterimi dopolnitvami) tudi naš prispevek: Distribution of Current Density in Layers of Overhead Bare Conductors (avtorja dr. Franc Jakl in Miro Žunec). V referatu je analiziran problem vpliva kožnega učinka na porazdelitev toka oziroma tokovne gostote po prerezu vodnika. Podan je matematični algoritem za določitev porazdelitve tokovne gostote po prerezu cevastega vodnika na podlagi Maxwellovih enačb iz teorije elektromagnetnih polj in z uporabo Besselovih funkcij prve in druge vrste. Na podlagi tega modela je bil razvit algoritem določitve porazdelitve tokovne gostote z upoštevanjem kožnega učinka na večplastnem golem vodniku za nadzemne vode tipa Al/Je 490/65, ki je na splošno uporabljen kot tipiziran vodnik v elektroenergetskem prenosnem omrežju Slovenije. Dobljeni rezultati pa so bili primerja-

ni z našimi laboratorijskimi raziskavami in z nekaterimi tujimi, kot denimo na podobnem vodniku tipa »grackle«, ki se veliko uporablja v ameriškem in kanadskem visokonapetostnem prenosnem sistemu (raziskave dr. V. T. Morgana iz CSIRO raziskovalnega inštituta Sydney/Avstralija in dr. J. S. Barrett-a ter dr. R. D. Findlaya iz Kanade). Na splošno so takšne raziskave zelo pomembne z vidika določitve termičnih naprežanj znotraj posameznih slojev, zlasti pri svetlovodnih optičnih kablilih tipa OPGW in drugih izvedb, ki se v novem obdobju široko uporabljajo v prenosnem omrežju doma in v svetu. Na drugih dveh študijskih delovnih skupinah, kjer aktivno sodelujemo na področju okoljevarstvene problematike nadzemnih vodov in meteorologije, pa je bilo predstavljeno več detajlov, ki bistveno vplivajo na življenjsko dobo voda z vsemi njegovimi sestavnimi deli (stebri, vodniki, izolacija, ozemljilni sistem). V drugi delovni skupini so predvsem pomembni vplivi meteoroloških parametrov (temperatura, smer in hitrost vetra, zimske dodatne obtežbe, vlažnost zraka, atmosferski tlak, sončno obsevanje) na projektne rešitve nadzemnih vodov v prostoru, od gradnje do obratovalnih razmer.

Študijski komite za nadzemne vode je na svojem letnem zasedanju v Sun Cityju pregledal tudi delo vseh desetih študijskih delovnih skupin, v administrativnem delu zasedanja pa se je seznanil s spremembami, sprejetimi na letošnjem spomladanskem zasedanju izvršilnega odbora Cigre Paris na Kitajskem. Te spremembe se kažejo v organizacijskem kot v vsebinskem pomenu in bodo dokončno uveljavljene z ustreznimi sklepi na naslednjem zasedanju generalne skupščine Cigre v Parizu leta 2002.

DR. FRANC JAKL

VAROVANJE INFORMACIJ

Poslovno okolje postaja dandanes vse bolj kompleksno. Informacije in učinkovito upravljanje z njimi so danes bolj ključnega pomena kot kdaj koli prej. Konkurenčna prednost se je še ne tako dolgo tega dobivala s tehnološkimi in drugimi pregradami ali z obvladovanjem poslovnih procesov (ISO 9000), danes pa vedno bolj v ospredje prihaja vse, kar je povezano z informacijami – pridobivanje, obravnavanje in izkoriščanje v najprimernejšem trenutku. Še nikoli doslej pregovor »informacija je moč« ni tako dobro opisoval resničnosti. Informacija je postala blago, ki se trži, zato jo je treba varovati.

Logično sledi vprašanje, kako varovati informacije. Odgovor je sorazmerno preprost. Informacije varujemo z učinkovito politiko varovanja informacij. Tako kot imamo v podjetju opredeljeno finančno politiko, kadrovske politiko, politiko zagotavljanja kakovosti, s katerimi obvladujemo in upravljamo poslovne procese, je za varovanje informacij potrebna učinkovita politika varovanja informacij. Kaj pravzaprav je tolikokrat opevana politika in na katerih segmentih procesa uvedbe je potrebna posebna pozornost, kje se skrivajo pasti?

1. Politika varovanja informacij je v

bistvu dokumentiran skupek pravil, ki na eni strani popisuje, kako varovati ugotovljena poslovna tveganja, na drugi strani pa mora opredeljevati sankcije. Brez slednjega je vse skupaj zopet le kup popisane papirja.

2. Dokument Politike varovanja informacij mora biti podobno strukturiran kot sistem kakovosti ISO 9000 in je v bistvu pisna izjava vodstva o politiki varovanja informacij. Krovni dokument Politike varovanja informacij mora med drugim opredeljevati predvsem splošne in posebne odgovornosti za vse vidike varovanja informacij. Napisan mora biti v generični obliki oziroma v obliki, ki bo veljala vsaj pet let. Krovni dokument je javnega značaja in mora biti dostopen vsem zaposlenim ter tudi poslovnim partnerjem.

3. Na podlagi pravil krovnega dokumenta Politike varovanja informacij se oblikujejo konkretni interni organizacijski predpisi, navodila oziroma obrazci, podobno kot pri sistemu kakovosti ISO 9000. Življenjska doba le-teh je bistveno krajša, hitreje se spreminjajo, pomenijo pa uvajanje dejanskih varnostnih kontrol v prakso. Predpisi oziroma navodila morajo opredeliti vse procedure, varnostne kontrole in procese, ki se morajo izvajati v podjetju, bodisi med normalnim delovnim postopkom bodisi ob nepredvidenih dogodkih.

4. Zmotno je mišljenje, da je politika varovanja informacij stvar tehnologije – ključna sta organizacija ter varovanje procesov, od katerih je odvisno poslovanje podjetja. V postopku uvedbe (ki lahko poteka več let) morajo aktivno sodelovati vsi zaposleni. Šele čisto na koncu procesa pride na vrsto uvedba določenih tehnoloških varnostnih kontrol.

5. Za nadzor in izvedbo politike varovanja informacij je nujno potrebno imenovanje svetovalca za varnost na položaj, ki mu bo zagotavljal kompetence in odgovornosti za poseganje in spreminjanje obstoječih delovnih procesov. Svetovalec za varnost je hkrati lastnik dokumenta Politike varovanja informacij in je organ, ki bdi nad izvajanjem dokumentiranih pravil. Ena od njegovih ključnih nalog je zagotavljanje skladnosti dokumenta Politike varovanja informacij z realnim stanjem.

6. Ključni dejavnik uspešnosti uvedbe je, da mora biti zagotovljena 100-odstotna podpora najožjega vodstva podjetja, in to ne samo v besedah, temveč predvsem v dejanjih. V nasprotnem smo si samo povzročili dodatne stroške ter naložili delo zaradi dela samega.

7. Uvedba »pravil igre« v poslovanje podjetja kot vsaka sprememba vedno povzroča notranji odpor zaposlenih. Zato je treba hkrati z uvedbo politike skrbeti tudi za ozaveščanje delavcev. Eden od ciljev politike varovanja informacij je omogočanje uspešnejšega poslovanja podjetja, kar se posledično v različnih pojavnih oblikah odraža predvsem in tudi v zadovoljstvu zaposlenih.

8. Zavedati se je treba, da uvedba politike varovanja informacij ni enkratna zadeva. Je proces, ki ni nikoli končan, ki se s časom spreminja. Vzrok za to so pojavi novih tveganj, ki si jih danes ni moč niti zamisliti, kaj šele, da bi uvedli varnostne kontrole, ki naj bi ta tveganja izničila. V dandanašnjem kompleksnem poslovnem okolju smo soočeni z novimi izzivi ter s tem tudi z novimi tveganji. Zgodovina uči, da je izzive treba sprejeti, tveganja pa oceniti, jih vzeti v zakup in z njimi upravljati. Soočanje in reagiranje na izzive najpogostejše torej ni predmet izbire, ampak nuja za preživetje. Pri tem ni treba posebej poudarjati, da morajo biti kakršne koli reakcije na izzive ekonomske utemeljene. Sprejem izzivov dandanašnjih kompleksnih poslovnih okolij je torej igra na velike vloške. Na eni strani se odpirajo izredne možnosti, na drugi pa grozijo katastrofalne posledice. Enostavnejše poslovanje, manjši stroški, večji tržni deleži in večji profiti se na tehtnici soočajo z izgubami vitalnih informacij, začasnim ali trajnim kolapsom poslovanja ali nepopravljivo izgubo poslovnega zaupanja partnerjev. Uvedba politike varovanja informacij v poslovni sistem tako omogoča sprejemanje novih poslovnih izzivov z minimalnim tveganjem in zagotavljanje večjega profita, kar je konec koncev glavni cilj vsake podjetniške aktivnosti.

IGOR LOBOREC

SVET

CENA NAFTE SE ŠE NIŽA

V začetku novembra se je cena nafte ponovno znižala. Padla je celo na dobrih 17 dolarjev za sod (159 litrov), kar je najmanj v zadnjih dveh letih in pol, zato so naftni ministri Organizacije držav izvoznic nafte (OPEC) na srečanju, ki je bilo 14. novembra, govorili o ukrepih, s katerimi bi preprečili še nadaljnje nižanje cen. Sicer pa je bilo treba v zadnjem tednu oktobra za sod odšteti 19,04 ameriškega dolarja, kar je bilo za 19 centov manj kot teden dni prej, ko je sod stal 19,23 dolarja. V celotnem oktobru so bile cene nafte veliko nižje, saj so znašale v povprečju le 19,64 dolarja za sod, v istem obdobju lani pa je bilo treba plačati zanj kar 27,60 dolarja. Ciljna cena nafte OPEC naj bi se sicer gibala med 22 in 28 dolarji. Članice omenjene organizacije načrpajo 23,5 milijona sodov nafte na dan ali 40 odstotkov vse svetovne proizvodnje, v skladu z dogovorjenim mehanizmom določanja cene in proizvodnje pa naj bi to količino zmanjšale za pol milijona sodov na dan, in to takoj, ko se cena spusti po 22 dolarjev za sod. Ta se je pod to mejo spustila že 5. oktobra, vendar se OPEC za zmanjšanje načrpane količine še ni odločila. Predstavniki te organizacije so pred tovrstnimi ukrepi zahtevali, da naj zaradi gospodarske krize zmanjšajo črpanje tudi države, ki niso članice OPEC. Če nečlanice ne bodo ustrezno ukrepale in s tem pomagale preprečiti nadaljnje padanje cen nafte, lahko še dodatno slabo vpliva na vso svetovno gospodarstvo. Države OPEC-a so se o ukrepih že pogovarjale z največjimi nečlanici – Norveško, Rusijo in Mehiko -, a so doslej vse zavrnile omenjeni predlog. STA

BRAZILIJA

Z NOVIMA TRANSFORMATORJEMA NAD ENERGETSKO KRIZO

Tehnološka skupina ABB je poslala brazilskemu javnemu podjetju Furnas dva visokonapetostna transformatorja z močjo 765 kW, ki sta podjetju omogočila dodaten prenos 1500 MW električne energije iz hidroelektrarne Itaipu do Sao Paola z okolico, s čimer bodo oskrbeli 3,2 milijona prebivalcev. Brazilija se namreč sooča z resno energetsko krizo, saj potrebe prebivalcev po tej dobrini rastejo mnogo hitreje, kot pa proizvodnja. Zaradi tega je brazilska vlada junija letos z zakonom celo omejila porabo električne energije. Nova visokonapetostna transformatorja delujeta v okviru postaje Tijuco Preto, vsak od njiju tehtata 280 ton, izdelali pa so ju v tovarni ABB Guarulhos in sta do sedaj največja transformatorja, ki so ju izdelali v Braziliji. Njun obseg potrjuje že podatek, da so ju inženirji in monterji izdelovali kar pol leta. Sicer pa je ABB vodilni dobavitelj proizvodov za energetiko, v njegovih podružnicah v več kot sto svetovnih državah pa je zaposlenih 160.000 ljudi. STA

POSLEJ RAČUNALNIŠKO IZOBRAŽEVANJE Z MEDNARODNO VELJAVO

Izobraževalni center elektrogospodarstva Slovenije (ICES) je postal pooblaščen izobraževalni in izpitni center ECDL. Kar smo v Našem stiku že napovedovali, se je na slovesni prireditvi v ta namen zgodilo v ponedeljek, 5. novembra, v prostorih Elesove videokonferenčne dvorane, ob navzočnosti številnih predstavnikov podjetij elektrogospodarstva.

Na slavnostni prireditvi, ki jo je ob podelitvi naziva »izobraževalni in izpitni ECDL center« prejel ICES, je po uvodnih pozdravnih besedah **Milana Stebernaka**, direktorja ICES-a, svoje občutke in pričakovanja v zvezi z uvajanjem standarda ECDL v elektrogospodarstvo povzel kot slavnostni govornik **mag. Vekoslav Korošec**, v.d. direktorja Eles. Le-ta je najprej orisal pomen navedenega certifikata za ICES in prek njega za vse elektrogospodarstvo. Poudaril je, da se današnja Evropa spreminja v informacijsko družbo znanja. V njej računalnik s prepredenostjo informacijskih in telekomunikacijskih tehnologij postaja naš čedalje bolj nenadomestljiv pripomoček. Za nemoteno in uspešno opravljanje dela se tako na vse večjem številu delovnih mest po svetu vse bolj pričakuje ali celo že zahteva znanje uporabe osnovnih računalniških programov in seveda tudi izkazana usposobljenost za delo z njimi. Navedenega dejstva se vse bolj zavedamo tudi v slovenskem elektrogospodarstvu, v katerem razvoj elektroenergetske panoge že sam po sebi narekuje vse večjo informatizacijo delovnih mest ter z njo povezan dvig vse boljše splošne tovrstne usposobljenosti zaposlenih. Prav zato predstavlja standard za računalniško znanje v neračunalniških poklicih ali ECDL (European Computer Dri-

ving Licence) nadvse pomembno pridobitev za vse slovensko elektrogospodarstvo in zaposlene v njem, saj predstavlja mednarodni kriterij za vrednotenje znanja uporabe osebnega računalnika ter splošnih računalniških programov. Kot standard - predsednik Evropske komisije Romano Prodi ga je marca lani uradno razglasil za splošni evropski standard za računalniško znanje - je ECDL pomemben kot prispevek k nemotenemu, varnemu in zanesljivemu oskrbovanju s kakovostno električno energijo, tudi z vidika mednarodne primerljivosti in konkurenčnosti elektrogospodarstva. Prav naložbe v znanje in s tem v usposobljenost zaposlenih, zlasti pa v računalniško, predstavljajo zato v prihodnosti enega ključnih razvojnih dejavnikov slesherne gospodarske panoge in družbe

v celoti. Pri tem je mag. Korošec med svojim nagovorom spomnil tudi na izkušnje elektrogospodarstva z dosedanjim sodelovanjem v številnih mednarodnih institucijah in združenjih ter njihov vpliv na razvijanje slovenske elektroenergetske panoge. V zvezi s tem je z vidika vključevanja v mednarodne tokove in izmenjavo izkušenj ob koncu v imenu vseh navzočih iz elektrogospodarstva poudaril, da prevzem standarda ECDL s strani slovenskega elektrogospodarstva in s tem med prvimi v slovenskem gospodarstvu tudi vključevanje v evropski sistem priznavanja računalniške pismenosti ECDL vsekakor je v našem skupnem dolgoročnem interesu.

Da uvajanje ECDL kot računalniškega standarda omogoča lažje in bolj urejeno prilagajanje novostim sodobnih informacijskih tehnologij tudi na področju elektroenergetike, je za njim povzel **Niko Schlamberger**, predsednik Slovenskega društva Informatika kot slovenskega nosilca licence ECDL, sicer državni podsekretar na Zavodu za statistiko. Pri tem je uporabil zanimivo analogijo v zvezi z vozniki dovoljenji. Ob pojavu prvih avtomobilov pred poldrugim stoletjem tudi voznikiških dovoljenj zanje ni bilo treba imeti za vožnjo po cestah. Z naraščanjem prometa se je pojavila potreba po ureditvi in standardiziranju na cestah vse bolj kaotičnih razmer. Vozniška dovoljenja so postala odraz usposobljenosti voznikov za vožnjo po cesti in poznavanje pravil. Razvoj cestnega omrežja in mednarodne povezave je zahteval nadaljnjo mednarodno ureditev pravil vožnje in obnašanja v cestnem prometu, tovrstno določitev pravil in s tem njihovo splošno priznavanje pa so prinesle številne mednarodne konvencije, ki so postopno opredelile enoten standard vožnje ter

V rokah ICES poslej tudi certifikat ECDL.

Foto Brane Janjč

LEONU FRANETIČU (1965–2001)

s tem obnašanja v cestnem prometu, katerega uvajanje je postalo obvezno. Usposabljanje za pridobitev vozniških dovoljenj se je moralo tako mednarodno standardizirati in šele na ta način so se začele postopoma urejati razmere v cestnem prometu. Uvajanje ECDL kot standarda za računalniško znanje sledi podobnemu procesu, saj je navedena analogija nad vse uporabna tudi za naraščanje elektronskega prometa po medmrežju. Dostop vanj in enakovredno vključevanje v njegove (prometne) tokove zato že danes zahteva splošno računalniško usposobljenost zaposlenih in s tem poznavanje pravil delovanja v računalniškem okolju. Prav zato je pomembno, da v proces pridobivanja potrdil, ki to usposobljenost tudi mednarodno potrjuje, dovolj zgodaj in pravočasno vstopi tudi slovensko elektrogospodarstvo s svojim izobraževalnim centrom.

ICES tako z začetkom novembra uradno vstopa na pot mednarodne primerljivosti splošne računalniške pismenosti in bo v prihodnje v imenu vsega elektrogospodarstva in predvsem zanj pričel zagotavljati standardizirana ECDL računalniška usposabljanja in preverjanje osvojenih znanj po mednarodno priznani metodologiji. Standard ECDL namreč priznava v svetu vse več držav, predvsem pa vse najrazvitejše (ob ECDL tudi v različici ICDL: International Computer Driving Licence). V ta namen je ICES že usposobil tudi prve inštruktorje ECDL v okviru elektrogospodarstva. To so **Robi Okorn**, odslej tudi vodja programa ECDL pri ICES-u, ter **Dušan Kozjek** in **Roman Tomažič** iz Elesu, ki so ob tej priložnosti vsi tudi prejeli inštruktorske certifikate. Pridobil pa ga je tudi **Mark Kastelic**, predavatelj računalništva v ICES-ovem višje šolskem programu elektronika, v okviru katerega bodo odslej študentje lahko pridobili tudi certifikat ECDL Start, indekse zanje pa je iz rok Franca Žerdina, slovenskega koordinatorja ECDL, prevzel ravnatelj programa, Dominik Božjak.

Certifikat »pooblaščen izobraževalni in izpitni ECDL center« sta v imenu ICES-a namesto njegovega direktorja Milana Stebernaka na njegovo pobudo prevzela Robi Okorn in podpisani, kot najzaslužnejša za njegovo pridobitev.

MATEJ STRAHOVNIK

V dneh, ko se narava poslavlja od svojega blišča in že čutimo znanilce zimskega počitka, nam misel bega k tebi, ki si živel z nami, sooblikoval naše odnose, delil z nami svoje veselje in žalost, toda danes te ni več. Odsel si in pustil svoje neizmerno bogastvo, pa tudi bolečino ranjenih odnosov. Ko pride zadnje slovo, so vse lepe misli in besede kot veter: izgube se v daljavo, brez sledi in tudi brez odgovora. Z besedami ni mogoče povedati vsega, kar nosi srce, vsega, kar čutimo ta trenutek, ni mogoče obuditi vseh lepih, pa tudi trpkih spominov, ki so izpolnili življenje: Tvoje, tvojih najdražjih in vseh, ki smo ga kakor koli delili s Tabo. Danes ostajajo spomini, čustva in čar življenja, ki odhaja. V tem trenutku največje žalosti je nepomembno veliko govoriti, pomembno je občutenje, pomemben je spomin na tvojo podobo. Imeli smo te radi, ker si znal imeti rad. Znova in znova so se odpirale tvoje roke v dajanju ljubezni. Tvoje srce je prekipevalo v poletu življenja brez vsakega sprenevedanja in bežanja pred kruto resničnostjo sveta. Tvoj tihi kreda, ki smo ga opa-

zili vsi tisti, ki smo s tabo leta in leta, je bila ljubezen in dobrot, vrednoti, ki sta te spremljali vse dni tvojega življenja. V tem duhu si se razdal za svojo družino, za svoje najdražje, za prijatelje in sodelavce. Tisti, ki smo Te poznali in cenili, vemo, kaj vse si storil in kaj si pomenil svoji ženi Mariji, hčerkama Nini in Anji, sorodnikom, prijateljem, sodelavcem v Elesu in številnim, ki te bodo ohranili v najlepšem spominu. Kratko, vendar polno in izpolnjeno je bilo tvoje življenje. Bolezen pride nenadejano. Nisi vedel, da bo v tvoje življenje tako hitro zarezala zla usoda. Tvoje življenje je bilo vedno polno vere in upanja. Toda, ta boj vere in upanja ni bil zaman. Verjamemo, da je bilo tvoje tiho in nenadno slovo tudi izpolnitev Tvoje vere v življenje.

Tudi tvoje slovo bo tiho in dostojanstveno in z velikim zaupanjem v tvoje najdražje, ki bodo poslej na svojih življenjskih poteh brez Tebe, pa vendar s tabo v svojih srcih in v srcih tistih, ki te imamo radi. V trenutku, ko se ti v imenu vseh tvojih sodelavcev zahvaljujem za tvoje bogato delo, čutim, da nas kličeš in vabiš, naj gremo s pogumom naprej, kajti človeško srce ne sme nikoli ostati brez upanja, pa čeprav pade v kakšen njegov najbolj skriti del kaplja pelina – tudi smrt. Ni preveč, če ob slovesu rečemo samo na svidenje.

SODELAVCI

VEDNO LAHKO KOMUNICIRAMO ŠE BOLJE!

Če ste kdaj pozorno opazovali dobrega govornika, ste gotovo opazili njegov suveren nastop, obvladovanje teme, zbranost, primerno sproščenost, obvladovanje glasu in prepričljivost, če naštejemo samo nekaj odlik. Ne vidimo nobenega razloga, zakaj si takšen govorec ne bi želeli postati tudi vi. Morda ne boste zablesteli pred javnim avditorijem, zagotovo pa imate še velike možnosti, da komuniciranje izboljšate na delovnem mestu, v družini ali v pogovoru s prijatelji. Začnimo že zdaj in se držimo vodila, da lahko v slehernem trenutku komuniciramo bolj kakovostno, kot smo to počeli doslej.

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije je v okviru jesenskih programov izobraževanja in usposabljanja 19. novembra pripravila seminar o vrhunski komunikacijski kulturi, ki ga je vodila **prof. Bogdana Herman**, direktorica Centra za poslovno kulturo v družbi Socius. Zanimivega seminarja so se udeležili slušatelji iz panožnih sindikatov in se seznanili z veščinami in vrlinami vrhunskega komuniciranja, z odličnostjo v verbalnem, neverbalnem in pisnem komuniciranju ter z zapleti v komuniciranju (kako jih predvideti, preprečiti, odpraviti itd.). Tokrat smo se poleg vloge novinarja, hočeš ali nočeš, v bistvu pa na prijazno povabilo predavateljice, znašli tudi v vlogi enega od udeležencev seminarja. Na vprašanje, zastavljeno vsem udeležencem, od koga in kdaj ste nazadnje dobili kako priznanje, smo se skušali rešiti z naslednjim odgovorom: v soboto od žene. Na vprašanje, kako ste ji pokazali, da to cenite, pa smo odgovorili, da v resnici sploh nismo reagirali. No, in to je že bil konkreten primer negativne komunikacije, na katerem je predavateljica lahko razvijala nadaljnje misli o učinkoviti komunikaciji.

Prof. Bogdana Herman je najprej

predstavila več iztočnic za praktično komuniciranje. Poudarila je, da je komuniciranje najkompleksnejša človekova dejavnost. Vrhunsko komuniciranje je ozaveščeno komuniciranje. S komuniciranjem izražamo svojo etično naravnost ter svoj odnos do samih sebe, do sogovornikov, do poslušalcev in do obravnavane problematike. Poleg tega izražamo svojo kultiviranost, svetovljanskost, svoje osebnostne lastnosti ter svoj miselni in čustveni svet. Obvladovanje veščin komuniciranja je gotovo zelo pomembno, tako za učinkovito posredovanje misli kot za vodenje.

V naslednjem delu je predavateljica pojasnila, v čem je odličnost komuniciranja. Kot je poudarila, lahko ozaveščeno komuniciranje opremo na prepoznavanje naših lastnih vrtilin, svojega komunikacijskega (verbalnega in neverbalnega), čustvenega in umskega potenciala, tehnik sproščanja in na dejstvo, da si pri komuniciranju lahko pomagamo tudi s teorijo izbire. V komuniciranju naj bi vedno upoštevali govorni položaj in komunikacijske okoliščine. Odličnost posredujemo z naravnim, vendar zlahtnim komuniciranjem, z bogatim besednim zakladom, s taktnostjo in

vselej v obrambi svojega in sogovornikovega dostojanstva.

In kako predvideti, preprečiti in odpraviti oziroma reševati zaplet v komuniciranju? V procesih komunikacije je po besedah predavateljice koristno gledati naprej, to je predvideti možen zaplet in se v skladu s svojo etično naravnostjo vnaprej pripraviti na to, da ga preprečimo, vsaj omilimo ali zmanjšamo njegove škodljive posledice, če pride do tega. Zapleti lahko nastajajo v celotnem procesu komuniciranja, to je na ravni mišljenja, sporočanja, potovanja sporočila, dekodiranja in reagiranja na sprejeto sporočilo. Zdi se, da si vzamemo še najmanj časa za vaje iz mišljenja, ki pa zelo vpliva na kakovost komuniciranja. Pri tem upoštevajmo, da inteligenten človek ni nujno tudi dober mislec. Sicer pa naj bi zaplete v komuniciranju preprečevali kot govorci ali avtorji pisnih sporočil z odličnim poznavanjem teme, krepitvijo samozaupanja in spoštovanjem sogovornika. Posledice teh zapletov naj bi odpravljali s sredstvi etične reakcije.

MIRO JAKOMIN

V Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije se s pripravo in izvajanjem izobraževalnih programov prilagajajo dinamiki spreminjanja družbenih razmerij. Po besedah gospe Vande Rešeta, vodje izobraževanja, smo prešli v ekonomijo ustvarjalnosti, zato moramo z izobraževanjem spodbujati ustvarjalne potencialne v ljudeh in ga znati produktivno usmerjati. Letos v ZSSS izvajajo seminarje s področij soupravljanja, uspešnega dela v sindikatih podjetij in zavodov, varnosti pri delu, pokojninskega in invalidskega zavarovanja, financ in komuniciranja. Pripravljene pa imajo še nekatere druge izobraževalne programe iz pogajanj, marketinga, partnerstva pri upravljanju gospodarske družbe ter sindikatov in vključevanja v EU. O izpeljavi teh programov se z interesi sproti dogovarjajo.

NA OGLED DELA DOMAČIH UMETNIKOV

Zadnji ponedeljek v oktobru je bil v prostorih upravne zgradbe TE Trbovlje ponovno v znamenju kulture. Tokrat so kot nadaljevanje tradicionalnih razstav odprli skupinsko razstavo Ivana Žgalina, Jerneja Krežeta in Franca Ostanka. Prva dva še aktivno delata v termoelektrarni, zadnji pa je že nekaj let v pokoju. Kot je na slovesnosti ob odprtju dejal direktor TET Samo Pajer, so se s to razstavo ozrli vase in zaprosili svoje delavce, da postavijo na ogled svoja umetniška dela. Profesor Aleš Gulič je v razstavnem katalogu zapisal, da je o vseh treh ustvarjalcih mogoče reči predvsem to, da jim je elektrarna s svojo okolico v dneh in letih dela v TET sooblikovala tudi slog, ustvarjalne navade, izbor motivov, pripovedni položaj.

Njihova ustvarjalna moč ni v prepoznavnosti upodobljenega, pač pa v čustvenem naboju, ki ga prenašajo na opazovalce in občudovalce.

Najstarejši izmed trojice razstavljalcev je **Franco Ostanek**, likovni oblikovalec v mnogih zvrsteh slikarske in kiparske veščine. V dojeti likovni izpovedi menja čopič z dletom, včasih pa zaide tudi na področje redkih izraznih tehnik. V tej likovni govorici izstopajo predvsem črno-bela in barvna grafika, modeliranje v lesu, kovini, glini kot posebnost v mozaiku. Njegovo delovno področje je široko, pestro in prežeto z iskrenim odnosom do likovne kulture. Njegove podobe so prikaz notranjega doživljanja umetnika. Slika svoje kraje, jih gladi, dopolnjuje, a vseeno jih je moč prepoznati. Svoja likovna dela je predstavil javnosti v Celju, Ljubljani, Idriji, Trbovljah, Velenju, Jesenicah in še kje na samostojnih in skupinskih razstavah.

Ivan Žgalin je elektrodelovodja, zaposlen v TET in dve desetletji član Relika - revirske likovne kolonije. Likovni navdih dobiva v krajih z raznolikim okoljem, pri človeku in arhitekturi. Njegove slike ne vsebujejo ostrih barv. Profesor Gulič je njegov

*Slikarja Ivan Žgalin
in Franc Ostanek
(z desne proti levi)
na otvoritvi razstave.*

barvni svet ponazoril s tem, da tisti, ki delajo v termoelektrarni, poznajo te tone. Doslej je naslikal 120 slik v olju, 200 akvarelov, na desetine pastelov, akrilov, risb, tušev, gvašev, ogelj in izdelkov v drugih tehnikah. Še posebno izstopajo kipi v lesu, kamnu in glini ter stvaritve v bakru in mozaiki.

Najmlajši med razstavljalci **Jernej Kreže** dela v termoelektrarni kot posluževalec transportnih trakov. Tudi on je član Relika dve desetletji. Med likovnimi zvrstmi najbolj obvlada akvarel, olje in pastel. Njegov vodnik med likovnimi razpotji ostaja akademski slikar Franci Kopitar. V dosedanjem ustvarjalnem obdobju je naslikal trideset olj, sto akvarelov, dvajset pastelov in dvesto risb ter naredil deset reliefov v lesu in pet v ksilitu. Omeniti kaže še podaritev avtorjeve slike Unicefu, v sklopu darovalcev z vsega sveta. Navdih mu dajejo ljudje, narava, gorski svet, rudarstvo. V njegovih delih je zaznati veliko erotičnega naboja, celo tihožitje je v polni obliki in deluje toplo.

Vsi trije likovni umetniki so svojim sodelavcem, poslovnim partnerjem

TET in obiskovalcem pogumno predstavili zadnje umetniške stvaritve, ki bodo na ogled do konca novembra. Odprte razstave so s svojimi glasbenimi vložki popestrili učenci glasbene šole Trbovlje.

COMDEX IN XP, DRUGIČ

Sredi letošnjega listopada oziroma novembra je v Las Vegasu potekal jesenski Comdex, najobsežnejša ameriška sejemska prireditev za računalništvo.

Sredi običajnega živobarvnega živ-žava in tržnega šopirjenja podjetij pred množicami radovednežev, izvedencev in novinarjev je Microsoft predstavil svoj pogled na razvoj v naslednjih letih, ki bo temeljil tudi na najnovejšem Windowsu XP. Kljub temu, da je letošnji Comdex obiskalo najmanj ljudi v zadnjem desetletju, je bilo moč občudovati obilo novega, od brezžičnih krajevnih omrežij do novih »igralnih konzol«. Microsoftov Bill Gates je med svojim uvodnim govorom predstavil primerek ploščnega PCja (tablet PC), ki je velikosti knjige A4 in premore zaslon LCD, občutljiv na dotik. Na Comdexu so pomembni proizvajalci, kot so NEC, Compaq, Toshiba in Intel, že pokazali svoje prototipe ploščnikov, ki uporabljajo posebno različico novega operacijskega sistema Windows XP. Že v obstoječo izdajo je Microsoft vdelal temeljitejše zmožnosti za takojšnje sporočanje (IM - instant messaging) in upravljanje večpredstavnih posnetkov, kot so jih imela prejšnja Okna. S temi dodatki poskuša Microsoft prevzeti vodstvo tudi na trgu za IM, kjer prevladuje ICQ, in med datotečnimi zapisi za digitalno glasbo, kjer kraljuje oblika MP3. Kot je bilo pričakovati, bodo večino novih zmožnosti XPja končni uporabniki v omrežjih ustanov in podjetij lahko uporabljali samo, če bodo njihovi računalniški mojstri kupili in namestili novo strežniško programje Windows .Net Server, ki naj bi bilo nared v prihodnjega pol leta. Po drugi plati pa je Larry Ellison, direktor družbe Oracle in eden od dolgoletnih Gatesovih dežurnih kritikov, na Comdexu na glas govoril, kako so

Microsoftovi e-poštni strežniki Exchange nezanesljivi in nevarni ter ponujal svoje e-poštne programje na temelju Oraclea 9i.

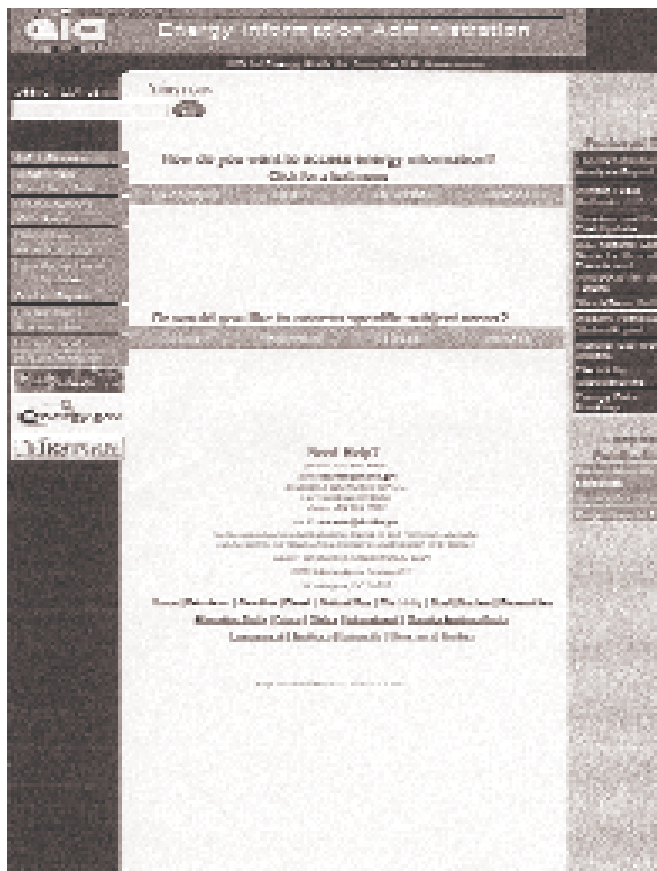
Omenili smo že, da moramo za gladek prehod z Oken 9x na Windows XP imeti računalnik, ki je dovolj zmogljiv. Vanj lahko XP naložimo popolnoma na novo ali pa tako, da obdržimo obstoječe nastavitve delovnega okolja in namenskih programov iz starih Oken. Windows XP Home naj bi bil zmožen nadgraditi vse prejšnje različice porabniških oken, od prve izdaje Windowsa 98 naprej. Manjši pretres pa čaka kupce XPja, ko se bodo pozanimali za cene: v ZDA velja nadgraditvena različica XP Home 99 dolarjev, polna izdaja 199 dolarjev, medtem ko naj bi bil XP Professional vreden kar 299 dolarjev, če ga nameščamo na čisto. Ljubitelji najnovejših Oken bodo spoznali tudi novo odliko, ki se imenuje Product Activation (AP) in jih bo morda neprijetno presenetila. AP je namreč sistem, s katerim uporabnik Microsoftu prijavi svoj izvod Oken in s tem tudi odklene operacijski sistem za trajno delovanje. Strogo vzeto Microsoft uporabnikom tudi doslej ni dovoljeval, da bi kupljeni izvod Windowsa namestili v več kakor en PC, vendar je bilo to zlahka storiti. S sistemom za udejanjanje operacijskega sistema (AP) pa bodo Okna prvič tudi programsko zaklenjena na en sam določen računalnik. Z znakovno šifro CD Key lahko Okna XP sicer začasno namestimo na kateri koli PC, vendar se bomo morali po 30 dneh z Microsoftom povezati po internetu ali telefonu in dobiti udejanjitveno kodo za določen PC. Za vsa-

ko dodatno nameščanje bomo, seveda, morali plačati licenco.

Tako po videzu kot tudi po vdelanih zmožnostih je Windows XP za uporabnike »lahkih« Oken 9x opazno drugačna zverinica. Uporabniški vmesnik z namizjem, raziskovalcem in spletnim brskalnikom IE je zasnovan likovno bogateje kakor prej. V XP so že vdelane enostavne različice namenskih programčkov za obdelovanje digitalnih fotografij in podob ter avdio in video datotek. Domači in malopisarniški uporabnik bo zdaj tudi lažje povezoval računalnike med sabo v mala krajevna omrežja. Glavna prednost sistema XP Home pa je, da ima skoraj enako jedro kot poklicni Windows NT/2000 in da je zato dosti zanesljivejši od prejšnjih Oken 9x, ki so se zahtevnim uporabnikom sesuvala tudi večkrat na dan. Kljub vsemu pa kritiki opozarjajo na nekatere pomanjkljivosti sistema XP.

Na trgovinskih policah in uporabniških mizah je še dosti naprav, za katere še ne obstajajo pravi gonilniki XP ali pa so na voljo samo zasilne rešitve. Ker XP ne temelji več na DOSu, bo marsikateri uporabnik tudi ugotovil, da ne more več igrati svoje priljubljene dosovske igre izpred pet ali deset let, ki je v Windowsu 9x še delovala. Poleg tega XP že vsebuje požarni zid oziroma vdorobran (firewall), ki pa nekaterim zahtevnim uporabnikom ni všeč. Ni namreč tako zmogljiv kot nekateri samostojni izdelki drugih proizvajalcev, kot je, denimo, svetovno znani ZoneAlarm (), poleg tega pa naj bi imel še nekaj začetnih težav pri prepuščanju pretočnih internetnih storitev. Največje razočaranje za ljudske množice pa je dejstvo, da nam »tovarniško nameščeni« predvajalnik Windows Media (WMP) ne omogoča, da bi izdelovali posnetke MP3, temveč moramo zanj kupiti poseben vtičnik MP3 ali pa si omisliti kar samostojen program, kot je MusicMatch Jukebox (). Jasno je, da veliki M poskuša razširiti lastno datotečno obliko WMP, ki je tudi bolj povšeči glasbenim založnikom, saj že vsebuje rešitve za preprečevanje nelegalnega kopiranja glasbe.

DAVID PAHOR

EIA

(<http://www.eia.doe.gov>)

Opis organizacije, ki upravlja spletišče [eia.doe.gov](http://www.eia.doe.gov), je morda suboparen, vendar pomenljiv: ustanova EIA je ameriška agencija za energetske informacije (Energy Information Administration), ki jo je leta 1977 ustanovil kongres ZDA. EIA deluje pod okriljem ameriškega ministrstva za energetiko (U.S. Department of Energy), njena naloga pa je zbiranje, obdelovanje in objavljane informacij in ocen, ki naj bi bile nedovisne od interesov ameriške države. Agencija pripravlja napovedi in razčlenitve o dogajanju v sodobni ameriški in svetovni energetiki, ki naj bi spodbujale oblikovanje smiselnih razvojnih strategij in delovanje učinkovitih trgov. Poleg tega naj bi EIA pomagla sooblikovati odgovorno javno mnenje o energetiki prihodnosti in njenega vplivanja na naravno okolje in gospodarstvo. Same spletne strani niso uokvirjene in so oblikovane v modri barvni shemi na jasen in resen način, kot se za spletišče vladne ustanove ZDA spodobi. Zglavje prikazuje večidel samo ime trenutne strani in zaporedje besedilnih povezav, ki nam kaže, kako globoko smo prodrli v spletišče. Glavni navigacijski meni je v navpični pasici na levi, medtem ko so v desnem stolpcu pomožne povezave. Na sredini glavne strani sta dve vrstici zaslonkih gumbkov s pojavnimi spustnimi meniji. Ti nam omogočajo zelo hitro spuščanje v globine energetske informacij - denimo po zemljepisnih, gorivnih, območnih ali cenovnih ključih oziroma po energetski vrsti okolja, načinu napovedi ali zvrsti razčlenbe oziroma analize. Učinkovito prodiranje v spletišče je nujno, saj toliko gradiva o ameriški in svetovni energetiki zlepa ne najdemo drugje v spletu. Občudujemo lahko tudi arhiv člankov, prispevkov, besednjak energetike, seznam publikacij in celo stran za kratkoblazne. Če nas zanima ameriški pogled na svetovno energetiko, moramo EIA nujno vnesti na svoj seznam priljubljenih krajev.

FILMPLANET

(<http://www.filmplanet.net/>)

Svetovni splet kljub napovedim internetnih gurujev pred desetimi leti ni pokopal filmske proizvodnje, niti ni z obličja rodne nam grude izbrisal kinematografskih dvoran. Še več: celo Slovenci smo pred kratkim dobili lični betonski kompleks Koloseja v živahnem ljubljanskem BTCju, ki ljubitelje filma povezuje s filmsko družino razvitih porabniških družb Zahoda. Toda kam naj pogledamo, internetno ozaveščeni in mrzlično ožičeni, če želimo oceniti, ali bi tvegali večer preglasnega zvoka Dolby Surround in škripajoče pokovke? Nič lažjega - eden od uporabnejših slovenskih krajev je Filmplanet, nezapleteno in jasno oblikovano spletišče, ki zbira novice, napovedi, ocene in članke o rečeh in zadevah širokoplatenskih. Na levi strani spletnih strani moremo z navpičnim menijem iskati po vsebini ali pa se naročiti na množično elektronsko pošto (mail lists) s tematskimi novicami. Seveda imamo na voljo tudi spored filmov v naših kinodvoranah in celo ocene nekaterih filmov na ploščah DVD, ki si jih lahko sposojamo v naših videotekah. Žal pa spletni forum z elektronskimi razpravami ne kaže prav dosti resne vsebine, saj se mularija večinoma pogovarja o nelegalno zajetih filmih s kodekom DIVX. Pa naj še kdo reče, da se naša mladina za tehniko ne zanima, zlasti če lahko z njo gleda najnovejšo filmske uspešnice kar z zaslona svojega PCja, ne da bi ji bilo treba kupiti vstopnico.

SKRB ZA TELO IN DUHA GA OHRANJA *vitalnega*

Konec meseca bo Arno Svetlin praznoval devet desetletij. Dobro jih skriva. Kot elektroinženir je delal skoraj v vseh naših termoelektrarnah. Najmanj v Brestanici, najdlje v Šoštanju in nazadnje preko EIMV spremljal NE Krško. Vitalen, čil in zdrav še vedno spremlja elektro dogodke.

Srečala sem ga pred dobrima dvema letoma v komandni sobi NE Krško med njenim remontom. Ko sva pripravljala pričujoči prispevek, je dejal, da je bil to njegov zadnji remont v Krškem. Pozneje sva se redkeje srečevala. Na obisku pri njem doma mi je na vprašanje, kaj trenutno dela, odgovoril, da mu je »šel iz glave« nek pojem iz jedrske fizike in da je prav pri študiju njegove pojasnitve. To je bilo pri njegovih skoraj 89-ih letih. Leto potem, ko je prenehal vsak dan hoditi v službo na Elektroinštitut Milana Vidmarja. Danes ostaja enako čil, prijeten sogovornik s spominom, ki mu ga med drugimi zavidam tudi sama.

Pogovor začneva s spomini na študijska leta. S ponosom pove, da je bil konec tridesetih in v začetku štiridesetih let njegov profesor na tehnični fakulteti Milan Vidmar. Poleg njega se spomni še profesorjev Bedjaniča, Koželja, Matanoviča in Lobeta. »Z italijansko okupacijo je leta 1941 zamrlo delo na fakulteti. V tem mesecu mineva 60 let, ko je italijanska policija na tehnični fakulteti na Aškerčevi iskala radio oddajnik Kričač. Vse študente, ki jim ni uspelo pobegniti, je aretirala. Bil sem v skupini tridesetih, ki smo bili prepeljeni v policijske zapore. V skupini so bili med drugim

tudi Albert Čebulj, Joško Rosina, Vida Tom-Lasič, Jože Umek, Justin Vivod, Milan Železnik, Milovan Mihorko, Dušan Krapež, Pavle Tepina, Sašo Štraus in Stanislav Presečnik ter dvajset kolegov iz Bolgarije, ki so študirali v Ljubljani. Slednje so izgnali iz Ljubljanske province,« se spominja vojnih let med študijem sogovornik, ki meni, da je treba omeniti ta čas, da bomo tudi tisti, ki še nismo živeli v tistih letih, začutili družbeno klimo in odnos do inteligence tedaj. »Vsa Ljubljana je bila na nogah in je zaradi italijanskega nasilja simpatizirala z zajeto akademsko mladino. Prepeljali so nas v sodne zapore in sodilo nam je italijansko vojaško sodišče. Zaradi pomanjkanja dokazov nas je bila večina izpuščena, vendar smo bili označeni kot sumljive osebe in tarče slovenskih ovaduhov. Neka-terim izmed nas je uspelo dokončati študij na tehnični fakulteti v Zagrebu.«

Arno Svetlin je nastopil prvo delo v tovarni Siemens Zagreb, poznejši Rade Končar, v oddelku elektromotorjev. Po vojni je slovenska vlada povabila strokovne delavce, ki so delali zunaj Slovenije v domovino. Takratna Trboveljska premogokopna družba /TPD/ ga je dodelila v elektrarno Brestanica. »V elektrarni, ki je bila

grajena med drugo svetovno vojno, sem se seznanil s sodobnimi napravami za proizvodnjo električne energije na podlagi premogovne tehnologije. V Brestanici sem ostal tri leta, potem pa so načrtovalci slovenske energetske politike menili, da je razumneje inženirje zaposliti na direkcijah in sem za dve leti prišel na generalno direkcijo elektrogospodarstva v Ljubljano. Glede na to, da so me vedno bolj zanimali obratovalni problemi in energija iz termoelektrarn, sem bil na svojo željo premeščen v elektrarno Trbovlje. Ta je takrat imela dva kotla s prašno kurjavo in dva turboagregata s 12 in 24 MW. V Avstriji pa je bila naročena tudi nova kotlovna naprava. V petih trboveljskih letih sem dodobra spoznal njihove energetske naprave, obratovalne probleme z njimi in dobil tudi stik s premogovnikom, kar mi je pozneje prišlo nadvse prav. Iz Trbovelj sem odšel kot član jugoslovanske delegacije Jugela na povabilo ameriške vlade na ogled energetskih naprav ZDA. Obiskali smo vse njihove večje elektrarne, tako hidro kot termoelektrarne.«

Petdeseta leta so pomenila začetek gradnje šoštanjskih prvih blokov. Naročena je bila strojna in elektro oprema, ki naj bi jo dobavili švicarski Sulzer in Escher Wyss-Oerlikon in nemški Siemens. Arno Svetlin je bil poslan v Šoštanj z nalogo, da nadzira gradnjo energetskih naprav in strokovno pripravi bodoče osebe za obratovanje ter poskrbi za pripravo in transport premoga iz rudnika Velenje do elektrarne. »Velenjski rudnik se je takrat zelo razširil in povečal svojo proizvodnjo. Nadvse prav so mi v Šoštanju prišle prav izkušnje iz Trbovelj, saj so med obratovanjem občasno nastopale težave, ki so bile predvsem lokalnega pomena in so izvirale včasih tudi iz osebnih zamer. Sicer pa je bilo moje delo v Šoštanju zelo dinamično, energetske naprave prvih treh blokov so takrat veljale za tehnično najmodernejše. Bili so to prvi kotli tako imenovanega pretočnega tipa z visokim tlakom in visoko temperaturo - 525 stopinj Celzija izhodne pare. Pozneje se jim je pridružil še četrti blok z 80 metrov visokim kotlom stolpne izvedbe. V šoštanjski termoelektrarni sem ostal vse do srede sedemdesetih let, s krajšo prekinitvijo, ko sem bil v Parizu v okviru agencije ACTIMS na študiju koncepcije in opreme ter-

moenergetskih objektov,« nadaljuje Arno Svetlin, ki pri gradnji petega bloka TEŠ ni več sodeloval. Še vedno pa spremlja delo in obratovanje te termoelektrarne, o kateri pravi, da je bila v njej namenjena izredna skrb varstvu okolja in da je zagotovo najmodernejša toplotna elektrarna z odlično organizacijo dela. Če je sam kaj prispeval k izredni uspešnosti njenih enot, si bi štel kot veliko priznanje. Sredi sedemdesetih let ga je takratni direktor EIMV Vekoslav Korošec povabil v skupino sodelavcev, ki bo sodelovala pri gradnji jedrske elektrarne v Krškem. Vključen je bil v oddelk za zagotavljanje kakovosti. »V tistem času so v Krškem potekala še gradbena dela. Treba pa je bilo proučiti posamezne sisteme jedrskih in nejezrskih komponent ter se ob tem seznaniti tudi s pravili o zagotovitvi in kontroli kakovosti za dobavljeno strojno in elektro opremo. Pri tem nam je olajšalo delo seznanitev s pravili za zagotovitev kakovosti in postopkov v Veliki Britaniji, kamor nas je povabilo njihovo elektrogospo-

darstvo. Pred zagonom elektrarne pa je bilo treba na vseh pomembnih komponentah NEK opraviti ustrezna testna merjenja in preskuse tako, da je bila elektrarna novembra 1981 prvič sinhronizirana na 400kV omrežje,« je opisal začetke dela v Krškem inženir Svetlin, ki je v tistih letih /pri 70 letih/ moral skladno z zakonom o ionizirajočih sevanjih opraviti izpit pri Zavodu za varstvo pri delu, da je lahko opravljal delo v kontroliranih območjih elektrarne, v Izobraževalnem centru za jedrsko tehnologijo pa dvomesečni tečaj o osnovah reaktorske tehnologije s končnim izpitom. Njegove praktične izkušnje in osvojeno znanje so bili odločilni, da je bil imenovan v komisijo Uprave Republike Slovenije za jedrsko varnost in začel predavati o elektro napravah v NEK ter pripravil izpitna vprašanja za komisijsko preverjanje znanja operaterjev jedrske elektrarne pri teoretičnem šolanju na Inštitutu Jožef Stefan. Po upokojitvi je ostal zunanji sodelavec EIMV in sodeloval pri revizijah elektrarniške

opreme v času letnih remontov jedrske elektrarne. Za dolgoletno, bogato, strokovno delo je dobil Vidmarjevo plaketo.

Dolgotrajnemu vztrajanju pri vsakodnevnem delavniku na EIMV je botrovalo tudi dobro Svetlinovo počutje med kolegi v oddelku. Posebno je spremembo občutil, ko je prišel na inštitut iz vrste termoelektrarn. Po njegovem je lahko za posameznika delo na inštitutu veliko bolj strokovno kot v termoelektrarni, kjer se je treba poleg strokovnega dela ukvarjati tudi z vrsto obrobnihi stvarmi, ki ti poberejo ogromno časa in energije. Prizna, da ga je strokovno izpopolnilo tudi prenašanje znanja na mlajše kolege. Pri preverjanju znanja operaterjev nikoli ni iskal neznanja, temveč je bilo to popravljane šibkih točk in izpopolnitev znanja. Tudi sam meni, da je dobil od mladih strokovnjakov veliko praktičnih znanj, ki jih sam ni tako dobro poznal, zato je bilo preverjanje koristno tudi zanj.

Na vprašanje, kako vzdržuje tako dobro kondicijo v teh letih, odgovarja, da je do še pred dvema letoma hodil v Narodni dom h gimnastiki. Ta navada mu je ostala še od mladih sokolskih let. Pri 88 letih je ugotovil, da je pri gimnastiki preveč teka in da njegova kolena tega ne zmorejo več, zato jo je opustil. Sedaj dela doma vaje zjutraj in zvečer po 15 minut. Skrb za telo in duha, še bolj za slednjega, vseživljenjsko učenje, branje in izobraževanje ga ohranjajo vitalnega. Pravi, da se trenutno precej ukvarja s težavami v družini; karseda namreč skrbi za bolno hči in ženo. »Sedaj popravljam tisto, kar sem zagrešil v življenju, da nisem imel dovolj časa za družino. Mogoče se prav zato sedaj njima več posvečam, saj čutim, da sem mnogo zamudil in da nisem dal družini tistega, kar bi moral dati,« samokritično prizna Arno. Delo v elektrarnah ga je zasvojilo in v celoti okupiralo. Ostal pa je čil in zdrav do poznih let, in to je nadvse pomembno prav sedaj, ko ga domači najbolj potrebujejo. Ne nazadnje je še to poletje vozil s svojim avtom ženo na zdravljenje v Klinični center. Da bi le še dolgo ostal v taki kondiciji!

MINKA SKUBIC

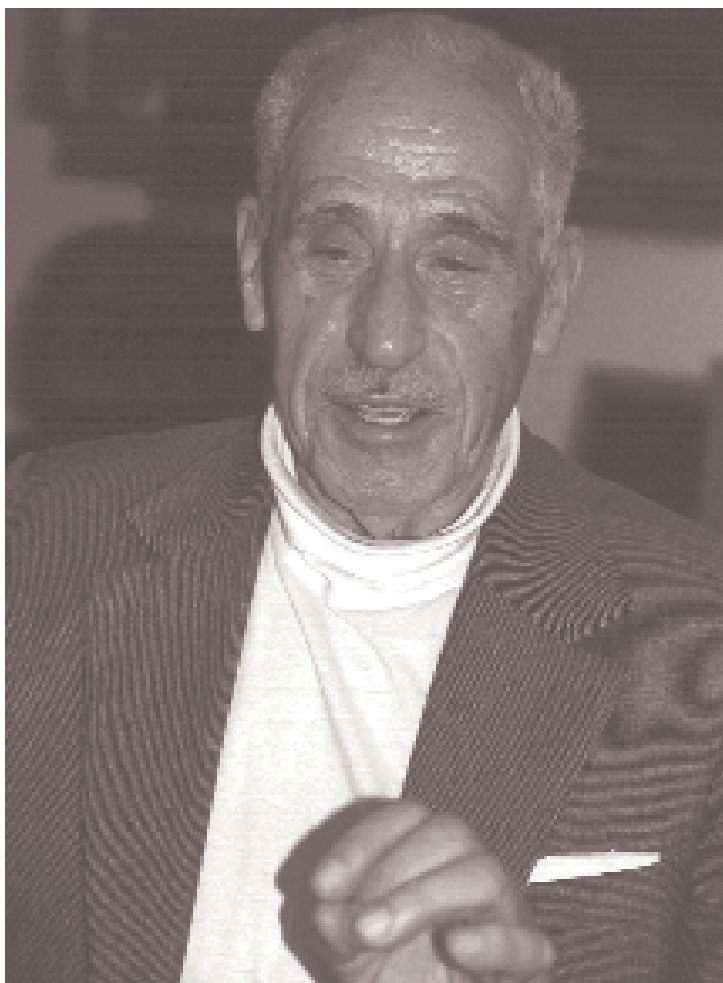

Foto Minka Skubic

Arno
Svetlin

OB KADROVANJU IN IZOBRAŽEVANJU TUDI LETOVANJE IN ŠPORT

V spominu mi ostajajo številni nasveti za smučarje, ki jih je Blaž Andolšek na začetku osemdesetih let opisoval v internem glasilu Informacije Elektro Gorenjske, ki ga je tudi urejal. Šport je način in zaščitni znak življenja Blaža Andolška, z njim pa se je »ukvarjal« tudi študijsko. Z organizacijskimi spremembami in povečanjem dela je Blaž Andolšek v delniški družbi Elektro Gorenjska prevzel vodenje kadrovskega področja.

Sodi v generacijo (letnik 1948), ki je bila navdušena nad elektriko in nad tovrstnim šolanjem. »Za fante je bila to zanimiva šola, vrstniki so se vpisali, pa sem se tudi jaz. Dobil sem splošno tehnično izobrazbo, ki sem jo v praksi izpopolnjeval kot projektant, čeprav sem čutil, da me vleče še v drugo smer,« pove Blaž Andolšek. Po končani srednji elektro šoli v Kranju se je leta 1968 zaposlil v Elektro Gorenjski in najprej pol leta delal pogodbeno kot tehnični risar. Potem je dobil redno službo kot projektant v Projektivnem biroju in z leti napredoval po stopnjah in zahtevnosti dela.

PROJEKTANT

»Moje prvo srečanje z elektriko je bilo štirinajstdnevno trasiranje na Jezerškem, od daljnovodov do nizkonapetostnega omrežja. V skupini smo bili vodja projektivnega biroja Drago Štefe in projektanti Jože Novak, Brane Mervič, Janez Jordan, Kazimir Dolenc, Janez Tepina in jaz. Spali smo kar pri Grabnarju na Spodnjem Jezerškem, s hrano pa nas je oskrboval šofer Ivan Grašič. V sedemdesetih letih je potekala intenzivna gradnja naselij brez svojih transformatorskih

postaj, do katerih so vodila dolga nizkonapetostna omrežja. Nadomeščali smo jih z daljnovodi in interpolacijo transformatorskih postaj. Ukvarjal sem se s projekti transformatorskih postaj 10(20)/0,4 kV s priključnimi daljnovodi na območju Škofje Loke, Tržiča in Medvoda; spominim se tudi transformatorskih postaj Stirpnik in Obrne. Sodeloval sem v skupini projektantov pri trasiranju 35 kV železnega daljnovoda v dve odmaknjeni dolini: od Škofje Loke do Železnikov in od Bleda do Bohinja. Opravil sem strokovni izpit iz elektrotehniške stroke, ki je po zakonu o graditvi objektov potreben za vse, ki se ukvarjajo s projektiranjem. Na koncu dvajsetletnega dela v Projektivnem biroju sem se ukvarjal z upravnimi postopki, pridobivanjem soglasij in uporabnih dovoljenj, predvsem na območju Kranja in Medvoda,« je povedal Blaž Andolšek, ki je doštudiral ob delu na prvi stopnji Visoke šole za telesno kulturo – DIF, smer rekreacija, in se vpisal na drugo stopnjo Visoke šole za organizacijo dela. Leta 1982 je končal program za usposabljanje odgovornih kadrovskih delavcev pri Gospodarski zbornici Sloveni-

je. Tako se je prelevil v kadrovika, in to delo mu je bilo pisano na kožo ...

KADROVIK S ŠTEVILNIMI DODATNIMI NALOGAMI

»V Elektro Gorenjski je bil kadrovik Janez Leben, ki se je ukvarjal tudi z družbenim standardom, od prehrane do počitniških zmogljivosti. Leta 1980 sem mu bil dodeljen v pomoč. Prevzel sem koordinacijo načrtovanja letnih potreb kadrov med vodji splošno-kadrovskih oddelkov takratnih tozdov za vso delovno organizacijo, obenem pa sem bil kadrovik za delovno skupnost skupnih služb. Z upokojitvijo Janeza Lebena mi je pripadla tudi skrb za družbeni standard. Z zadnjo reorganizacijo leta 1991, ko je Elektro Gorenjska iz družbenega podjetja postalo javno podjetje in delniška družba, se je funkcija kadrovskega dela prenesla z ravni poslovnih enot na raven podjetja. Takrat se je vsa kadrovska dejavnost in evidenca združila na enem mestu, od načrtovanja kadrov, njihovega razporejanja in premeščanja do zaposlovanja novih. Kot vodja kadrovskega področja v splošno kadrovskem sektorju Elektro Gorenjske sem po funkciji nadrejen šestim zaposlenim na področju kadrovanja, družbenega standarda, recepcije in telefonistu,« pravi Blaž Andolšek.

STRUKTURA ZAPOSLENIH

V njegovih rokah so mape z osebniimi in nedotakljivi podatki in oznakami, odločbe o delovnih mestih in njihovo nagrajevanje, pogodbe o zaposlitvi, strokovni izpiti in delovna knjižica s pokojninsko dobo. Prva in zadnja pot ob zaposlitvi v podjetju se začne in ob upokojitvi konča v kadrovski službi. Za Blaža Andolška so podatki nekaj več, v njih so življenjske in delovne usode sodelavcev, ki jih na podlagi izobrazbe, pridobljenih izkušenj in obvladovanja znanj, sposobnosti in učinkovitosti, predlaga za perazporejanje oziroma išče nove. V kadrovsko delovno področje sodijo tudi izobraževanje, štipendiranje in dodatna zavarovanja. Sodeluje pri delu Izobraževalnega centra Elektro Slovenije, kjer je bil podpredsednik odbora za izobraževanje. Pravi, da se je v zadnjem obdobju izobrazbena struktura zvišala, kar je podkrepil s podatki: »V Elektro Gorenjski

se je od leta 1987, ko je bilo zaposlenih 491 delavcev, do danes zaposlenost zmanjšala za 44,4 odstotka. V podjetju je 84 žensk, ostali so moški. Prejšnja povprečna starost 46 let je padla na 40 let. Včasih so imeli zaposleni večidel z delom pridobljeno izobrazbo, imeli smo na primer priučene inkasante. V povprečju imajo zaposleni srednješolsko izobrazbo, povečalo pa se je število tistih z višjo in visoko.«

SKRB ZA POČITNIŠKE ZMOGLJIVOSTI

Pod oznako družbeni standard, zaposleni v pričakovanju poletnega oddiha razumejo predvsem recepcijo, kjer skrbijo za počitniške zmogljivosti. »Skrbimo za vzdrževanje počitniških zmogljivosti in dobro počutje gostov v njih. Slednje imamo na morju, v hribih in zdraviliščih,« pove Blaž Andolšek, ki bdi nad vzornim vzdrževanjem počitniških objektov, ob neposredni pomoči vzdrževalca Andreja Kavčiča. Da je vsako leto urejeno tako, kot mora biti in kot pričakujejo uporabniki, dajejo podporo tako direktorica splošno kadrovskega sektor-

ja Majda Kovačič, kot direktor podjetja mag. Drago Štefe. Neposreden v komunikaciji, tak, ki odločno povzame besedo, je Blaž Andolšek vodil sindikat delovne skupnosti skupnih služb Elektro Gorenjske v letih 1980–1986, sodeloval v izvršnem odboru krajeвне skupnosti Primskovo, v zadnjem času pa predseduje disciplinski komisiji podjetja. Zanimiva ugotovitev: v dokumentarnem pomenu bi lahko Blaža Andolška uvrstili med inventar. Ob lanski selitvi uprave podjetja iz tretjega nadstropja kranjskega nebotičnika v novozgrajeno upravno stavbo Elektro Gorenjske na Primskovo sta bila s projektantom Jožetom Novakom najstarejša po stažu, ki sta bila neprekinjeno 32 let v nebotičniku.

ANIMATOR ŠPORTA V ELEKTRO

»Od leta 1970 do leta 1985 se je šport dejansko vrtel okrog mene, tako letni kot zimski. Bil sem namreč aktiven nogometaš NK Triglav in NK Korotan ter za tisti čas soliden rekreativni smučar. Vaditelj smučanja sem od leta 1967, smučarski učitelj od leta 1977; zvezni demonstrator smučanja sem bil v obdobju od 1980 do 1983. leta. Na smučarskih tekmovanjih v okviru Elektrogospodarstva Slovenije se me je prijel vzdevek »večno drugi«, takoj za Martinom Tirškom iz Elektro Celja, PE Slovenj Gradec. Že od vsega začetka sva bila tekmeča, premagal sem ga samo enkrat, in to na tekmi na smučišču Lepošpičje v Posočju. Od leta 1965 poteka sodelovanje s Stewegom in EDK-jem v Avstriji in Enelom v Italiji kot izmenjava tekmovalcev dveh zamejskih držav. Sodeloval sem kar na 25 tekmah v Avstriji, na kar imam zelo lepe spomine. V zadnjem času je to sodelovanje preraslo v sodelovanje Steweg–Elektro Gorenjska in ENEL–Elektro Primorska,« je dejal Blaž Andolšek, ki ima zasluge za aktivno športno animacijo v Elektro Gorenjski. Deset let je sodeloval kot član in predsednik v odboru za rekreacijo pri Elektrogospodarstvu, bil predsednik odbora za rekreacijo pri ZTKO Kranj in predsednik nogometnega kluba Korotan. Vsa ta ljubezen do športa ga je pripeljala do odločitve, da se je leta 1982 začel ukvarjati z dopolnilno dejavnostjo, in sicer z montažo smučí in manjšimi popravili. Pri delu mu pride zelo prav

znanje, ki ga je pridobil kot smučarski učitelj in demonstrator, saj je do leta 1988 vsako leto vodil vsaj dva smučarska tečaja. V letih 1980–1984 je marsikateremu Kranjčanu in tudi nekaterim sodelavcem pomagal dobiti naziv vaditelj smučanja. Zelo rad svetuje pri izbiri smučarske opreme, saj že četrto stoletje sodeluje z delom na enem največjih zimsko-športnih sejmov v Kranju. Po letu 1985 je športna dejavnost v Elektro Gorenjski prešla v mlajše roke, iz ozadja pa sodeluje kot mentor. Z izkušnjami in predlogi sodeluje v izvršnem odboru Športnega društva Elektro Gorenjska. Po srcu in duši je še vedno športnik, zato pomaga pri izvedbi zimskih in letnih tekmovanj, predvsem po finančni plati, udeležuje pa se jih že 32 let.

REKREACIJA IN DRUŽABNI PLES

Blaž Andolšek je poročen in oče dveh sinov, veselje mu dela že vnukinja Taja. Po poškodbi kolena leta 1990 je moral opustiti veliko ljubezen do nogometa, ko je igral v vseh občinskih rekreativnih ligah. Po srečanju z Abrahamom mu za rekreacijo ostajajo tenis, smučanje in družabni ples. »Kot aktiven športnik nisem namenjal pozornosti plesu. Na družabnih dogodkih nikoli nisem plesal. Po uvodnem plesnem tečaju pa me je ples začel zanimati. V podjetju sem zanj navdušil tudi sodelavce, tako da se je plesnih tečajev udeležilo osem parov. Družabni ples mi je postal nov konjiček, ne boste verjeli, bil sem že šestkrat na plesnem tečaju in ples me vse bolj veseli,« mi svojo skrivnost razkrije sogovornik. In kakšna je njegova življenjska vizija? »Da bi se še 20 let počutil kot 40-letnik. Kdor to doseže, je zase veliko naredil,« mi ob koncu pogovora reče Blaž Andolšek. Nasvet in misel, ki ju je gotovo vredno upoštevati. Tako bi res veliko naredili zase. Blaž Andolšek s svojim športnim načinom življenja in vitalnostjo je prepričljiv dokaz za to.

DRAGO PAPLER

Foto Drago Papler

Blaž Andolšek, kadrovik športnega duha in življenjskega sloga.

GOSTOLJUBNI UPRAVNIK z Vele Luke

»Luka iz Vele Luke poje v klapi in kuha veliko-luške specialitete,« so na kratko označili Luko Franuloviča in vsi so takoj vedeli, za koga gre. Le komu ne bi ostal v spominu prijazni gostitelj in upravnik počitniškega doma v Veli Luki, ki je dve leti (1988, 1989) zapored po tri dni pel v klapi in kuhal specialitete ter navduševal Velenjčane.

Če bi vedeli, da je rojen prav na njihov rudarski praznik, 3. julij, leta 1937, bi ga še bolj vzeli za svojega. Luka z vsakim svojim dejanjem izraža pripadnost svoji Veli Luki, mestu, ki je znano po kar štirih pevskih klapah: Ošjak, Hum, Maestral in Vela Luka. V slednji prepeva že desetletja. Ugodna klima daje odlične možnosti za bujno rast in pridelek povrtnin, sadja in grozdja. Olive, ribe, vino in dalmatinski melos glasbenikov Oliverja Dragojeviča, Jasne Zlokič, Meri Cetinič in Nikice Kalogera, ki izhajajo iz Korčule, nas v poletnih dopustniških dneh zelo razveseljujejo, domačinom pa pomenijo priložnost za navezavo stikov in sklepanje kupcij. Ta posel jim gre dobro od rok in tako nekako bi lahko tudi dejal za mojega soganovnika Luko Franuloviča, ki obvlada veliko poklicev in se jim nenehno prilagaja. Dobro so mu pristajale vloge gostitelja, upravnika, kuharja, ribiča, vinogradnika, sadjarja, pevca, kitarista, slikarja, šahista (mojstrski kandidat), vaterpolista ... Večino jih še danes rad opravlja, rad se druží in poskrbi za dobro razpoloženje. Po horoskopu je rak, priden in zavzet pri svojem delu, pošten in zvest prijatelj, miren in občutljiv po človeški naravi, ki se občasno umakne v svoje skrite

kotičke. Te najde pri ribiški koči, v čolnu na morju ali v sadnem vrtu, kjer je veter in ob tem uživa. Pridejo pa tudi žalostni, otožni trenutki, ko mu je v uteho igranje kitare. Razkrije mi življenjsko zgodbo, ki se je kar štirikrat srečno iztekla. »Ob letalskem napadu na Velo Luko leta 1942 so me kot otroka rešili iz ruševin. Postal sem navigator in šest let (1947-1955) plul po svetu. Ladjo je doletelo slabo vreme, tajfun je dva dneva in dve noči lomil jambore in skoraj bi se potopili. Od takrat imam fobijo do utesnjenih, zaprtih prostorov. Odločil sem se, da dam slovo plovbi po morju. Izkrčal sem se in šel študirat na višjo turistično šolo. Tretjič me je usoda skoraj prehitela v domači hiši. Nekega jutra sem se zbudil in zaslišal šumenje, ki je prihajalo od zelo blizu. Ko sem dobro pogledal okoli sebe, sem ugotovil, da moja postelja že plava v vodi. Hitro sem se zavedel in odhitel v sosednjo sobo, kjer sta nič hudega sluteči spali hčerki. Plimni val se je tistega 21. junija 1968 dvignil štiri metre nad morsko gladino, počitniški dom pa je voda zalila dva metra visoko. Nevarnost je trajala pet ur. Ves obalni pas Vele Luke je bil potopljen, na moji hiši je bilo za 100.000 nemških mark škode. Zanimivo, v

morju se nisem utopil, pa bi se skoraj v lastni hiši. Zato sem zgradil novo hišo na dosti višji lokaciji. Četrta stvar, ki se je srečno iztekla, pa je bilo sodelovanje v domovinski vojni na Hrvaškem,« pove Luka. Ob njegovem pripovedovanju je zaznati močan življenjski optimizem.

VELO LUKO ODKRILI ŠTAJERCI

Pred dobrimi štirimi desetletji so Vele Luko odkrili Slovenci, in sicer po zaslugi Velenjčana **Tomislava Novaka**, ki je delal v obratovanju HE Ožbalt. Iz Selnice pri Mariboru ob Dravi ga je vselej vleklo domov v Vele Luko, zato je tam prebil vsak dopust. Nekoč je povabil tudi direktorja HE Ožbalt **Franja Holca**. Temu se je kraj takoj priljubil, še več, zelo primeren se mu je zdel za postavitev počitniškega doma. Kaj hitro so našli primerno lokacijo in gradnja je hitro stekla. Za vodenje doma ni bilo potrebnih kadrov. »V začetku šestdesetih let sem bil po uspešno končani višji turistični šoli nekaj časa zaposlen v Hotelu Imperial v Dubrovniku. Povabili so me, da bi prevzel vodenje novozgrajenega počitniškega doma Elektra Ožbalt Vela Luka. To je bil za tisti čas najboljši turistični objekt v Veli Luki. Z njim se je začel preporod turizma,« je dejal Luka Franulović, ki je s teoretičnimi predavanji v šoli in s prakso v gostinstvu vzgojil prvi kadre. Leta 1962 je postal upravnik počitniškega doma in bil ves čas delovanja kot nekaj njegov zaščitni znak. Dom je imel 26 sob z 79 ležišči, restavracijo, kuhinjo, vrt, svojo plažo, čoln. Luka je za premoženje skrbel, kot da bi bilo njegovo, urejal je okolico doma in bdel nad dobrim počutjem obiskovalcev. Bil je vse: upravnik, kuhar, nabavni, po potrebi je urejal sobe, stregel v restavraciji in za točilnim pultom. »Pred vsako poletno sezono sem zagotovil osebje, ki je skrbelo za bivanje in postrežbo v domu. Petnajst let je za bivanje v domu vladalo izjemno zanimanje, zmogljivosti smo imeli razprodane, in smo jih najemali tudi v drugih objektih po mestu. V konicah smo imeli v izmeni tudi po 400 ljudi. Gostje so prihajali iz elektrogospodarskih podjetij iz Slovenije, Avstrije, Češkoslovaške in dvakrat tudi iz vseh republik takratne Jugoslavije. Slovenci so zelo radi prihajali v Velo Luko, precej Slovenk in Slovencev se je poročilo z domačini in domačinkami,«

pravi Luka Franulović. Sam se je leta 1970 poročil s profesorico likovne vzgoje,

Z UMETNOSTJO POVEZAN NA VEČ NAČINOV

Luki so bili ženini nasveti prva podlaga pri amaterskem likovnem ustvarjanju. »Največ me zanimata olje in akvarel, poskusil sem se celo z reliefom. Med motivi me privlačijo skladne realistične podobe, ki se ponujajo okrog mene: morje, ladje, stare hiše, pokrajina. Svoja dela sem dvakrat predstavil v Veli Luki, drugače pa sam bolj hodim na druge razstave, saj imam v rodbini kar nekaj akademsko izobraženih umetnikov. Čut za umetnost imam v krvi, tako kot kulinariko, ki je tudi svojevrstna umetnost. Ob slastnem okusu je pomembna tudi dekoracija jedi, in zanj sem, lahko rečem, vedno imel smisel,« pove Luka Franulović. Pohvali se še, da je dobil zlato vilico za okraševanje rakov s francosko solato. Priprave hladnega bifeja se je izuril še v Dubrovniku, ko so stregli samim znanim nekdanjim jugoslovanskim

državnikom, od Tita do Dolanca.

»Kulinarika je trenutna umetnost, od katere po obedu ne ostane nič. Ne maram angleške, srbske in orientalske hrane, rad imam dalmatinsko, italijansko, francosko kulinariko. Prisegam na morske specialitete. Sam imam zelo rad enostavno hrano iz morja, mešano ribo v omaki, škarpino, zobatca, jastoga, raka na dalmatinski način ali kalamare na žaru z dalmatinskim zeljem. Zraven mora biti priloga z blitvo in solato. Vsaka hrana je okusna in lepa na pogled, če je sveža in dobro pripravljena ter aranžirana. Vsaka stvar je na svoj način in v drugih očeh lahko lepa, pa naj bo jed, cvet ali ženska,« ilustrira svoje kulinarične poglede moj sogovornik. »Imamo tudi dobro belo vino Grk in Pošip, med črnimi vini pa so pri nas doma Plavac, Dingač in Postup. Kako dobro bo vino, je odvisno tudi od zemlje in sonca, in slednjega nam na Korčuli ne manjka. Na zemlji rdečici trta dobro obrodi. Kot vinogradnik skrbim za svoj vinograd. Ko sta trgateg in prešanje mimo, se lotim obiranja sadja, ki ga imam v sadovnjaku blizu Zagreba. Tako krožim po mojih pristavah in delam. Korčula je znana po pridelavi olivnega olja. Od novembra do januarja nabiram olive, iz katerih se s stiskanjem predela iskano olivno olje. Ukvarjam pa se tudi z ribištvom. Imam ribiško kočico in dva čolna. Največ lovim lignje, med ribami pa ugre in zobatce. V neposredni bližini ima hišo dr. Krešo Petrovič, ki se potaplja do globi-

ne 40 metrov in kot strasten ribič lovi kerne,« pove Luka, ki mu kljub 65-im letom dela nikoli ne zmanjka. V življenju je marsikaj doživel, zato ga toliko bolj spoštuje in polno živi. Delo mu daje osebno zadoščenje in z njim si krepi zdravje. Hčerkama je po svojih zmogljivostih omogočil šolanje in študij, hči Paula se ukvarja s kulinariko, hči Marinka pa kot diplomirana pravnica dela v diplomatski službi na Filipinih. Družina se širi, ima že štiri vnuke in po tradiciji eden že nosi dedovo ime Luka.

Pravi, da ga vse življenje spremljajo Slovenci, med katerimi ima največ prijateljev. Že vojaški rok je služil v Postojni, kot upravnik pa je bil uradno zaposlen pri Počitniški skupnosti Elektrogospodarstva Slovenije, današnjem Eldomu. Pod to okrilje so sodili počitniški domovi v Novem Vinodolskem, na Rabu, v Veli Luki, v Portorožu in na Kravcu. Dobro se še spominja zadnje izmene dopustnikov v Veli Luki, oktobra 1990. Takrat je posadil palme, ki so v teh desetih letih, odkar je dom zaprt - sprva zaradi vojnih razmer, zatem pa zaradi nerešenih premoženjskih odnosov med Slovenijo in Hrvaško - že krepko zrasle in dajejo prijetno senco. Ni dovolil, da bi se v dom naselili begunci, kratek čas so zaradi potreb v njem bivali vojaki, ki so kmalu odšli. Leta 1991 in 1992 je med poletno sezono delal za Eldom, in sicer v počitniškem domu Portorož, pozimi pa na Kravcu. Oktobra 1993 je izpolnil starostni pogoj 55 let in 35 let delovne dobe ter se upokojil. Ni dolgo užival, saj so takrat veljale na Hrvaškem vojne razmere. Vključil se je v vojni razpored in v Stonu nad Dubrovnikom leto dni sodeloval kot dežurni pri zaščiti objektov podjetij, šol in ambulant.

Ob koncu pogovora izrazi iskreno željo, da lastnik Eldom iz Ljubljane ne bi prodal doma na tako lepi lokaciji, ampak bi ga prenovil in uredil, da bi se lahko vanj Slovenci vračali. Tudi, ko je v pokoju, je ohranil stik s svojimi nekdanjimi sodelavci in vsako jesen z veseljem prihaja na Kravac, kjer pomaga pri pripravi kurjave in vsega potrebnega za zimsko sezono. Upokojeni in aktivni sodelavci imajo takrat tudi veliko časa za pogovore in druženje ...

Luka Franulović - kuhar, ribič, vinogradnik, sadjar, šahist, kitarist, slikar in pevec - je med elektrogospodarskimi dopustniki znan predvsem kot dober upravnik in izjemen gostitelj.

Foto Drago Papler

GLAVA JE VEČ KOT ROKA ALI NOGA

V Slovenijo je prišel kot majhen deček - žrtev vojne vihre, vrsto let preživel v internatih, končal srednjo šolo in prvostopenjski študij, zaživel v štiričlanski družini, se uveljavil kot nogometaš in tenisač, več let deloval kot sekretar NK Maribor ter se poklicno posvetil varstvu pri delu. To in še marsikaj drugega je varnostni inženir Petar Radulović. Novembra se je po dolgih letih dela v podjetju Elektro Maribor podal na zasluženno uživanje še lepših trenutkov v jeseni življenja. Ker je v njem še veliko športnega duha, teniškega loparja še ne misli kmalu odložiti.

Petar Radulović se je rodil pred 63 leti v Liki in je v vojni vihri izgubil starše. Leta 1945 je prišel v Slovenijo in bil sprva nastanjen pri Korenovih, znani veletrgovski družini v Črnomlju. Zatem je bil poslan v Titov dom v Ljubljani, kjer je začel hoditi v osnovno šolo. Leta 1947 je prišel v Maribor in po končani nižji gimnaziji obiskoval elektrogospodarsko šolo. Leta 1963 je končal srednjo elektrotehniško šolo in se nato zaposlil v Elektrokovini, kjer je delal do leta 1966 kot projektant za svetlobne reklame. Po odsluženju vojaškega roka se je zaposlil v TGA v Kidričevem v službi za varstvo pri delu. Tu je ob delu končal študij na višji tehnično-varnostni šoli in postal inženir varstva pri delu. Leta 1976 se je v podjetju Elektro Maribor zaposlil kot vodja službe za varstvo pri delu in požarno varnost. Pri svojem delu je dajal prednost predvsem humanim vidikom in se večkrat postavil v bran prizadetih delavcev, seveda v skladu s pristojnostmi in možnostmi. Na tem področju je delal vse do konca letošnjega septembra, ko se je po 37 le-

tih skupne delovne dobe in 26 letih dela v Elektro Mariboru upokojil. Kot mlad fant je stanoval v Mladinskem domu v Mariboru, kjer so stanovali brezdomci, in sicer v neposredni bližini Ljudskega vrta. V tem okolju se je hitro znašel v svetu atletike, odbojke in drugih športnih iger, najbolj pa ga je navdušil nogomet. S 17 leti je začel igrati v prvem moštvu nogometnega kluba Branik, ki je bil predhodnik današnjega nogometnega kluba Maribor. Leta 1959 je NK Branik postal pokalni prvak Slovenije. Takrat so v enajsterici igrali Draženović, Klenovšek, Radulović, Lamza, Elzner, Donko, Šober, Čučko, Pikel, Eferl in Železinger. Moštvo NK Branik je odigralo svojo zadnjo tekmo julija 1960. Po »aferi driska« je bil ta klub zaradi politične situacije razpuščen in je v letu 1961 iz NK Železničarja in NK Branika nastal novi NK Maribor. V tem letu se je ta klub po napeti tekmi z Uljanikom v Pulju uvrstil v drugo jugoslovansko zvezno ligo. Na tej tekmi je bilo navzočih 10 tisoč ljudi, od tega 4 tisoč Mariborčanov, ki so dali

veliko podporo našemu nogometnemu klubu. Letos, ko poteka 40 let od enega največjih dosežkov mariborskega nogometa, so se v Mariboru zbrali člani starih ekip NK Branika in Maribora (razen treh, ki niso prišli in nekaterih že pokojnih).

V času, ko je bil Petar Radulović nogometaš NK Branik, je k njim prihajalo precej igralcev z juga. Ob neki priložnosti je trener novega igralca uvrstil v ekipo in mu dejal, da naj igra balanderja (igralca, ki se giblje po celem igrišču). On pa je trenerja napačno razumel in je z vsako žogo, ki jo je dobil, streljal na gol. Trener se je zadril: »A šta ti igraš?« On pa je osuplo odvrnil: »Pa rekli ste mi, da igram bombandera!«

Radulović je znan tudi kot avtor vijoličaste barve dresov NK Maribor. Na občnem zboru kluba so se najprej odločili za rdeče-belo barvo. Vendar pa sta bila Radulović in Oto Blaznik drugačnega mnenja. Članom sta pokazala neko italijansko športno revijo s pestro paletto barv - dresov italijanskih prvoligašev. Predlagala sta, da bi se raje odločili za lepše vijoličaste drese, kar je bilo nazadnje tudi sprejeto. Tako je imel NK Maribor že na prvih tekmah vijoličaste drese z belimi kratkimi hlačami, pozneje pa so

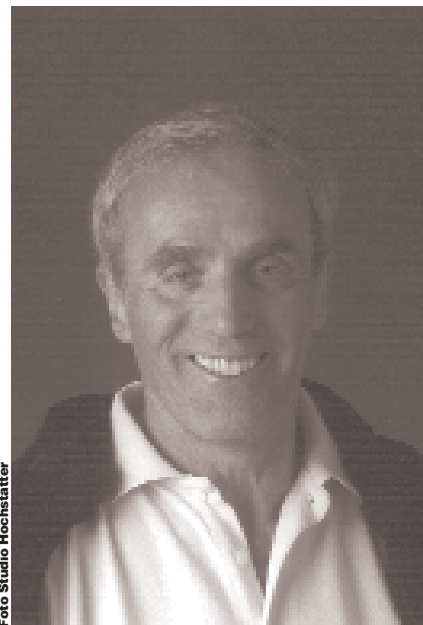

Foto Studio Hochstätter

Petar Radulović - Dule je športnik od glave do peta. Še danes živahno teka po teniškem igrišču in se pripravlja na svetovno veteransko prvenstvo v Avstriji. Pravi, da se mu zdi škoda, ker se v življenju že prej ni začel ukvarjati s tenisom.

KRANJSKE DEŽELNE ELEKTRARNE V ŽIVLJENJSKI KRONIKI

Datumi, številke, podatki, zapisi. Zgodovinska vrednost, če se je zavedamo in če ji namenimo pravo pozornost, ki jo tudi zasluži. Zob časa je nehote posrkal vase že marsikatero zanimivost, podrobnost in podatek, ki bi ga mogoče danes potrebovali, pa žal ne obstaja več. Dogaja se nam, da izgublamo stik s prejšnjimi generacijami, njihovimi prispevki in izkušnjami, ne da bi jih povsem povzeli v delovni in doživljajoči kroniki. To niso suhoparni datumi in številke, nepomembni podatki in nepotrebni zapisi, to je dediščina, ki jo moramo hraniti in negovati - to so izdelki, nprave in projekti, ki so in še poganjajo življenjski tokokrog panoge. Tega se moramo zavedati vsak trenutek!

bili dresi v celoti vijoličasti ali vijoličasto-rumeni.

Pri 36. letih je Radulović končal kariero nogometaša in na pobudo prijateljev začel igrati tenis. Ker se je tudi pri tem športu pokazala njegova nadarjenost, je kmalu začel nastopati v svoji starostni kategoriji. V naslednjih letih je zelo napredoval in je danes član slovenske veteranske reprezentance Slovenije v starostni kategoriji nad 60 let. Največji uspeh v tenisu je doslej gotovo dosegel z uvrstitvijo na 26. mesto na rang listi International Tennis Federation, in to med 260 veterani iz vsega sveta. Doslej je nastopal že v številnih državah Evrope ter v Ameriki, Južni Afriki, Novi Zelandiji in Avstraliji.

Kaj Raduloviću osebno pomeni šport? Kakšna je njegova športna filozofija? Kot je dejal, mu je pri ukvarjanju z nogometom največ pomenil duh solidarnosti oziroma medsebojne pomoči, ki je najbolj prišel do izraza ob druženju s športniki. Pri tenisu pa mora biti človek bolj samostojen in samodiscipliniran, hitro se mora sam odločati v raznih situacijah, in zato potrebuje veliko mero samozavesti. Najbolj pomembna pa je miselna predstava in motivacija v glavi in šele nato konkretna igra. To velja tako za nogomet in tenis, kakor tudi za druge vrste športa. Glava je torej več kot roka ali noga.

Radulović je tudi velik ljubitelj narave in slovenske kulture. Leta 1976 je kupil staro zidanico v Malečniku pri Mariboru in jo potem skupaj z ženo čudovito prenovil. Hortikulturno društvo jima je pred leti podelilo priznanje zlate vrtnice za prispevek k lepšemu bivalnemu okolju. In kako se je Raduloviću, ki je leta 1945 prišel v Slovenijo brez prebite pare v žepu, v življenju uspelo dvigniti na tako visoko raven? Kot smo razbrali iz pogovora, ljudem vedno rad priskoči na pomoč, kar je njegov življenjski moto. Morda je prav v tem skrivnost njegovega uspeha.

MIRO JAKOMIN

Starosta slovenske elektrifikacije Janko Pšenica še danes hrani legitimacijo Kranjskih deželnih elektrarn št. 36, izdano 14. septembra 1928, ki potrjuje, da je bil kot elektromonter pri njih zaposlen od 1. julija 1928. Ves gospodarski razvoj v vaseh pod Stolum, kjer se je z elektrarno Žavršnica Kranjskih deželnih elektrarn s se dežem v Žirovnici začela široka slovenska elektrifikacija in v petdesetih letih gradil veliki elektrarniški gigant HE Moste, je neposredno povezan z Jankom Pšenico in njegovo generacijo, ki je gradila energetske infrastrukture. Njegovo delo je povezano z zgraditvijo prve povojne hidroelektrarne Savica v bohinjskem Ukancu in pozneje s pomembnimi in odgovornimi nalogami pri vodenju nastalih Savskih elektrarn.

DATUMI KOT PRELOMNICE

Kot vesten in natančen strokovnjak Janez Pšenica še pri 93-ih letih hrani pomembne dokumente v zvezi z nastankom Kranjskih deželnih elek-

trarn. Naniza datume kot pomembne lastniške prelomnice podjetja. Osmega novembra 1913 je Kranjski deželni odbor ločil svojo upravo od nastajajočega podjetja in zanj najel posojilo. Petindvajsetega avgusta 1915 je bilo podjetje postavljeno na trgovsko podlago in protokolirano pod imenom Kranjske deželne elektrarne. Po razpadu Avstro-Ogrske so KDE prešle v državno posest in leta 1920 pod upravo komisije za upravo kranjske deželne imovine (1921-27 sosvet za likvidacijo deželne imovine v Ljubljani). Prvega aprila 1927 je na podlagi finančnega zakona posest nekdanje dežele Kranjske postala last ljubljanske oblastne samouprave, vendar je po majskem sklepu ostala uprava KDE še naprej ločena od oblastne uprave. Triindvajsetega oktobra 1929 je dobila lastništvo nad KDE Dravska banovina, formalni prepis iz Vojvodine Kranjske na Dravsko banovino pa so formalno opravili šele leta 1930. Z okupacijo Slovenije aprila 1941 je prišlo do razkosanja podjetja med okupatorje, katerih deli so bili po pokrajinah

vključeni v različna podjetja. Lendavski obrat je prešel pod madžarsko okupacijsko oblast, Štajerska pod novoustanovljeno podjetje Energieversorsorgung Sudsteiermark v Mariboru (EV Sud), Gorenjska je bila vključena v Elektrizitätswerke des Reichsgaues Karnten v Celovcu, okrnjene Kranjske deželne elektrarne s sedežem v Ljubljani pa so obstajale na območju italijanske okupacijske oblasti. KDE so obstajale do leta 1945, ko so z uredbo Narodne vlade Slovenije z dne 4. oktobra 1945 prešle s premoženjem v sestav Državnih elektrarn Slovenije (DES).

TRIJE RAVNATELJI KDE

Čeprav je bila uprava KDE že ob njihovi ustanovitvi ločena od deželne samouprave, so si lastnice pridržale v svojih rokah vso gospodarsko, finančno in razvojno politiko podjetja. Deželni glavar in pozneje veliki župan ljubljanske oblasti ter ban dravske banovine so odločali za podjetje o vsaki pomembnejši zadevi,

imenovali so prokuriste in ravnatelje in izvajali ter pripravljali razvojne načrte, ugotavlja Janko Kos v Zgodovinskem časopisu št. 1-2/1976. Ob ustanovitvi je bil za prvega ravnatelja KDE imenovan inženir Dušan Serenc, leta 1922 mu je sledil inženir Franc Vagaja, leta 1928 pa je postal ravnatelj inženir Franc Miklavc, ki je vodil KDE do konca njegovega obstoja. Sedež uprave KDE je bil v Lescah do decembra 1922, ko se je preselil v elektrarniška poslopja v Žirovnici, pozneje pa, ko se je podjetje razširilo, v Ljubljano. Janko Pšenica ima lepe spomine na inženirja Franca Miklavca, s katerim sta sodelovala vrsto let kot sopotnika od prvega obdobja v življenjski človeški kroniki Kranjskih deželnih elektrarn.

JANKO PŠENICA OD ELEKTRIKARJA DO ELEKTROTEHNIKA

Janko Pšenica se je rodil 26. oktobra 1908 na Jesenicah, v starem delu, na

Murnovi. »Moje rojstne hiše ni več – podrli so jo, ko so prizidavali jeseniško cerkev. Mama je bila dvakrat poročena – ko sem bil star dve leti, mi je umrl oče. V družini nas je bilo sedem otrok, mama je bila Višnarjeva, oče kmet, ki se je ukvarjal s prevozništvom. V osnovno šolo sem hodil na Jesenicah, v objekt sedanje Kosove graščine. Po vojni je bila v stavbi gimnazije bolnišnica. Po osnovni šoli sem se začel učiti električne stroke pri obrtniku Jožetu Markežu v bližini na Murnovi ulici, v letih 1922–23. Delali smo po 10 do 12 ur, delovnike in sobote. Imel sem to prednost, da sem imel očima, ki je bil železničar, ki je imel prosto karto, in to celo v drugem razredu. Obrtniki so takrat izkoriščali take vajence za nabavo materiala in razna dela. Tako so me pošiljali na vse strani, spomnim se, da sem hodil na Dolenjsko, v bližino Grosuplja, kjer smo izdelali elektrarnico in jo spravljal v pogon, če se je kaj zataknilo. Napeljeval sem telefon po Dražgošah, na Podblici in na Jamniku. Prišel je čas brezposelnosti. Nada-

Kranjske deželne elektrarne so vzorno skrbele za elektrarniške objekte in zaposleni so bili zelo ponosni na svojo vlogo pri tem. (Črno-beli motiv na stekleno ploščo F. Šolarja, hrani Marjan Šolar, Bled.)

ljeval sem šolanje v meščanski šoli na Jesenicah in industrijski šoli Kranjske industrijske družbe, ki je bila na Jesenicah. Vseskozi sem živel v poklicu, elektrika me je veselila in privlačila. Kljub skromnim domačim možnostim sem študij z veseljem nadaljeval na Srednji tehniški šoli v Ljubljani, v letih 1927–29. Zaposlitev sem dobil pri Kranjskih deželnih elektrarnah v Žirovnici, takrat je bil ravnatelj inženir Franc Miklavc.«

V RAJONU PODBREZJE PRVA ZAPOSLOITEV

»Prvo delovno mesto sem imel v rajonu Podbrezje. Še dobro se spominjam, da sem imel prvo nalogo kopanje jame za A-drog, potem sem izdelal priključek pod napetostjo na gospodarskem poslopju, kjer je bil strešni nosilec. Elektrifikacija se je tistega leta 1929 širila na spodnjo Gorenjsko, proti Podbrezjam in Naklu, gradili smo daljnovode in omrežje. Plezal sem po drogovi, montiral vodnike in opravljal razna elektro-montažna dela. Pozneje sem hodil na pomoč na druge rajone, na Bled, po hribih. Pridobival sem izkušnje. Marsikdaj smo delali pod napetostjo, takrat še niso bila tako dodelana varnostna pravila. Ker sem imel nekoliko boljšo kvalifikacijo, kot drugi, ki so bili priučeni in elektrika še ni bila toliko razvita, sem imel privilegij, da so me pošiljali po takih krajih, kjer se je bilo potrebne več strokovnosti in prakse,« pove Janko Pšenica. Vmes ga je doletela vojaščina v Skopju, kjer je služil v tehničnem polku v letih 1929–30. Bil je vodja delavnice in instruktor za nove topove. Po vrnitvi s služenja vojaškega roka se je vrnil na delo h Kranjskim deželnim elektrarnam v Žirovnico.

ELEKTRIKARJI SO BILI CENJENI MED LJUDMI

»Počasčen sem bil, da sem dobil službo pri tako uglednem podjetju. Veste, takrat je ta služba v družbi veljala za »nekaj več«, za gosposko, saj do trenutka, ko so me zaposlili, pri Kranjskih deželnih elektrarnah niso imeli zaposlenega nobenega domačina, ki bi bil strokovnjak, kvalificiran in s šolo. Bil je to nekakšen privilegirani posel in zato, ker sem imel izobrazbo, so mi dodelili bolj posebna dela – delal sem po operi, cerkvah,

na banski upravi, po bolnišnicah na Golniku, v Brežicah in drugod. Tedaj so le izučene pošiljali na odgovorna dela. Imeli smo nekakšen privilegij; ko smo na primer elektrificirali kraje v okolici Kranja in delali instalacije pri kmetih, so se ti kar prepirali, pri kateri hiši bomo elektrikarji stanovali. Ponujali so nam stanovanje in hrano, to pa smo odplačali tako, da smo delali nekaj več ur in kar neposredno odslužili. Na razpolago so nam dali konja, da smo skupaj navozili material, ljudje so sami kopali jarke in pomagali pri gradbenih delih in prebijanju zidov po hišah. Zelo so nas cenili. Prinašali smo napredek, zeleno luč v hiše in vsi so nas imeli radi. Takrat je bila potrošnja tako majhna, da smo kmete nagovarjali, da so nabavili električne motorje za delo in začeli uporabljati elektriko. Tako smo jih spodbujali k potrošnji in naši prodaji električne energije. Namreč takrat je bila gospodinjska raba majhna, ljudje so imeli 5, 10 in 15 vattne žarnice, kakšna boljša družina pa je imela še likalnik in kuhalnik za čaj. To je bilo vse, kar se je takrat uporabljalo, drugo se je šele pozneje razvilo,« je dejal Janko Pšenica. »Spominjam se tudi, kakšen vpliv so imeli župani občin; ko smo trasirali daljnovod in je bila vmes županova njiva, nismo dobili dovoljenja, da bi linijo potegnili preko parcele. Potem smo morali zgraditi daljnovod okrog in se izogniti njihove njive, da smo lahko prišli do transformatorske postaje. Že takrat so bile zemljiške zadeve in soglasja problem. Po vaseh pa so ljudje pri elektrifikacijah zelo sodelovali in sami marsikaj naredili. Prispevali so drogove in pomagali pri njihovem transportu. To je bil čas razvoja,« pravi Janko Pšenica in našteje, da so ob završniški elektrarni, obratovala elektrarne v Kranju, predilniške in Bornova elektrarna v Trziču, industrijske elektrarne Železarne na Jesenicah ter drugi manjši zasebni elektrarniški obrati. Različne zasebne elektrane so obratovala ločeno in med sabo niso bile povezane. Kranjske deželne elektrarne so se s svojo dejavnostjo in širitvijo vrinile vmes in jim začele konkurirati. Obnašale so se napredno in vnesle v poslovanje pravilnejši in realnejši obračun z meritvami z električnimi števci od prej uveljavljenega pavšala.

DRAGO PAPLER

NEMČIJA

RAZCVET ENERGETSKIH BORZ

V Nemčiji so na dveh njihovih elektroenergetskih borzah v enem letu delovanja prodali električne energije v višini šestih odstotkov letne porabe. Tako so prodali na borzi v Frankfurtu 1,3 milijarde kWh električne energije, na borzi v Leipzigu pa 1,35 milijarde kWh. Sicer pa je na obeh borzah registriranih 77 udeležencev, 60 odstotkov od njih je bilo predstavnikov nemških podjetij. V primerjavi s trgovanjem na drugih borzah se je pokazalo, da cene na elektroenergetskih veliko bolj nihajo, kar je mogoče pojasniti z različnimi potrebami po električni energiji ter z dejstvom, da energije ni mogoče skladiščiti. Zardi tega je, denimo, stalo 1000 kWh električne energije na frankfurtski borzi konec februarja letos 32,37 evrov, v zadnjih dnevih julija pa le 8,36 evrov. Pri VDEW povezujejo tolikšno razliko z nihanjem cen goriva.

ITALIJA

VEČ ELEKTRIKE, MANJ NAFTE

Poraba električne energije v Italiji že nekaj časa konstantno narašča. Tako so Italijani junija letos porabili 25,4 TWh elektrike, kar je za 1,6 odstotka več kot junija leta 2000, v juliju pa se je poraba še dodatno povečala – bila je namreč za kar 2,7 odstotka višja kot istega meseca leto prej. Skladno z večjo porabo se je povečala tudi domača proizvodnja, in sicer za 0,8 odstotka. V nasprotju z naraščajočo porabo električne energije pa med Italijani upada poraba nafte. Junija letos so je porabili 7,7 milijona ton, kar je za 1,7 odstotka manj kot junija leta 2000.

ŠPANIJA

VELIK IZVOZ V MAROKO

Španska elektroenergetska skupina Ibedrola, katere hčerinsko podjetje je oskrbovalec z energijo Iberdrola SA, je aprila, maja in junija v Maroko distribuirala več kot 200 milijonov kWh električne energije. S tem je samo v teh treh mesecih dosegla polovico izvoza v to afriško državo v celem lanskem letu – takrat je namreč prek morja poslala več kot 400 kWh električne energije. Sicer pa je najvišja prenosna zmogljivost daljnovidne povezave med Španijo in Marokom 260 MW električne energije.

IMUNSKI SISTEM NA PREIZKUŠNJI

Že v prejšnji številki smo se posvetili prvim posledicam hladnejšega ozračja in spremenljivega vremena – kašlju in težavam z dihal. Naš imunski sistem je namreč ob teh spremembah najbolj na preizkušnji, zato bomo tokrat spregovorili o odpornosti. Že večkrat smo namreč povedali, da so naša telesa v sodobnem svetu »zavita v vato«, saj se pred vsemi vremenskimi nepravilnostmi dodobra zavaruje, zlasti z dobrim ogrevanjem. Poleg tega pa tudi čedalje bolj nezdravo živimo, kar prav tako slabo vpliva na naš imunski sistem.

Ze sami kaj hitro opazimo, da z našim imunskim sistemom ni vse vredno, če podležemo vsakemu prehladu ali napadu gripe. Zato je treba odpornost okrepiti in preprečiti, da nas bi ysaka viroza položila v posteljo. Če je imunski sistem oslavljen, večkrat zbolimo za gripo, večkrat smo prehlajeni, boli nas grlo, zelo pogost pa je tudi bronhitis. Imunski sistem lahko sicer s pregledom krvne slike preveri tudi zdravnik, toda tak pregled daje površno podobo, saj kroži po krvi le približno pet odstotkov obrambnih celic. Veliko več jih namreč ostane v kostnem mozgu, v limfnih vozličih in vranici. Zato so dokaj zanesljiv test že prve spremembe vremena in epidemije gripe. Takrat najbolj vidimo, koliko smo v resnici odporni.

KAKO OKREPIMO IMUNSKI SISTEM?

Prvi nasvet pri krepitvi odpornosti je čim bolj uravnoreženo življenje. Jesti moramo dovolj in razumno, izogibati se je treba duševnemu in telesnemu stresu ter privoščiti telesu dovolj počitka, torej dovolj spanca. Tudi kajenje in alkohol negativno vplivata na imunski sistem, zato se kaže tema strupoma vsaj nekoliko odpovedati.

Sicer pa poznamo tudi različna imunska sredstva, ki jih dobimo v lekarnah. Ta so izdelana zlasti iz različnih rastlinskih in zeliščnih izvlečkov, ki krepijo celotni obrambni sistem. Slednji zmeraj premaguje vsako vrsto povzročiteljev, ki so vdrli v telo, posebej, zato neka splošna krepitev odpornosti ni vedno možna, toda kljub temu lahko učinkuje, zlasti če imunski sistem še ni preveč oslavljen. Takrat je bolezen že na poti, zato je prepozno za krepitev odpornosti, ampak se je treba pozdraviti. Podobno je z vitamini, ki so nujni za obrambo telesa. Praviloma naj bi jih dobili dovolj s prehrano, le v nosečnosti in ob hujših telesnih naporih ali stresu potrebuje telo več takšnih snovi.

Poleg omenjenih rastlinskih zdravil je dokaj učinkovito tudi cepljenje, toda tam je treba prepoznati povzročitelje. Znano je, da so najbolj učinkovita sredstva za krepitev odpornosti razna cepiva proti ošpicam, rdečkam in mnogim drugim boleznim, saj so prirejena za točno določene povzročitelje. Rastlinska sredstva pa spodbujajo celoten imunski sistem, zato je njihov učinek dokaj skromen. Toda zdaj se to že nekoliko spreminja, saj imamo na voljo nove pripravke iz mrtvih

bakterij, ki delujejo predvsem proti okužbam dihal.

TUDI DUŠEVNOST BRANI TELO

Poleg že naštetih priporočil in sredstev poznamo še vrsto različnih nasvetov, ki delujejo v prvi vrsti s tako imenovanim placebo učinkom: kdor trdno verjame vanju, mu pogosto res gre na bolje. Konec koncev tudi duševnost vpliva na obrambo telesa, zato ob prvih znakih prehlada še ni treba leči v posteljo in se smiliti samim sebi. Zelo dobro vpliva na duševnost in pozitivno mišljenje predvsem šport, saj smo tako bolj zadovoljni sami s sabo. Nekoliko drugače je le pri tekmovalnih športih, ko je telo že preveč oslABLJENO in bolj dojemljivo za okužbe.

Nekateri pa glede odpornosti naših teles celo menijo, da bomo čedalje pogostejše podlegali raznim virozam in prehladom, saj naš imunski sistem ni več tako močan, kot je bil pri naših starih starših. To ni res – imunski sistem se ni spremenil, vendar pa je res, da je danes več bolezni imunosti, ker je obremenjenost okolja

bolezen, pri kateri se v celoti poruši imunski sistem, je kuga 20. stoletja – aids. V tem primeru je sam imunski sistem okužen, virusi pa se kar naprej spreminjajo, zato se telo ne more boriti proti njim. Proti temu za zdaj medicina še ni našla dovolj učinkovitih zdravil.

hujša. Poleg tega tudi živimo čedalje bolj nezdravo.

Toda vse skupaj le ni tako črno, kot je videti. Kakor smo opisali zgoraj: svoje telo lahko pred prvimi vremenskimi spremembami in napadi viroz sami okrepimo na najrazličnejše načine, pa četudi le s placebo učinkom. Sicer pa je vsaka stvar za nekaj dobra in za nekaj slaba. Vedno je namreč potrebna prava mera – če se naš imunski sistem premočno odziva, tudi ni dobro, saj lahko potem pogostejše podležemo raznim alergijam ali celo zbolimo za vnetno revmo.

POVZETO IZ KNJIGE MOJ ZDRAVNIK

POTI NA VELIKO PLANINO (1)

Velika planina je prav gotovo eden najbolj obleganih planinskih krajev v Sloveniji. Ciljev, ki jih lahko tam obiščemo, je veliko. Prav tako pa je tudi veliko poti, ki nas do tja pripeljejo. Da ne bomo vedno hodili po enih in istih poteh, smo se tokrat osredotočili prav na slednje – torej na (vse) poti, ki nas pripeljejo tja gor.

Tokratni zapis ni namenjen predstavitvi Velike planine, saj je obiskovalcem dobro znana, pač pa se bomo posvetili (vsem) potem na planoto (oklepaj je zato, ker vseh poti vseeno ne bomo opisali, pač pa le tiste, po katerih je vzpon smiseln, torej še župoraben). Naj na začetku vseeno opozorimo na nekatere najbolj zaželene cilje: od planinskih in ostalih koč so to: hotel Šimnovc (nihajna žičnica), Dom na Veliki planini, Dom na Mali planini, Nežin dom na Mali planini, gostišče Zeleni rob, vrhovi: najvišje Gradišče (1666 m), razgledni Bukovec (1552 m), Mala in Dovja griča (griča=ženski spol od grič, 1536 m, 1534 m, na koncu vlečnice nad Tiho dolino), naravne znamenitosti: Luknja v Zelenem robu, jami Velika in Mala Vetrnica, jama Kofca, zijalka (ozka jama) na Dovji griči, od kulturnih znamenitosti pa so na prvem mestu planine s svojo arhitekturno dediščino in cerkev Marije Snežne.

Planota Velike planine je za vzpone najpripravnější z južne strani, severna, zahodna in vzhodna stran so strme in prepadne in pokažejo le malo možnosti prehodov (na vzhodnih stenah so si plezalci uredili celo nekaj plezališč!). Največ manj hojenih in

Foto Vladimir Habjan

večinoma neoznačenih stezic vodi na planoto z zahodne strani. Gor se sicer lahko pripeljemo z nihajno žičnico, dokaj visoko pa tudi z avtomobilom (parkirišče je urejeno na vzhodnem robu planote, iz Črne čez Kranjski Rak). Najbolj zahodna pot je tako imenovana Martinj steza, ki vodi na planoto iz Kopsiše. To je vasica v dolini Kamniške Bistrice (v bližini spodnje postaje žičnice). Po makadamski cesti gremo do velike hiše in za njo poiščemo široko pot. Ta je zaradi hude vode v začetku slabo vidna, pozneje pa ji zlahka sledimo. Vzpenjamo se po gozdnem pobočju v ključih (to pomeni levo-desno), mimo ostankov rovov, višje ob grapi. Ko pridemo pod Martinj turn, pot zavije levo na travnat rob (tu je odcep levo na razgledni vrh Kopa, v bližini so v votlini ostanki partizanske delavnice Varvanje). Iz grape nekaj višje vstopimo desno v strmo zahodno pobočje – to je Martinj steza, kjer si pomagamo z jeklenicami in klini. Čez mestoma izpostavljene police dosežemo lovsko razgledišče. Pot nas prečno vodi na planoto skozi gozd mimo še enega razgledišča do kolovoza. Planino Dol dosežemo po cesti ali eni od bližnjic. Pot je neoznačena in v zadnjem delu zahtevna. Do 200 m

višje planine Konjščice se vzpnemo v južni smeri po markirani poti, nadaljevanje v južni smeri pa nas pripelje do vršnega dela planote. Ta pot je ena lepših, je neoznačena in zahtevna, hoje v vzponu je 4 ure.

Naslednja pot je markirana, nezahtevna in precej bolj obljudena – to je pot skozi Dolski graben. Izhodišče je prav tako Kopsiše ali Kraljev hrib (do tja pridemo po gozdni cesti od spodnje postaje nihajne žičnice). Pot nas v ključih vodi skozi Dolski graben, mestoma pod stenami, pod robom planote pa zavije levo in nas v loku pripelje na planino Dol, od koder pot naprej že poznamo. Hoje 3-4 ure. To pot lahko kombiniramo spet z enim lepših pristopov – čez Kuklarje. Skozi Dolski graben se vzpnemo do višine približno 1000 m (manjša uravnava, značilne tri skale). Tu zavijemo desno na slabo vidno stezico, ki nas v ključih vodi do manjšega sedelca in višje v desno v ključih čez strmo pobočje pod steno. Tam zavijemo desno čez dve škrbini (jeklenica) pod stenami dolgo prečno do mesta, kjer se odkrije prehod na planoto. Zadnji del pot v gošči docela izgine, vendar markirano pot Konjščica – Velika planina dosežemo brez težav. Pot je orientacijsko zelo zahtevna, tehnično manj, hoje je dobre 3 ure. V sestopu je pot zelo težko najti. Naslednja zanimiva pot je lovška steza čez Rigelj. Izhodišče je spet Kraljev hrib. Pred gostiščem zavijemo s ceste desno do prvega ostrega ovinka v levo. Tu stopimo na desni kolovoz, ki vodi prečno čez Šimnov plaz in dokaj vodoravno v južni smeri skozi gozd. Nato zavijemo levo in se v ključih vzpnemo do križpotja. Zavijemo levo (desno Sivnik). Pot nas vodi po strmem pobočju večinoma na desni strani grape, mimo vršiča Gabrska peč (mestoma razgledno). Višje se spet vzpenjamo v ključih po gozdnem hrbtu, kjer prvič zasledimo lovške markacije (zelenne tablice), ki nas vodijo do manjšega sedelca (tu je prečna povezava s potjo čez Sivnik). Čez vršni nekoliko bolj skalnat del stopimo na razgledni Rigelj (1409 m), od koder je do Šimnovca blizu. Lepa, a strma pot, primerna bolj za vzpon kot sestop, je v zgornjem delu zahtevna, drugih oznak, razen lovskih ni, hoje je dve uri in pol do tri ure.

VLADIMIR HABJAN

STANE HREK	▽	▽	ZNAHA- SANJE, ZNIZANJE	ZAKONICA 4. JEDSKOJ	PRIJATELJ VODJ	RAZSTREL- JE VAJFC	IZTOK JERER					
POPOFRES- NI VAL (ANAGRAM UNANIST)												
QESAR- STVO												
AM FILM KOMIK GOSTERI							KLOVICA					
NIZOLEM, METROSTNI DOPALEC SOMENK				IZRAEL, FO- LIFICARNA UGOLDAL FAJKA				▽	KITAJSKI DRZAVNIK ZESONG	NAS RE- VOLUCIO- NAR	DEL POLJA	POL ALI KURZ
LJUBLJANA			SRUFSONJ SLAVNO OSTERK									
SPREDNJE ROMUNSKO MOLDAVIJE					PREDI- VALEC SRBIJE	ZAKONI, NABOLJI JEDSKAJENI DEL CESA						
POLJUB, IGRA NA KARTE						VRSTA SIRA, GRUDA	SODJAK SPOSTO- VANJE, RESPECT					
GUDEK JAMEZ			LATOV- SCINA GLAS PRI MLASKANJU						IGRALKA CARDNER			
MEDELE- NO MOJRAJE OJCEH EREZ DO				ZENSKA SLAB- SALNOI					PARADIZ, EDEN GL. MESTO NORVEESKE			
VIDEO KIN	ELEMENT VRHOVA POVELJENIK MORNARICE			MEVZA LUBKO- VALNO	NAVOR, RODCA						OSMOJENI DEL CESA	PLATINA
DEL VIETNAMEJA					PROJEKCIJ, APARA? POCELO TADIZMA							
VOJASKI CM								SVOLINA, MILJA GRASO OTOK				
KORENJE, HREKIV						ARABSKA HALLA JOKNEC ARHAIKOJ	SKUPEK POVLJANIH OSEBNOV ALGOJA					TRAVNIK DO VODI
KRAJ PRO LAUBLJANI			SKUPEK ONAREDNJI KIL TOLKOC						DOLINA EGIPCAN- SKI BOG SONICA			
ZNAJENJE ZIVAL SKI- GA KROGA					OBILKA MENA ALFRED KLOR							
GLAVNO MESTO KORDIKE									ALER- SANDER			
PILOTKA									HADZAR, MESTO JANADROM JUKAS			

V diskoteki.

»Poslušaj punči, a si za majhno čarovnijo?«

»Kako pa to zgleda?«

»Najprej greva k meni domov,
nato se strastno ljubiva, potem
pa ti izgineš...«

Profesor psihologije vneto razlaga:

»Z idiotom označujemo ljudi, katerih besednega izražanja ne razumemo. Ste razumeli?«
Študentje vsi v en glas:

»Neee.«

Na izpitu.

»Kolega, videti ste zelo živčni.

Pa ne da vas je strah mojih vprašanj.»

»To ne. Strah me je mojih odgovorov.«

Na obisku.

»No, zdaj pa midva res

greva in upam, da vas nisva predolgo zadržala.«

»Ne, sploh ne. Ob tej uri midva itak že vstajava.«

Kaj imata skupnega snežni
metež in moški?

Za oba ne veš, kdaj pride,
koliko centimetrov ga bo
in kako dolgo se bo zadržal.

Kakšne narodnosti je prdec?
Tirolske, ker jodla med dvema
hriboma.

Kakšna je razlika med taščo in mrhovinarjem?

Mrhovinar te do smrti pusti na miru.

Profesor študentu:

»Kako bi vi najbolj opredelili pojem višja matematika?«

»Ko po zabavi iz neznanke koren
potegneš.«

»Dober dan, gospod župnik.
Prišel sem z eno nenavadno željo.«

»Bog daj, kar na dan z njo.«

»Poginil mi je pes, ki je bil zares
moj dober prijatelj. Zato bi vas prosil
za mašo zadušnico.«

»Zelo mi je žal, vendar za živali ne moremo imeti maše. Poskusite pri Hare Krišni, morda vam bodo lahko oni ustregli.«

»Prav. A mislite, da je dovolj, če jim plačam deset tisoč mark?«

»Človek božji! Zakaj pa niste takoj povedali, da je bil vaš pes katolik?«